

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

KİŞİLERARASI İLETİŞİMDE BEDEN DİLİNİN ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Ayşenur GÜLENC

İSTANBUL, 2017

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

KİŞİLERARASI İLETİŞİMDE BEDEN DİLİNİN ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Ayşenur GÜLENC

Öğrenci No:

140790032

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Arzu SOMAY

İSTANBUL, 2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kişilerarası İletişimde Beden Dilinin Önemi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldığı her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 21/09/2017

Aday: **Ayşenur GÜLENC**

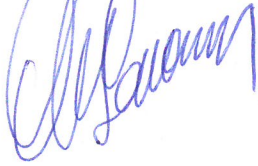
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

21/..9/..2017

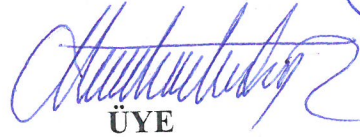
Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 140790032 numaralı *Ayşenur GÜLENÇ* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Kişilerarası İletişimde Beden Dilinin Önemi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 18.07.2017 tarih ve 2017/27 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında oyçokluğu/oybirliği ile Kabul/Red veya Düzeltme kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Arzu SOMAY
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin EBADİ
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Melek ASTAR
(FSM VAKIF ÜNİVERSİTESİ)
şerh ay

Adı ve Soyadı : Ayşenur GÜLENC
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Arzu SOMAY
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2017
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Beden Dili, İletişim, Kişilerarası İletişim

ÖZ

KİŞİLERARASI İLETİŞİMDE BEDEN DİLİNİN ÖNEMİ

En az iki kişi arasında gerçekleşen, sözlü ya da sözsüz olabilen, ortak sembollerle de gerçekleştirilebilen iletişime kişilerarası iletişim denmektedir. Beden dili ise, insanların konuşarak anlaşmalarından da öne kullanılan bir anlaşma aracıdır. Konuşarak anlaşma başladıktan sonra beden dili, iletişimde duyguların ve düşünelerin yansıtılmasını sağlayan önemli bir araç haline gelmiştir. Bu çalışmanın amacı da, kişilerarası iletişimde beden dilinin önemini araştırmaktır. Bu kapsamda akademisyenlerden anket tekniği ile elde edilen veriler kullanılarak çalışmanın analizi tamamlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ve Beden Dili Ölçeği, veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma örneklemini ise İstanbul ilinde ikamet eden 149 akademisyen oluşturmaktadır. Elde edilen veriler SPSS istatistik programında analiz edilerek yorumlanmıştır. Katılımcıların Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği'nden genellikle ortalama ve Beden Dili Ölçeğinden genellikle yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre başkalarına duyulan güven, kişilerarası onay bağımlılığı, empati düzeyi ve beden dili arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Name and Surname : Ayşenur GÜLENC
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Arzu SOMAY
Degree and Date : Master, 2017
Major : Clinical Psychology
Key Words : Body Language, Communication, Interpersonal Communication

ABSTRACT

THE IMPORTANCE OF BODY LANGUAGE IN TERMS OF INTERPERSONAL COMMUNICATION

The communication between at least two people, which can be verbal or non-verbal and can be realized by common symbols is called interpersonal communication. Body language is a means of agreement that is used before people enter into a dialogue. After the beginning of the conversation, body language becomes an important means of reflecting feelings and thoughts in communication. The purpose of this study is to investigate the importance of body language in interpersonal communication. In this context, the analysis of the study was completed by using the data obtained by the survey technique from the academicians. Personal Information Form, Interpersonal Relationship Dimensions Scale, and Body Language Scale were used as data collection tools. The sample of the research is composed of 149 academicians residing in Istanbul province. The obtained data were analyzed and interpreted in SPSS statistical package software. Participants were generally found to have higher scores on the Interpersonal Relationships Scale and average scores on the Body Language Scale. According to the results of the research, it has been determined that there is a significant relationship between trust in others, dependence on interpersonal approval, empathy level and body language.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Amacı.....	2
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi	2
1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
1.4. Araştırmanın Hipotezleri	4
1.5. Varsayımlar.....	4
1.6. Sınırlılıklar	4
1.7. Tanımlar.....	5

BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kişilerarası İletişimin Tanımı	6
2.1.1. Kişilerarası İletişimin Şartları	7
2.1.1.1. Algı ve Benlik.....	7
2.1.1.2. Kültür ve Birey	8
2.1.1.3. Teknoloji.....	9
2.1.2. Kişilerarası İletişimin Unsurları.....	10
2.1.2.1. Kaynak.....	11
2.1.2.2. Kodlama	11
2.1.2.3. Mesaj	13
2.1.2.4. Kanal.....	14
2.1.2.5. Geribildirim	14
2.1.2.6. Gürültü.....	15
2.1.3. Kişilerarası İletişimi Etkileyen Faktörler	15
2.1.4. Kişilerarası İletişimin Türleri.....	18
2.1.4.1. Sözel İletişim	18
2.1.4.2. Sözel Olmayan İletişim	19
2.1.4.3. Yazılı İletişim	20
2.1.5. Kişilerarası İletişimde İlişki Kurmanın Boyutu	21
2.1.6. Kişilerarası İletişim Engelleri	21
2.1.7. Kişilerarası İletişim Çatışmaları.....	22
2.1.7.1. Kişilerarası İletişim Çatışmalarının Nedenleri	23
2.1.7.2. Kişilerarası İletişim Çatışmalarının Sonuçları.....	24
2.2. Beden Dilinin Tanımı	26
2.2.1. Beden Dilinin Tarihsel Süreci.....	27
2.2.1.1. Dünyada Beden Dilinin Tarihsel Süreci	27
2.2.1.2. Türkiye’de Beden Dilinin Tarihsel Süreci	30
2.2.2. İletişim ve Beden Dili İlişkisi	31
2.2.3. Beden Dilinin Kullanımı	34

2.2.3.1. Jest	34
2.2.3.2. Mimik	47
2.2.3.3. Kişilerarası Mesafe ve Selamlaşma	57
2.2.3.4. Araç ve Gereçler	63
2.2.3.5. Ses	64
2.2.3.6. Temas	65
2.2.4. Kişilerarası İlişkilerde Beden Dilinin Önemi	67
2.2.5. Kadın ve Erkeklerde Beden Dili Farklılıkları	68
2.2.6. Kültürler Arası Beden Dili Farklılıkları	70
2.3. İlgili Araştırmalar	74
2.3.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	74
2.3.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	75
BÖLÜM III	
YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Modeli	79
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	79
3.3. Veri Toplama Araçları	80
3.3.1. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	80
3.3.2. Beden Dili Ölçeği	82
3.4. Verilerin Analizi	82
BÖLÜM IV	
BULGULAR	
4.1. Demografik Bulgular	83
4.2. Ölçeklerin Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikleri	85
4.3. Katılımcıların Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar ve Beden Dili Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki	87
4.4. Demografik Sorulara Verilen Cevapların Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılıkları	88
4.4.1. Yaş Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı	88
4.4.2. Cinsiyet Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı	93
4.4.3. Medeni Durum Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı	97
4.4.4. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı	100
TARTIŞMA VE SONUÇ	105
ÖNERİLER	107
KAYNAKÇA	109
EK – 1: Demografik Sorular	121
EK – 2: Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	122
EK – 3: Beden Dili Ölçeği	125
EK – 4: Etik Kurul Onay Belgesi	126

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No.</u>
Tablo 1. Katılımcıların Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	83
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	83
Tablo 3. Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	84
Tablo 4. Katılımcıların Görev Sürelerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçlar.....	84
Tablo 5. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Frekans ve Betimsel Analiz Sonuçları	85
Tablo 6. Beden Dili Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Frekans ve Betimsel Analiz Sonuçları	86
Tablo 7. Kişilerarası İlişki Boyutları ve Beden Dili Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları	87
Tablo 8. Yaş ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	89
Tablo 9. Yaş ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları	89
Tablo 10. Yaş ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	90
Tablo 11. Yaş ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	91
Tablo 12. Yaş ile Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları	92
Tablo 13. Yaş ile Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları	92
Tablo 14. Yaş ile Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları	93
Tablo 15. Cinsiyet ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	93
Tablo 16. Cinsiyet ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	94
Tablo 17. Cinsiyet ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	95

Tablo 18. Cinsiyet ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	95
Tablo 19. Cinsiyet ile Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	96
Tablo 20. Cinsiyet ile Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	96
Tablo 21. Cinsiyet ile Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	96
Tablo 22. Medeni Durum ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	97
Tablo 23. Medeni Durum ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	97
Tablo 24. Medeni Durum ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	98
Tablo 25. Medeni Durum ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	98
Tablo 26. Medeni Durum ile Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	99
Tablo 27. Medeni Durum ile Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	99
Tablo 28. Medeni Durum ile Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları	99
Tablo 29. Meslekteki Görev Süresi ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları	100
Tablo 30. Meslekteki Görev Süresi ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	101
Tablo 31. Meslekteki Görev Süresi ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları	101
Tablo 32. Meslekteki Görev Süresi ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları	102

Tablo 33. Meslekteki Görev Süresi ile Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	103
Tablo 34. Meslekteki Görev Süresi ile Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	103
Tablo 35. Meslekteki Görev Süresi ile Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutu Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Türkiye'de Güvenlik Alanları ve Mesafeler (Baltaş & Baltaş, 2016)	57
Şekil 2. Dünya Genelinde Güvenlik Alanları ve Kişisel Mesafeler (Pease, 2002)	58
Şekil 3. İki Şehirlinin Selamlaşması (Pease, 2002)	60
Şekil 4. Kırsal Kesimde İkamet Eden İki Kişinin Selamlaşması (Pease, 2002).....	61
Şekil 5. Tenha Bir Bölgede Yaşayan İki Kişinin Selamlaşması (Pease, 2002).....	62
Şekil 6. Kadın ve Erkeğin Beden Dili Farklılığı	70

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

s. : Sayfa

vb. : ve benzeri

yy. : Yüzyıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan ilişkilerinin odak noktasını iletişim oluşturmaktadır. Çünkü iletişim, insanların fikir ve hislerini diğer insanlara aktarmasına olanak sağlamaktadır. İletişim süreci boyunca diğer insanları etkileme ve diğer insanlardan etkilenme, diğer insanlara faydalı olma ve diğer insanlardan fayda görme imkanları bulunmaktadır. İnsanlar arasında sağlıklı bir iletişim kurulması, insanların birbirlerini, olayları, sonuçları ve bu sonuçlara diğer insanlar tarafından geliştirilen çözümleri doğru anlamasını sağlayarak insanlar arasında çatışmayı en aza indirecek ve insanların daha sakin, huzurlu ve mutlu olmasını sağlayacaktır. Benzer şekilde iş hayatında da zamandan ve emekten tasarruf, huzurlu bir çalışma ortamı vb. katkılar sunacaktır. Kişilerarası iletişimde büyük bir yere sahip olan unsur ise beden dilidir. Beden dili, insanların kendilerini sadece sözlüklerle anlatma kısıtının üzerindedir. Sözcüklere ek olarak, mimikler, jestler, el-kol hareketleri de ifade aracı olarak kullanılmaktadır. Bu durum beden dilinin doğru kullanılması halinde insanların birbirlerini anlamalarını daha da kolaylaştırmaktadır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, amaç, önem, problem, hipotez, varsayım, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde kişilerarası iletişim ve beden dili konuları detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Kişilerarası iletişim konusunda, kişilerarası iletişimin tanımı, şartları, unsurları ve kişilerarası iletişimi etkileyen faktörler açıklandıktan sonra, kişilerarası iletişimin türlerine yer verilmiştir. Bu iletişimde ilişki kurmanın boyutu, kişilerarası iletişimin engelleri ve çatışmaları ele alınmıştır. Beden dili konusunda ise beden dilinin tanımı, dünyada ve Türkiye’de tarihsel gelişimi, iletişim ile ilişkisi ve kullanımı ele alınmıştır. Daha sonra kişilerarası ilişkilerde beden dilinin önemi, kadın ve erkeklerde beden dili bağlamında görülen farklılıklar ve kültürler arası beden dili farklılıkları açıklanmış ve araştırmanın konusu ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm, araştırmanın metodolojisini oluşturmaktadır. Burada araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın yöntemi, veri toplama araçları ve

verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölüm ise araştırmanın bulgularından oluşmaktadır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı kişilerarası iletişim ve beden dilinin özelliklerini açıklayarak kişilerarası iletişimde beden dilinin önemini ortaya koymaktır. Bu bağlamda 149 katılımcıya anket uygulaması yapılmış ve Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ve Beden Dili Ölçeği kullanılmıştır. Anket sonuçları SPSS programı ile analiz edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Kişilerarası iletişim, insan ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski bir tarihi olan beden dili ise, kişisel iletişim sürecinin önemli bir parçasıdır. Gerek kişilerarası iletişim, gerekse beden dili literatürde oldukça az ele alınmış kavramlardır. Bu çalışma, kişilerarası iletişim ve beden dili kavramlarını bir arada ele almaktadır. Ayrıca, doğru kişilerarası iletişim kurmaları mesleki başarı için bir gereklilik olan akademisyenler, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmada, kişilerarası iletişimde beden dilinin önemi ortaya koyulmakta, bu önem kapsamında öneriler sunulmaktadır. Buradan hareketle bu çalışma; literatüre zenginlik katması, daha sonraki araştırmacılara ve uygulayıcılara öneriler sunması kapsamında önem taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi

Çalışmanın problem cümlesi:

"Kişilerarası iletişimde beden dilinin önemi var mıdır?" şeklindedir.

1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri

- Kişilerarası iletişimin onay bağımlılık alt boyutu puanları ile beden dilinin jest ve mimik alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin empati alt boyutu puanları ile beden dilinin jest ve mimik alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin başkalarına güven alt boyutu puanları ile beden dilinin jest ve mimik alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin duygu farkındalığı alt boyutu puanları ile beden dilinin jest ve mimik alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin onay bağımlılık alt boyutu puanları ile beden dilinin duruş alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin empati alt boyutu puanları ile beden dilinin duruş alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin başkalarına güven alt boyutu puanları ile beden dilinin duruş alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin duygu farkındalığı alt boyutu puanları ile beden dilinin duruş alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin onay bağımlılık alt boyutu puanları ile beden dilinin giyim alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin empati alt boyutu puanları ile beden dilinin giyim alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin başkalarına güven alt boyutu puanları ile beden dilinin giyim alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?
- Kişilerarası iletişimin duygu farkındalığı alt boyutu puanları ile beden dilinin giyim alt boyutu puanları arasında ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şu şekildedir;

H1: Kişilerarası iletişim puanı ile beden dili kullanımı puanı arasında anlamlı ilişki vardır.

H2: Kişilerarası iletişim puanları yaşa göre farklılaşır.

H3: Beden dili puanları yaşa göre farklılaşır.

H4: Kişilerarası iletişim puanları kadınlarla erkekler arasında farklılaşır.

H5: Beden dili puanları kadınlarla erkekler arasında farklılaşır

H6: Kişilerarası iletişim puanları medeni duruma göre farklılaşır.

H7: Beden dili puanları medeni duruma göre farklılaşır.

H8: Kişilerarası iletişim puanları meslekteki görev süresine göre farklılaşır.

H9: Beden dili puanları meslekteki görev süresine göre farklılaşır.

1.5. Varsayımlar

Araştırmada rneklem grubunu oluşturan katılımcıların kişisel bilgi formu, Kişilerarası İlişki Boyutları leği ve Beden Dili ölçeklerini gerçeği yansıtır, içten ve tarafsız bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

a) Bu araştırma İstanbul ili ile sınırlıdır.

- b) Bu araştırma Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ve Beden Dili Ölçeği'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Kişilerarası İletişim: Uyuduğumuz zamanları saymazsak, hayatımızın neredeyse tamamı iletişim kurarak geçer. Okuldayken, iş yerindeyken, evdeyken, sürekli olarak iletişim kurma ihtiyacı duyarız. Çünkü iletişim sayesinde duyguların ifade edilmesi, toplumla ilişki kurma ve sosyal paylaşım gibi bir takım ihtiyaçlarımızı yerine getiririz (Göçmenler, 2011).

İletişim kavramı, kişilerin karşısındaki bireyi, bazen ses, bazen resim, bazen sembol ve simgeler, bazen ise sözel olmayan iletiler aracılığı ile etkileme sürecidir (Habacı, Ürker, Bulut, Atıcı, & Habacı, 2013). Balcı'ya göre (1996), çoğunlukla başka bir kişinin de algılayabildiği, sözel olan ya da olmayan davranışlardır.

Beden Dili: Beden dili, ilk iletişim aracı olarak tanımlanmaktadır. Kişilerin beden dili, jest ve mimikler ile, giyim ve duruşları sayesinde, tonlama ya da sesleri ile dışa yansır. Bireylerin o anki durumla alakalı vermek istedikleri ileti, o anki ruh halleri, tutumları gibi pek çok şey beden dili incelenerek anlaşılabilir. Yani insanlar beden dilini kullanarak düşünce ve duygularını ifade edebilirler (Baltaş & Baltaş, 2001). Beden dilinin iletişimde %50 etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple beden dilini iyi kullanan kimseler, daha iyi iletişim kurarlar. Beden dili insanın kendi bedenini kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade etmesi ve bunların daha doğru bir şekilde iletilmesini sağlamak olarak tanımlanabilir (Çalışkan & Yeşil, 2005).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, kişilerarası iletişim ve beden dili konusunda tanımlara, kuramsal açıklamalara ve ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Kişilerarası İletişimin Tanımı

Kişilerarası iletişim kavramının, literatürde birçok tanımı bulunmaktadır. Kişilerarası iletişim, iletişimin ne seviyede olduğunu ve nasıl bir atmosferde meydana geldiğini, şeklini, kısıtlamalarını ve yönetimini belirlemektedir. Kişilerarası iletişim toplumsal ilişkilerin kapsamındaki bir sistemdir ve bu sistemde mesaj, ileten ve iletilenin farklı olduğu bir iletişimdir (Fidan, 2009). Kişilerarası iletişim, en az iki kişi arasında, sözsüz veya sözlü olarak ortak sembollerle gerçekleştirilmektedir (Işık, 2000). Bir iletişimin kişilerarası olarak değerlendirilebilmesi için iletişime dahil olan kişilerin belirli bir yakınlık içerisinde yüz yüze olması, aralarındaki mesaj alışverişinin karşılıklı olması, mesajların zaman ve mekan açısından tutarlı olması gerekmektedir (Siyez, 2010). Kişisel iletişimde sözlü mesajlar kadar sözsüz mesajlar da büyük önem taşımaktadır.

İki birey, düşüncelerini sadece karşılıklı olarak yazılı, sözel veya resmedilmiş herhangi ortak simgeler ile iletiyorlarsa iletişim kurulması söz konusu olmakta ve bu iletişim her iki kişiyi de bir şekilde etkilemektedir (Balcı, 1996). Kişilerarası iletişim “çoğunlukla başka bir kişinin de algılayabildiği, sözel olan ya da olmayan davranışlar” olarak tanımlanmaktadır (Balcı, 1996). Bir başka tanıma göre iletişim sadece kelime değiş tokuşu değil, aynı zamanda davranışlarla da mesaj iletilmesidir. Kişiler birbirlerine birçok anlamı bulunan sözlü veya sözsüz semboller göndermektedirler. Hartley’e göre (2002) kişilerarası iletişim iki birey arasındaki yüz yüze iletişimdir. Ancak son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle özellikle örgüt içerisindeki iletişimler yüz yüze veya sadece iki kişi arasında gerçekleşmemektedir.

Öksüz'e göre (1997) kişilerarası iletişim, bir bireyin diğer insanların duygu, düşünce ve tutumları üzerinde etki bıraktığı bir süreçtir ve kişilerin mutlu, güvenli, yaratıcı olmalarında rol oynadığı için önem taşımaktadır. Bir insan her zaman mevcut potansiyelini geliştirmek ve çevresindeki kişilerle paylaşım ve uyum içerisinde olmak istemektedir. Kişilerarası iletişimde sözlü mesajların yanı sıra sözsüz iletişim de mevcuttur ancak bunların olması bu her zaman mesajların karşıdaki kişi tarafından algılandığı anlamına gelmemektedir. Kişilerin mesajları alıp anlamlandıramadığı sıklıkla görülmektedir (Erdoğan, 2002). Kişilerarası iletişim üç ölçütten oluşmaktadır; iletişime dahil olan kişilerin aynı ortamda olmaları, mesajların karşılıklı olması ve sözlü veya sözsüz olmalarıdır (Dökmen, 2014).

2.1.1. Kişilerarası İletişimin Şartları

Kişilerarası iletişim, bireyin diğer kişiler üzerinde etki bıraktığı ve iletişime geçtiği kişi ya da kişilerden etkilendiği bir süreçtir. Bu etkileşimin gerçekleşmesi, iletişimi “kişilerarası” boyuta taşımaktadır. Kişilerarası iletişim için ise bazı şartlar vardır. Bu şartlar; algı ve benlik, kültür ve birey ile teknoloji olarak açıklanmaktadır (Tubbs & Moss, 1974).

2.1.1.1. Algı ve Benlik

Algı ve benlik, birbirlerini tamamlayan iki kavramdır. Kişi, doğduğu andan başlayarak etrafında olup bitenleri algılamaktadır. Algılanan dünya, kişiliğimizin oluşmasında da etkilere sahiptir. Yani algılarla birlikte benliğimizin anlaşılması da gerçekleşmektedir (West & Turner, 2011). Kişilerarası iletişimde kişi, karşı tarafta gördüğü ses tonu, mimikler ve beden dilini kendi kafasında yorumlayarak uyumlandırmak istemektedir. Kişilerarasında ilk karşılaşma anında meydana gelen ilk iletişim, iletişimlerinin sonraki aşamalarını da belirlemektedir. Buna neden olan etmenler, kişilerin birbirlerine karşı kullandıkları beden dilinden sarf ettikleri sözcüklere, buldukları atmosfere kadar birçok farklı konudan oluşmaktadır.

Kişilerarası iletişimde, kişilerin çevresindeki insanlara karşı ilk görüşlerini oluşturma tarzlarındaki bazı etmenler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Kaypakoğlu, 2008):

- İnsanlar ilk tanıştıkları kişilerle ilgili ilk izlenimlerini çok az bilgiye sahipken, hızlı bir biçimde oluşturmakta ve bunun üzerine sürekli ekleme yapmaktadırlar.

- İnsanlarda göze çarpan şey, sıradan özelliklerden ziyade çarpıcı özellikler olmaktadır.

- Genel olarak karşımızdaki insanları ayrı bireyler olarak görmektense gruplar halinde sınıflandırma içgüdüğü mevcuttur.

- Bir kişiyi aynı anda zıt özelliklerle, örneğin hem kötü hem iyi olarak algılamak mümkün değildir.

2.1.1.2. Kültür ve Birey

Kültür, insanoğluna ait olan bir algıdır. Kişinin doğup içinde büyüdüğü ortamın yanı sıra kendi oluşturduğu bir ortamı da belirtmektedir. Diğer bir deyişle, insan kültür konusunda edilgen değil etkindir. Bu doğrultuda insanın kültürle olan ilişkisi değer kazanmakta ve iletişim yöntemleri üzerinde de etki etmektedir. İnsanların belirli bir kültüre ait olduğu belirtildiğinde, bu aynı sosyolojik, psikolojik ve teknolojik değerlere sahip olan bireylerle sınıflandırıldıkları anlamına gelmektedir. Kültürün sosyolojik yönü; en az iki kişinin oluşturduğu coğrafik bir araya gelmeleri, rolleri ve normları kapsarken, psikolojik yön ise; kişinin inançlarını, değer yargılarını, zaman kavramı algısını ve çevre ve evren ile olan ilişkisini içermektedir. Teknolojik yön ise su, yiyecek, barınma, sağlık ve mesajların iletilmesi için gereken araçları kapsamaktadır (Sarbaugh, 1998).

Bireyin benlik yapısı, kültür konusunun içinde bahsedilmesi gereken önemli bir olgudur. Benliğin yapısı kişinin çevresini, dünyayı, diğer insanları ve kendisini nasıl algıladığını ve gördüğünü belirlerken, varlığımızın temelini meydana

getirmekte ve bütün duygu, düşünce ve davranışlarında etkili olmaktadır. Bu nedenle farklı kültürlerde görülen duygu, düşünce ve davranış farklılıkları o kültürde çoğunlukla görülen benlik yapılarının etkisinden kaynaklanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2008). Batı ülkelerindeki kültürlerde eğitim konusunun çok önemli olduğu ve gençlerin birey olarak kendi başlarının çaresine bakabilmesinin desteklendiği görülmektedir. Bu bağlamda kültürün, kişinin benlik yapısında ve duygu, düşünce ve davranışlarında etkisi olduğu bir gerçektir. Kültür, benlik yapısının temel taşlarından biridir. Benlik ise, bireyci ve toplulukçu kültürlerde farklılık göstermektedir. Bireyci kültürlerde, diğer insanların ayrışarak kendini göstermek, farklı olmak ve kişisel amaçlara ulaşmaya yönelik adımlar atılması önemliyken, toplulukçu kültürlerde kişilerin birbirlerine bağlı olmaları ve benliğin ayrışmaması önemlidir. Genel olarak batı kültürleri bireyci iken, doğu kültürleri toplulukçudur (Kağıtçıbaşı, 2008).

Farklı kültürlerde, iletişimde kullanılan mesajlara farklı anlamlar yüklenmekte ve farklı algılamalar görülmektedir. İletişimin, bireylerin birbirleri üzerinde etki bırakma yöntemleri olduğu düşünülduğünde, etkileişimin bu süreçte çok önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır. Farklı kültürler, farklı iletişim tarzları olduğundan farklı etkileşimler yaşarlar. Landis ve arkadaşlarına göre (2006), antropolog Edward Hall'n yaptığı düşük ve yüksek bağlamlı kültürler ayrımı çok faydalı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu kurama göre Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa, Kanada ve Avustralya, direkt ve sade iletişimin tercih edildiği düşük bağlamlı kültürlerdir. Kültürlerin, hem kişilikler hem de kurulan iletişimler üzerinde etkisi bulunmaktadır. Farklı kültürlerde bulunan kişilerin iletişimi, gün geçtikçe küreselleşen ve sınırların şeffaflaştığı dünyada oldukça önem kazanmaktadır.

2.1.1.3. Teknoloji

Diğer insanlarla iletişimde teknolojinin çok önemli bir yeri vardır. Çünkü teknoloji birçok insan tarafından sıklıkla tercih edilmekte ve insanları bir araya getirmekte, insanları ve olayları etkileyen baskın bir iletişim aracı olarak işlev görmektedir. Teknolojiye ulaşabilirlik; yaş, ırk, kültür ve coğrafi konuma göre farklılık göstermektedir.

Teknoloji kavramının içerisinde telefon, televizyon, bilgisayar ve cep telefonu gibi araçlar yer almaktadır. Fakat son zamanlarda bilgisayar temelli iletişim, kişilerarası iletişimde önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır. Hartley'e göre (2002) bilgisayar temelli iletişimin kişilerarası iletişim ile ilgisi dört maddede özetlenebilmektedir:

1. Elektronik iletişimde gösterilemeyen sözsüz davranışlardan dolayı kişilerarası iletişim verimsizleşmektedir.

2. Bilgisayar temelli iletişimde kullanılan konuşma dili hızlı ve günlük kullanmaya yakındır. Bunun yanı sıra kullanıcılar duygularını belirtirken resimli duygu ikonları kullanmaktadırlar.

3. Bilgisayar temelli iletişimde kullanıcıların kendilerini ifade etme biçimi gerçek dışı da olabilmektedir.

4. Bilgisayar donanımlı iletişimde cinsiyet, ırk, toplumsal sınıf gibi yargılamalar olmadan yeni kimlikler yaratılabilmektedir; bu da bazı araştırmacılara göre kişilerarası sınırları kaldırarak daha eşit bir iletişim fırsatı yaratmaktadır.

Kişilerarası iletişim kavramı içerisinde bilgisayar temelli iletişim incelendiğinde, hem olumlu hem de olumsuz tarafları olduğu görülmektedir. Elektronik iletişim bir taraftan sosyalleşmeyi kolaylaştırırken, diğer taraftan her zaman şeffaf olmadığı için kişiyi karşı taraf konusunda yanıltabilmektedir. Ayrıca yüz yüze iletişim olmadığından dolayı bazı yanlış anlaşılmalara neden olmakta ve gündelik hayatında asosyal olan bir kişinin de sosyalleşmesini sağlamaktadır. Ancak kimilerine göre bu iletişim yöntemi yalnızlaşmayı da doğurmaktadır.

2.1.2. Kişilerarası İletişimin Unsurları

Bireyler arasında gerçekleşen her türlü iletişim, kişilerarası iletişim olarak tanımlanamamaktadır. Kişilerarası iletişimin gerçekleşmesi için, bazı unsurların iletişimde bulunması gerekir. Bu unsurlar; kaynak, kodlama, mesaj, kanal, geribildirim ve gürültüdür.

2.1.2.1. Kaynak

Zillioğlu'na göre (2007) kaynak, algılama, düşünme, seçme ve yorumlama süreçlerinde üretilen anlamlı mesajları ileten kişi veya kişilerdir. İletişim süreci, kaynak kavramına dayalıdır. Kaynağın hedefi duygularını, düşüncelerini, bilgisini ve ihtiyaçlarını alıcıya ulaştırabilmektir (Ataman, 2001). Gönderme yetisinin kapsamında doğru sembol seçimi ve kodlanması, inandırıcılık oluşturma, doğru gruplandırma yapma, eşleştirme ve endeksleyerek isabet ettirme bulunmaktadır. Sözcükler, eğer hem alıcının hem de göndericinin algısı doğrultusunda anlam kazanmaktadır. Sözcükler gönderici tarafından bir olayı veya duyguyu ifade etmek için sembol olarak seçilmektedirler ve gönderici ile alıcı arasındaki mevcut ilişki bu seçilen sözcüklerin nasıl ifade edileceğini belirlemektedir (Himstreet, 1984). Sonuç olarak kaynak, alıcının niteliklerine göre mesajını oluşturmalı ve iletmelidir. Yüz yüze gerçekleştirilen bir iletişimde kaynak, mesajını sözcükler, yüz ifadeleri ve mimikler kullanarak oluşturmakta ve böylece daha etkili bir mesaj iletmektedir (Rigel, 2000). Kişilerarası iletişimde bu gibi püf noktalarını bilen kaynak, ilettiği mesajlarda daha başarılı olmaktadır.

2.1.2.2. Kodlama

Kaynak, duygu ve düşüncelerini ifade edeceği sembollerin, alıcı tarafından anlaşılabilecek olmasına dikkat etmektedir. Alıcı, kaynağın gönderdiği mesajları almakta ve analiz etmektedir. Shannon ve Weaver'ın tabiri ile "kaynağın yaptığı işlemin tam tersini yapmaktadır" (Vivian, 1995). Dolayısıyla iletişim, mesajın kaynak tarafından alıcıya ulaştırılmasıyla gerçekleşmektedir ancak bu iletişimin verimi, iletilen mesajın anlamının alıcı tarafından alınma gücüyle tespit edilmektedir. Gerçek anlamdaki iletişim etkinliği ise, iletilen mesajın kodunun, alıcının tam olarak algılaması ve sonunda istenen davranışı göstermesiyle ölçülmektedir. Kaynağın mesajı iletirken gerçekleşmesini istediği davranışlar vardır, bu davranışlar mesajın doğru bir şekilde algılanmasının yanı sıra, alıcının hem mesaja hem de kaynağa olan tavrına da bağlıdır. Örneğin alıcı, mesajı X düşüncesinde gönderiyorsa ve alıcı da bunu Y doğrultusunda değil X düşüncesi doğrultusunda alıyorsa, iletişim tam olarak

gerçekleşmiş demektir. Fakat alıcı, mesajı T ve Z düşünceleri doğrultusunda alırsa ve bunlardan birinin dışında bir davranış gösterirse, iletişim hem tamamlanmamış hem de verimsiz olmaktadır. Bu nedenle iletişimin tamamlanması için mesajın doğru kodlanması, alıcının bunu doğru alması ve beklenen davranışı göstermek için motivasyonunun olması gerekmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda iletişim verimi, sadece mesajın alıcı tarafından alınmasına değil, istenen davranışı oluşturmasına da bağlıdır. Kaynağın ilettiği bilginin alıcıya istenen şekilde gitmesi ve istenen davranışın ortaya çıkması da yine mesajın iyi kodlanmasına ve açılmasına bağlıdır. Bu bilgiler ışığında kodlama; bilginin, duygunun, düşüncenin, iletişime uygun bir mesaj haline dönüştürülmesi olarak tanımlanabilir (Tutar, Yılmaz, & Erdönmez, 2005).

Kaynağın aklındaki duygu, düşünce ve bilgiler, alıcının algılayabileceği sembollerle kodlanmakta ve mesaj oluşturulmaktadır. Kaynak mesajı kodlarken, tecrübelerinden yararlanmaktadır. Kodlama, mesajın iletileceği ortama da bağlıdır. Bireylerin aile ve arkadaşlarıyla gündelik konuşmaları, iş ortamındaki resmi konuşmalar veya teknik bir konudaki konuşmalar, ortam değişkeniyle belirlenen yöntemlere ihtiyaç duymakta ve bu konuşmalar, ortamın atmosferine göre kodlanmaktadır (Tutar, Yılmaz, & Erdönmez, 2005).

Mesajın alıcı tarafından doğru algılanarak yorumlanmasına kod-açma süreci denir. İletişim boyunca kağıt üzerinde, ses veya görüntü olarak iletilen semboller ve mesajlar sadece kod-açma sürecinde anlamlandırılmaktadır. Kodlama kaynağın, kod-açma ise alıcının sorumluluğundadır. İletişim, alıcı doğru kod-açımı yapabildiği sürece başarılıdır. Bu da, kaynak ile alıcının aynı doğrultuda olmasıyla gerçekleşebilmektedir. Bu durum, referans veya görelilik çerçevesi olarak adlandırılmaktadır. Ortak tecrübelerin bir yansıması olarak iletişim sağlanırken ortak bir dil kullanılması, kod-açmanın verimli olarak yapılabilmesinin ilk şartıdır. Buna göre kişilerin referans çerçeveleri kesiştiğinde, iletişim gerçekleşmiş olur. Referans çevresi, kaynak ile alıcının bilgi sahibi oldukları alandır (Tutar, Yılmaz, & Erdönmez, 2005).

2.1.2.3. Mesaj

Mesaj; iletilmek istenen konuların ve bir kişiye ait duygu ile düşüncelerin kodlanarak; sözlü, sözsüz ya da yazılı olarak alıcıya ulaşmasını sağlayan semboldür (Erdoğan, 2002). Bir başka tanıma göre mesaj, kaynağın oluşturduğu ve kodlayarak karşı tarafa ilettiği bilgidir (Kaşıkçı, 2009). Sarf edilen sözcükler, yazılar, çizimler ve mimikler, alıcıya iletilecek mesajı meydana getirmektedir (Eren, 2001).

Bir mesajın alıcı tarafından anlaşılabilmesi için, kaynağın da alıcının da yeterli seviyede olmaları gerekmektedir. Kişilerarası iletişimin sözlü olarak iletilen kısmındaki mesajlara içerik adı verilmektedir. Fakat iletişimde kelimeler kadar beden dili, ses tonu, jestler ve mimikler de önemlidir. İletişimdeki sözel olmayan etkenler, kelimelerin aktaramadığı veya aktarmak istemediği mesajları verebilmektedir. Sözlü iletişim boyunca içerik dışında verilen diğer mesajlara da süreç adı verilmektedir.

Süreç, sözel olmayan alt mesajları ifade etmektedir. İletişim süresince en az içerik kadar önemlidir. İletişimi sürdürürken söylenenlerin üslubuna ve karşı tarafın algılamaya şekline dikkat edilirse, sağlıklı bir iletişim kurulabilmektedir. Ancak eğer süreç ve içeriğin verdiği mesajlar farklıysa veya süreç anlaşılır değilse, bu iletişimde yanlış anlaşılmalara, belirsizliklere veya tıkanıklıklara yaşanmaktadır. İletişim boyunca bir mesaj sonrasında hangisinin geldiği, iletişimden çıkan anlam üzerinde etkili olmaktadır (Kaşıkçı, 2009).

“Mesaj, kaynak birimdeki içeriğin, bir seçim sürecinden geçirilmiş ifadesidir” (Cüceloğlu, 1997). Kişi, etrafındaki insanları tanıma ve kendisine olan tutumlarını değerlendirme sürecinde algılarının gerçeklik çerçevesinde kalabilmesi için, çeşitli yöntemlerle aldığı mesajların içinden bazılarını seçmektense, mümkün olduğunca çok bilgi toplarsa daha sağlıklı bir davranış sergilemiş olur. Bunun yanında kişilerin etraflarındaki insanlar hakkındaki algıları, sadece onların söylediği veya gösterdikleriyle sınırlı kalmamalıdır. Kelimeler, beden diliyle desteklenirse, birbiriyle ters düşen değil birbirini tamamlayan mesajlar iletilir ve böylece kişilerin birbirlerine olan algıları gerçeğe daha yakın olur (Cüceloğlu, 1997).

2.1.2.4. Kanal

Kanal, mesajları dağıtan unsurlar olarak tanımlanmaktadır (Rigel, 1995). Kişilerarası iletişimde, hem sesli hem de görüntülü araçlar kanalı oluşturmaktadır. Konuşmacı tarafından kullanılan konuşma metodu da kanaldır. Konuşmacı, bir aracı olmadan yüz yüze bir konuşma yapıyorsa bir ses sistemi kullanıyor olabilir veya boş bir radyo istasyonundan karşılıklı olarak birbirlerini görmediği bir dinleyici topluluğuna hitap ediyor olabilir (Bradley, 1974). Kimi zaman konuşmacı sadece beden dilini kullanarak konuşmadan da mesaj iletebilmektedir.

Fiske'ye göre (1996) kişilerarası iletişimde araçlar üç ana kategoriye ayrılmaktadır: Sunumsal, temsili ve mekanik araçlar. Sunumsal araçlar; konuşulan kelimelerin, ifadelerin ve mimiklerin doğal olarak kullanıldığı ses ve bedendir. Bunların var olması için birey zorunludur. Temsili araçlar; kitaplar, fotoğraflar, resimler, yazılar gibi yaratıcı araçlardır. Mekanik araçlar ise; telefon, televizyon, radyo gibi bilgi aktaran araçlardır. Bunlar tek başlarına veya grup halinde kullanılabilirler.

Mesajı en iyi şekilde iletecek olan araç; mesajın iletiildiği ortamın havasına, alıcının davranışlarına, mesajın içeriğine ve gönderen kişinin hedeflerine bağlı olarak seçilmelidir (Hodgetts, 1997). Çünkü her kişiye aynı aracı kullanarak mesaj göndermeye çalışmak iletişimin verimliliğini düşürecektir.

2.1.2.5. Geribildirim

Geribildirim, bir davranışa veya olaya, etraftaki insanların verdikleri tepkilerdir. Bir sorunun çözümü için bir yöntem uygulandığında, bunun sonucu olarak çevresindeki bireylerde bazı yorumlar ve tepkiler gelişir. Bunların tümü, eylem sonucunda eylemi gerçekleştiren kişiye iletilen bir geri bildirimdir. Bu geri bildirim yorumlanması ile yapılan eylem ile ilgili daha sağlıklı ve tarafsız bir değerlendirme yapılması mümkün olur (Bentley, 2000). Geribildirim yapan kişi, ilettiği yorumun, karşı taraftaki kişi açısından ne kadar algılandığı ve etkiye sahip olduğu hakkında bir fikre sahiptir. Alıcının tepkilerini takip etmek, devamı gelecek

olan iletişim aktivitelerinin daha başarılı olması için fikir verecektir, bundan dolayı geribildirim, başarılı iletişim için oldukça önemlidir (Hargie, Saunders, & Dickson, 1994). Geribildirimdeki en hassas konu, iletilen mesajın alıcı üzerinde kırıncı bir etki yaratmamasıdır.

Geribildirim olumlu veya olumsuz olabilir. Kişi, elinden geldiğince, insanlara karşı net, anlaşılır, açık ve yargılamayan bir rolde olursa, olumsuz geribildirimlerden uzaklaşmış olur. Bunun için de mevcut duruma değil olması gereken duruma, bireylere değil bireylerin yaptıklarına odaklanmak gerekmektedir (Bentley, 2000). Geribildirim başarılı olması demek, iletişimin de sağlıklı olarak devam etmesi demektir. Eğer geribildirim sağlıklı olmazsa, iletişim de bundan olumsuz olarak etkilenmektedir.

2.1.2.6. Gürültü

Kaynak ile dinleyici arasındaki mesajla dinleyicinin aldığı mesajın arasındaki farka, gürültü adı verilmektedir. Gürültü, kişinin iletişimde dinleyici konumundayken bu rolü üstlenmesine engel olan, çevre kaynaklı faktörlerden biridir. Dinleyicinin ruh hali, konuşmacı için iletişim sürecinde hayati önem taşımaktadır. Dinleyicinin konuşmacıyı dinlememesi ya da dikkatinin dağınık olması, konuşmacıya olumsuz şekilde yansımakta ve iletişimin kalitesini düşürmektedir (Telman & Ünsal, 2005).

2.1.3. Kişilerarası İletişimi Etkileyen Faktörler

İletişim, insan var olduğu sürece devam eder ve onunla birlikte zaman ve mekanda gerçeklik taşıyan sosyal bir olgudur. Bundan dolayı iletişim incelenirken, ekonomik, sosyal, siyasal ve tarihi konuların incelenmesi önem taşımaktadır (Erdoğan, 1997).

İnsan ilişkileri sistemli bir biçimde düşünüldüğünde, her bireyin içerisinde olduğu çevreden etkilendiği ve kendi kişilik ve davranışlarıyla çevresindeki insanları

da etkilediği görülmektedir. Bu ikili ilişkinin özellikleri, bireylerin çevresindeki kişilerle olan ilişkilerini de etkilemektedir (Hortaçsu, 1991).

Tabak'a göre (1999) iletişimi engelleyen faktörler aşağıda sıralanmıştır:

- Psikolojik Engeller (Kişisel Faktörler): Kaynak ve alıcının algı, duygu ve düşünceleri, heyecanları, yargıları ve görüş çerçeveleri

- Kültürel Engeller: Farklı hayat tarzları ve ortak zevklerin azlığı

- Semantik Engeller: Dil, yazı ve sembollerdeki uyumsuzluk, anlam farklılıkları

- Çevresel (Ortamsal) Engeller: İletişim aracı olarak kullanılan unsurların yarattığı ses kirliliği

- Stilistik Engeller: Şive ve diyalekt farklılıkları;

- Didaktik-Metodik Engeller: İletişim yetenekleri, tutum ve yöntem uyumsuzlukları; kaynak ve alıcının toplumsal statü ve rol farklılıkları; kaynağın birtakım sorumlulukların altına girmeden önce kendisi için hazırladığı savunma; iletişim ortamlarının birbirleri arasındaki mesafe; katı bir hiyerarşinin mevcut olmasından dolayı kanallardaki tıkanıklık; kanalların mesajları önemsiz görmesi veya ihlal etmesi; mesajların bazı sebeplerden gizlenmesi veya kısıtlanması; mesajın şekil, içerik, doğruluk payı; iletilen mesajlara geribildirim anında verilmemesi veya doğrulanmaması.

Her insan, kişilik özellikleri ve buldukları konum gibi birçok nedenden dolayı birbirinden farklıdır. İnsanlar arasındaki farklılıklar, onların davranışlarında da görülmektedir ve bundan dolayı kurdukları iletişimin niteliği de etkilenmektedir. Kişilerarası iletişimi etkileyen temel faktörler; kişisel, fiziksel, algısal ve semantik faktörlerdir (Erkman, 1987).

Kişisel Faktörler: Kişisel faktörler duygular, düşünceler, alışkanlıklar ve değer yargıları gibi etmenlerdir. Her insanın kendisine ait değer yargıları bulunmaktadır ve bunlar, iletişim sürecini direkt olarak etkilemektedir.

Fiziksel Faktörler: Çevre şartları fiziksel faktörleri meydana getirmektedir. Konuşma ve duyma gibi yetilerin yanında çevredeki gürültü, ortamın konumu gibi etmenler iletişimi etkilemektedir.

Kültür Faktörü: İletişim, sadece iki kişi arasında duygu, düşünce veya bilgi aktarılması olarak görülmemesi gereken, kompleks bir kültürel süreçtir. Bir mesajın iki kişi arasında iletilmesi, zaman ve mekan olgularıyla ilişkilidir. Bir mesajın oluşturulabilmesi için belirli bir birikimin var olması gerekmektedir. Bu birikim ise kişinin kişisel deneyimlerinin ortak sembollere aktarılmasıyla oluşmaktadır. İnsanların etrafında olup bitenleri algılaması, belirli sembollerle içerikler yaratması ve oluşturduğu kelime ya da sembollerden mesajlar oluşturması kültür faktörünün önemli bir aracı olan dili oluşturmuştur (Erkman, 1987).

Algısal Faktörler: Algı, kişinin çevresindeki fiziksel ve sosyal ortamı anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Bu aynı zamanda “kendi içinde olanın dışında bir gerçeklik yoktur” şeklinde bir anlayışa da neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra dış dünyanın anlamlandırılması, içinde bulunulan kültürel ortama da bağlıdır. Duyum, çevrede olup bitenler ile ilgili duyu organları tarafından algılar yapılması ve toplanan bilgilerin beyne iletilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır. Algı ise duyu organları tarafından edinilen bilgilerin beyin tarafından seçme, düzenleme ve yorumlama sürecinin gerçekleşmesidir (Kowalski & Westen, 1995).

Kimi mesajlar bilinçli veya bilinçsiz olarak algılanmayabilmektedir veya farklı bir şekilde algılanabilmektedir. Bu doğrultuda kişilerin, birbirlerinden farklı kişilik özellikleri gösterdikleri unutulmamalıdır.

Semantik Faktörler: Semantik faktörler mesajın kodlandığı ve yorumlandığı süreçte ortaya çıkmaktadırlar. Örneğin; bir doktor, hastasına tıp terimleriyle değil, daha basit terimlerle açıklamalar yapıp mesajları ilettiğinde, hasta da bu mesajları doğru algılayıp ve anlamlandırabilmektedir.

2.1.4. Kişilerarası İletişimin Türleri

Daha önce açıklandığı gibi; kaynak, kodlama, mesaj, kanal, geribildirim ve gürültü unsurları ile sağlanan kişilerarası iletişim üç şekilde gerçekleşebilmektedir. Bunlar; sözel iletişim, sözel olmayan iletişim ve yazılı iletişimdir.

2.1.4.1. Sözel İletişim

Sözel iletişim, iki toplumsal kavram olan iletişim ve dilin birbiriyle ilişkisi sonucu meydana gelen bir olgudur. Bu nedenle, sözel iletişimin doğru ve verimli olabilmesi için bu iki kavramın ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Güz ve arkadaşları (2002), iletişimi “*Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması*” olarak tanımlamışlardır. Söz konusu aktarımın sözel olarak gerçekleşmesi için dil kavramı gerekmektedir. “*Dil toplumsal bir yansımadır daha da ötesi dil düşünceyi, düşünce de dili etkilemektedir*”. Bu nedenle bireyin kendisini doğru olarak ifade edebilmesi, dil üzerinde olan hakimiyetiyle ilgilidir. Kişilerarası iletişimde sözel iletişimin verimli olabilmesi gerekli faktörlerin sağlıklı kullanılmasıyla daha başarılı olacaktır.

Sözel iletişimin temelinde “söz” kavramı vardır. “*Sözün varlığı yalnızca bir dilde, bir takım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar ya da göstergeler olarak değil, aynı zamanda, o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yaratıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir.*” Sözel iletişimin temelinde bulunan bu kavramın doğru kullanımı ve doğru tercihler yapılması oldukça önem taşımaktadır (Akgül, 2014). Aksi durumda iletilmek istenen mesajın etkisi kaybolmaktadır. Dilbilimci Saussure (1978), dil ve söz arasındaki ilişkiyi inceleyerek “dil yetisi” kavramını kullanmış ve bunu, dilin sahip olduğu tüm olguları kapsayan, kişilerin fiziksel, toplumsal ve bireysel özelliklerini içeren bir kavram olarak kabul etmiştir. Saussure’e göre (1978) “*sözün anlaşılabilirliği ve bütün sonuçlarını verebilmesi için dil zorunludur. Dilin evrimini sağlayan sözdür, dilsel alışkanlıklarımızı değiştiren, başkalarını duyarak edindiğimiz izlenimdir. Demek ki dille söz arasında karşılıklı bağımlılık vardır*” (Zeybek, 2004).

Sözel iletişimde vurgular, ses tonu, konuşma sırasında duraklamalar gibi unsurlar konuşmanın içerisinde kullanılabilir. Yükselen bir ses tonu ve hızlı bir şekilde konuşma endişe belirtiyken, konuşmayı kısa kesmek ise acele etmeyi ifade eder. Sürekli konu değiştirerek yapılan konuşmalar ise çoğunlukla o konudaki kararsızlığı vurgular (Leaf, 2001).

2.1.4.2. Sözel Olmayan İletişim

Dil olgusu, insanoğlunun başkalarıyla iletişim kurabilmek için ihtiyaç duyduğu bir olgudur. Dil sadece sözel iletişimde ses telleri, dil ve dişlerin oluşturduğu sesçil dizgeden değil, insanlık tarihinin başından itibaren kullanılan beden dilinden de oluşmaktadır. Mimiklerden yüz ifadelerine, jestlerden bedenin duruş biçimine kadar davranışların incelendiği ve sözel iletişime destek oluşturan ve onunla bütünleşen bir bilim olarak kabul edilen beden dili, kişinin bedenindeki iletilerin tamamıdır” (Güz ve diğerleri, 2002).

Beden dili, eski adıyla kinesik, arka arkaya yapılan hareketlerle anlam kazanan ve aynı anda ses tonuyla desteklenerek kelimelerle şekillenen kompleks bir iletişim yöntemidir. Latince bir ifade olan “kinesik” kelimesinin kökenine bakıldığında “hareket” anlamına gelen bir kelimedenden türetildiği görülmektedir. Kinetik terimi de aynı kökenle türetilmiş “güç kullanarak elde edilen hareketin bilgisi” anlamına gelmektedir (Zielke, 1993). Bazı araştırmacılara göre beden dilini üç ayrı başlıkta incelemiştir (Dodd, 1987).

- Bireysel beden dili ya da önkinesik (prekinesics); Beden dilinin ekinel yapıdan ayrılarak temellere dayandırılmış ve fizyolojik açıdan incelenmesidir.

- Bireysel beden dilinin ekinel anlamı ya da mikrokinetik (microkinesics); Bedenin hareketleri tek tek gruplandırılarak, ekinel yapı içinde taşıdığı anlamın incelenmesidir.

- Toplumsal beden dili ya da sosyal kinesik (social kinesics); Ekinlerarası farklılığı bulunan beden hareketlerinin incelenmesidir.

İnsanlığın en eski iletişim yöntemi olarak kabul edilen beden dili ile ilgili olarak hem dünyada hem de Türkiye’de yapılan araştırmaları incelemek oldukça önemlidir. Beden dilini birçok insan yeni bir bilim dalı görse de kökeninin aslında daha eskiye dayandığına dair pek çok araştırma mevcuttur.

Sözsüz iletişim, iletişim yetenekleri arasında önemli bir yere sahiptir ancak insanların sözsüz iletişimin kurallarına gereken önemi vermiyor olması bazı sorunları doğurmuştur. Bu nedenle sözsüz iletişimin bir bilim olarak ele alınması daha uzun sürmüştür, çünkü sözlü ve yazılı iletişimler iletişimin temeli sayılmış ve bunlar yüceltilirken sözsüz iletişim geri planda kalmıştır. Ancak kişilerarası iletişimde yüz ifadeleri, beden hareketleri, jestler, mimikler ve ses tonlamaları büyük yer kaplamayı ve iletişimi etkilemeyi sürdürmüştür. Bunun yanı sıra insanların birbirleri hakkında yargılara varmasında görsel kodların da büyük görevi olduğu vurgulanmıştır (Zillioğlu, 2007).

Son yıllarda, sözsüz iletişim yeteneklerinin diğer iletişim yöntemleri arasında var olması, bu konuda yapılacak araştırmaları hızlandırmakta ve verimli iletişim kurabilme biçimlerini toplumda yaygınlaştırarak bu konuya hizmet etmektedir.

2.1.4.3. Yazılı İletişim

İnsanoğlu, avcılık yaptığı göçebe dönemden sonra yerleşik hayata geçtikten sonra toprağı işlemeye ve tarım yapmaya başlamıştır. Toprağı Tanrı’nın adına halka kiralaayan din adamları, sorun yaşanmaması için bir takım işaret ve simgelerle kime ne kiraladıklarını kaydetmeye başlamışlardır. Böylelikle resim yazısı ortaya çıkmış ve önceki yıllarda olanlar gelecek nesillere aktarılmaya başlanmıştır (Şenyapılı, 1981).

Sözün sembollerle kaydedilmesi olan yazı, ilk olarak Sümerlerin Milattan Önce (M.Ö.) 3200’lü yıllarda kil üzerine çivi yazısı yazmasıyla bulunmuştur. Bu yazılar sesleri tarif etmekteydi. Aynı dönemde Mısır ve Mezopotamya bölgesinde de düşünceleri anlatan çizim simgeleriyle ifade edilen hiyeroglifler görülmeye başlanmıştır. Çin ve Maya uygarlıklarında da bazı kayıtların semboller ile tutulduğu

bilinmektedir. Sonraki dönemlerde, Fenikeliler bugünün alfabesinin temelini oluşturan simgelerle yazıyı geliştirmeye başlamışlardır. Bilinen en eski kitap olan “Yaşayan ölünün kitabı” Mısır’da papirüs adı verilen kağıtların üzerine işlenmiştir. (Milattan Sonra) M.S. 800’lü yıllarda Çinliler, Uygur Türklerinin geliştirdiği blok baskı sistemi geliştirmişler ve 1500’lü yıllara kadar hareketli tipografyayı kullanmışlardır. Kitapların yaygınlaşması ise 15. yy.’da Avrupa’da, Yunanca ve Arapça bilimsel eserlerinin tercümelemleri ile olmuştur. Teknoloji ilerledikçe seri üretim ve kitlesel çoğaltmalar ile bugünkü duruma gelmişlerdir (Alemdar & Erdoğan, 2005).

Yazılı iletişim, bireylerin bilgiyi kendi içlerinde algılamalarına ve anlayamadıkları yerleri tekrar düşünmelerine izin vermektedir. Sözsüz ipuçları ve anında geribildirimlerin her zaman mümkün olmadığı yazılı iletişimin en önemli özellikleri kalıcı ve değişmez olmasıdır (Aşan & Aydın, 2006).

2.1.5. Kişilerarası İletişimde İlişki Kurmanın Boyutu

Kişilerarası iletişimde ilişki sözlü ya da sözsüz olarak kurulabilmektedir. Sözsüz iletişimin temelini beden dili, jest ve mimikler oluştururken sözlü iletişim, iletişimin temel unsurları ile gerçekleşmektedir. Kişilerarası iletişimde ilişki dilsel-davranışsal, kişisel, duyuşsal, algısal ve psikolojik boyutlara sahiptir (Başerer, Başerer, & Demirkaya, 2016).

2.1.6. Kişilerarası İletişim Engelleri

Balcı’ya göre (1996) bireyin çevresinde değişiklikler olması, gereksinimlerin farklılaşması ve iletişim araçlarının yoğunlaşması, uyumsuzluk sorunları yaratmaktadır. Bireysel sorunlar, kişilerarası ilişkileri zora sokmaktadır. Bundan dolayı, sağlıklı bir çevrenin yaratılmasının en önemli koşulu insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmektir. İnsan ilişkileri, yüzyıllar boyunca bütün insanlığın ve bilim adamlarının gündeminde olmuştur.

Korkut'a göre (1996); Kişilerarası ilişkilerin tamamı iletişim üzerine kuruludur. Bu sorunların çoğu da aynı şekilde iletişimden kaynaklanmaktadır. Sağlıklı iletişim, kişilerarası ilişkilerin anlamlı ve tatmin edici olmasını sağlarken, sağlıksız bir iletişim ise anlaşılmazlık duygusu ve yalnızlık hissi ile birlikte birçok daha derin sorunlara sebep olabilmektedir.

Kişilerarası iletişimi engelleyen bazı unsurlar aşağıda belirtilmiştir (Tutar & Yılmaz, 2003):

- İnsanların iletişim gereksinimlerinin bilincinde olmamaları,
- İnsanların iletişimin önemini yeterince fark edememeleri,
- İnsanların verimli iletişim yöntemlerini bilmemeleri.

Cüceloğlu (2000) insanların çoğunun dolu dolu bir hayat geçirmek istediğini belirtmektedir. Yıllarca eğitim alma, kariyerde gelişim çabaları, aileyi iyi fırsatlarda yaşatabilmek ve çocukların en iyi şekilde yetişebilmesi için yapılan bütün uğraşlar, dolu bir hayat sürebilmek içindir. Buna yardımcı olabilecek en önemli araç ise iletişimdir.

Ersanlı ve Balcı' ya göre (1998) bütün toplumlarda iletişim yeteneği yetersiz olan insanların vardır çünkü bazı insanlar çok çekingen iken bazıları da oldukça agresiftir. İnsanların bu eğilimleri gösterme nedeni de nasıl iletişim kurmaları gerektiğini bilmemelerinden kaynaklanmaktadır.

2.1.7. Kişilerarası İletişim Çatışmaları

İki ya da daha fazla birey arasında meydana gelen anlaşmazlıklar ve uyuşmazlıklar anlamına gelen çatışma, kişilerarası iletişimde de ortaya çıkabilmektedir. Çatışmanın varlığından söz edebilmek için, bireyler arasında uyuşmazlıkların söz konusu olduğu farklı amaçların bulunması ve bunların dışı vurulmuş olması gerekmektedir. Kişilerarası iletişim çatışmalarının nedenleri ve

sonuçları, bu çatışmaları engelleme ve çözme yollarını açıklamak için ele alınmalıdır.

2.1.7.1. Kişilerarası İletişim Çatışmalarının Nedenleri

Çatışmalar çoğunlukla hedefler ve amaçlar engellendiğinde yaşanmaktadır (Mutlu, 1998). Çatışmanın kaynakları, toplumsal yapısal kuramda ve psiko-kültürel çatışma kuramında farklı olarak ele alınmaktadır. Yapısal çatışma kuramına göre çatışmalar rekabetten kaynaklanmakta, psiko-kültürel kurama göre ise çatışmayı kişinin kendisine ve çevresindekilere karşı değerlerini şekillendiren psikolojik ve kültürel unsurlar yaratmaktadır. İki kuramın bu konuda farklı açıklamalarının olması çatışmanın yaşandığı düzeyi farklı değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır (Karip, 2000).

Çatışma konusundaki literatüre bakıldığında, buna neden olan unsurların çatışmanın seviyesine ve türüne göre (kişisel, kişilerarası, toplumsal vb.) incelendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra çatışma ile ilgili en geniş tanım, Robbins'ın çatışmayı iletişim, yapı ve kişisel değişkenler başlıkları altında incelediği tanımdır (Çağlayan, 2006). Dökmen'e göre (2014) ise çatışmaya sebep olan nedenlerin temelinde; biliş, duygu, algı, ihtiyaçlar, bilinçdışı, kişisel faktörler, iletişim becerisi, kültürel faktörler, sosyal ve fiziksel çevre ve roller gibi unsurlar yatmaktadır. Bu nedenlerin kısa açıklamaları aşağıda yapılmıştır:

Biliş: Organizmanın algılaması, düşünmesi ve hatırlamasında etkili olan zihinsel eylemlerin tamamıdır. Sabit düşünceler, kalıplaşmış fikirler, alınganlık gibi özellikler bu kapsamda değerlendirilmektedir. İnsanların birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabilmeleri için zengin ve güçlü bir bilişsel yapıya sahip olmaları gerekmektedir.

Duygu: Kişinin bedeninde tecrübe ettiği değişiklikler olarak tanımlanabilen duygular, istemsiz bazı davranışlara sebep olabilmektedir.

Algı: Kişilerarası iletişimin önemli bir bölümü olan bu kavram, duyu verilerinin yorumlanarak çevredeki olaylar, nesnelere ve insanlara anlam verme süreci olarak tanımlanmaktadır.

İhtiyaçlar: Acıkma, susama, merak, başarı gibi dürtüler kişinin davranışlarını yönlendirmektedir. İhtiyaçlarını karşılamada zorluk yaşayan kişiler çatışma ortamına girme potansiyeline sahiptirler.

Bilinçdışı: Kişinin bilinçli kontrolü dışında, otonom sinir sistemi tarafından gerçekleştirilen otomatik beden fonksiyonları anlamına gelen süreçtir.

Kişisel Faktörler: Dış görünüş, cinsiyet, davranışlar gibi konuları kapsamaktadır.

İletişim Becerisi: Karşıdaki kişinin sözünü kesmek, diksiyon bozukluğu gibi iletişim sürecini sağlıklı hale getirebilecek durumların getirdiği anlaşılmalıklardan çıkan çatışmalardır.

Kültürel Faktörler: Çatışmaların olma biçimleri incelendiğinde kültürlerarası farkların etkileri görülmektedir. Bu nedenle bir bireyi anlayabilmek için onun kültürünü de anlamak gerekmektedir.

Sosyal ve Fiziksel Çevre: Farklı çevrelerde farklı algılar hissedilebilmektedir. Örneğin dar ve karanlık bir ortamdaki algı ile ferah ve aydınlık bir ortamdaki algı biçimleri birbirinden farklıdır.

Roller: Kişisel ilgi ve becerileri ile uyumsuz olan rolleri üstlenen kişi, karşılaştığı sorunları kendi etrafına da yansıtmaktadır. Bu durum kimi zaman kişinin birden fazla rol üstlenmesinden kaynaklanabilmektedir.

2.1.7.2. Kişilerarası İletişim Çatışmalarının Sonuçları

Her ne kadar çatışma kelimesi olumsuz çağrışımlar yapsa da kimi zaman olumlu sonuçları olabilmektedir. Çatışma ile ilgili yaklaşımlarda çatışmayı tamamen

zararlı gören düşüncelerin yanında, yararlı olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır (Türkel, 2000). Çatışma, belirli bir şekil ve seviyede olduğunda uzun vadede yarar sağlayabilir. Bu yararlar aşağıda sıralanmaktadır (Telman & Ünsal, 2005):

- Kişi, çatışma ile karşılaştığında daha önceden kullanmadığı becerileri ortaya çıkarabilmektedir. Kimileri çatışma durumunda yüz yüze ilişki kurulduğundan dolayı daha rahat hissettikleri için daha yaratıcı olabilmektedir.

- Çatışma, kişilerin psikolojik gereksinimlerini karşıladığı için daha iyi hissetmelerini sağlayabilmektedir. Kimi insanların kişilikleri mücadele etmeye çok yatkındır ve çatışma bu gereksinimin karşılanması için bahane olabilmektedir.

- Çatışma, kişinin çıkarları yönünde yeni yolları aramasına ve böylece gerekli bir değişimi bulmasına yol açabilmektedir. Eski dönemlerde görülen işçi isyanlarında, yöneticiler ve işçiler arasında yaşanan çatışmalar sonucunda 6 gün olan çalışma periyodu 5 güne indirilmiş ve iş güvenliği gibi konularda daha dikkatli olunmaya başlanması gibi olumlu adımların atılması söz konusu olmuştur.

- İş ve ev ortamının rutininden sıkılan bazı insanlar, iş arkadaşları veya aile bireyleri ile bu rutini bozmak istemektedirler. Bu konuda her zaman bir çatışma yaşanmasa da bazen sadece konuşma ile bu sorun çözülebilmektedir.

- İki taraf arasında çatışma yaşanması bazı olumlu sonuçlar yaratabilmektedir. İki yetişkin birey çatışma sonrasında iyi bir arkadaşlık kurulabilmekte veya iki iş adamı bir çatışma sonucu işbirliği yapmaya karar verebilmektedir (Telman & Ünsal, 2005).

Çatışmaların olumsuz sonuçları da kişinin motivasyonunu, tatminini ve moralini kötü yönde etkileyebilmesi (Türkel, 2000), düşmanca hislere ve agresif tavırlara yol açması, güven sorunu yaratması, bireylerin psikolojik ya da fiziksel sağlığını kötü etkileyen durumlar oluşturabilmesi (MEB, 2013), kişinin odağının çoğunu çatışmaya vermesi durumunda aile ve iş gibi konuların ikinci plana atılarak gereken önemin gösterilmemesi olarak açıklanabilmektedir.

2.2. Beden Dilinin Tanımı

Beden dili, insanoğlunu konuşma yoluyla iletişim kurmayı geliştirmesinden önce kullanılan iletişim yöntemi olarak ifade edilebilmektedir. Bu anlaşma yöntemi, insanların birbirleri ile iletişim kurma yollarından ilki olarak ilk dil olarak değerlendirilmektedir. İnsanlar, beden dili yoluyla duygu ve düşüncelerini birbirleri ile paylaşırken istek ve ihtiyaçlarını bir diğerine ifade etmiş ve ruhsal durumlarının göstergesi olarak bedenlerini kullanmışlardır (Baltaş & Baltaş, 2016). Bir diğer ifadeyle, beden dilinin insanların duygu ve düşüncelerinin bir izdüşümü olduğu ifade edilebilir. Bu temel anlaşma yönteminin amacı, söze dayalı olmayan hareketler ile işaretlerin anlaşılmasına temel oluşturmak ve bireylerin bu araçtan faydalanarak iletişim kurma yollarının nasıl gerçekleştiğini belirtmektir. Beden dili insanın kendi bedenini kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade etmesi ve bunların daha doğru bir şekilde iletilmesini sağlamak olarak tanımlanabilir (Çalışkan & Yeşil, 2005). Sözcüklerin yetersiz kaldığı durumlarda beden dilinin kullanılması bireyin iletişim içinde bulunduğu diğer insanlara kendisini daha iyi anlatmasına yol açabilmektedir.

Beden dilinin kapsamı el ve kol hareketleri, yüzdeki mimikler, omuzlar ve boyunda gerçekleşen salınımlar ile hem ayak hem de baş hareketlerinden oluşmaktadır. Bireylerin duygu, düşünce ve ifade etmek istediği her türlü fikri iletişimde bulunduğu insanlara aktarmak için kullandığı bütün beden hareketleri beden dili olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin beden dilleri doğuştan gelen karakter özelliklerine bağlı olarak değişim göstermektedir. Aynı zamanda, beden dilinin kişiye bağlı olarak değişiklik göstermesinin yanı sıra kültürel farklılıklara göre de çeşitlendiği bilinmektedir. Beden dilinin cinsiyet, yaş ve kültür gibi belirleyicilere göre farklılık göstermesi aynı hareketlerin farklı anlamlar kazanmasına yol açmasından dolayı bu değişimlerin farkında olunması iletişim kurulan bireyleri daha iyi tanıyabilmeye ve beden dilini kullanarak kendini ifade eden bireylerin kendilerini daha iyi ifade etmesine yol açacaktır. Ek olarak, iletişim kurulan kişilerin ifade etmek istedikleri daha net bir şekilde anlaşılabilen ve dolayısıyla yanlış anlamaları da ortadan kaldırmaktadır.

İnsanlar, iletişim eylemi içerisinde genel olarak 3 kanaldan faydalanmaktadır. Bunlar göz, ses ve insan bedeninin her bir unsurunu kapsayan

bedendir. Beden dilinin iyi bir biçimde kullanılması ve bedensel temas bireylerarası iletişimde ikna konusunda yüksek derecede öneme sahiptir (Çevik, 2008).

2.2.1. Beden Dilinin Tarihsel Süreci

Beden dili, insanlığın tarihi kadar eski bir iletişim türüdür. Çalışmanın bu bölümünde, beden dilinin tarihsel süreci dünyada ve Türkiye’de olmak üzere iki başlık halinde açıklanmaktadır.

2.2.1.1. Dünyada Beden Dilinin Tarihsel Süreci

Beden dili, araştırmalara yeni konu olmaya başlayan bir alan olsa da, beden dili kullanımının büyük bir kısmını oluşturan görsel kodlar, iletişim tarihi kadar eskidir (Zıllıoğlu, 2007). İkel insandan beri beden dili günlük iletişimde, dini ritüellerde ve hayatın her alanında var olmuştur (Cangil, 2004). Sözsüz iletişim literatüründeki detaylı ve konu üzerinde fikir üreten çalışmalar genellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde antropologlar ve sosyal psikologlar tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmaların öncesinde bilimsel temele dayanmayan ve genellikle gözlemsel çalışmalar da bulunmaktadır. Sözsüz iletişim üzerine gerçekleştirilen ilk çalışma, John Bulwer’in 1644 yılında gerçekleştirdiği *Chirologia: or the Natural Language of the Hand* (Elin Doğal Dili) adlı yapıt olarak literatürde yerini almıştır. Bulwer’in bu çalışması adından da anlaşılacağı üzere el hareketlerinin anlamlarını incelemekte ve beden dili literatüründe gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek olan çalışmalar için bir öncü niteliğindedir (akt. Akgül, 2014).

Tarihsel sürece bakıldığında, 19. Yüzyıl içerisinde özellikle drama ve pandomim üzerine çalışan tiyatro oyuncularının jest ve mimiklerin kullanımı ile duygu ve düşüncelerin aktarılabilceğini fark edip bunları sahneye taşıdıkları görülmektedir. Öte yandan, 19. yüzyılın son döneminde Charles Darwin, 1872 yılında basılan *The Expression of the Emotions in Man and Animals* (İnsan ve Hayvanda Duyguların İfadesi) adlı eserinde sözsüz iletişim konusunu bilimsel

temellere dayandırarak incelemiştir. 20. yüzyılda ise deneysel psikolojinin temellerini atan Alman bilim insanı Wilhelm Wundt beden dili konusunu Völkerpsychologie (Kitle Psikolojisi) adlı eserinin ilk bölümünde detaylı olarak incelemiştir. Öte yandan, İngiliz Zoolog Desmond Moris'in the Naked Ape (Çıplak Maymun) adlı kitabı 1969 yılında çok satanlar listesine girmiştir. Desmond Moris, daha sonraları kaleme aldığı eserlerinde ve televizyonu da kullanarak insanoğlu ve hayvanlar arasında var olan benzerlikleri gösteren araştırmalar ve çalışmalar yürütmüştür (Lambert, 2013).

Baltaş ve Baltaş (2016) beden diline dair bilimsel çalışmaların ilk olarak Charles Darwin'in İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi adlı eserinde, yani 1872 yılında gerçekleştiğini ifade etmektedir. Ayrıca, araştırma yöntemlerine dayalı gerçekleştirilen ilk ciddi çalışmalardan biri ise Charlotte Wolff'un 1945'te gerçekleştirdiği araştırmadır. Wolff'un A Psychology of Gesture (Jestin Psikolojisi) adlı çalışması temel olarak insanların beden hareketleri ile ruhsal durumları arasında var olan ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Bu çalışmanın yayınlandığı dönemlerde, Ray Birdwhistell da antropolojik alan araştırmaları gerçekleştirirken beden dili üzerine de çalışmalar gerçekleştirmiştir. Birdwhistell'e göre, beden dili de aynı sözel dil gibi kültürlerle bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Birdwhistell, gerçekleştirdiği araştırmalarda farklı kültürlerde beden dilinin ön belirleyicilerini tanımlamaya çalışmış ve sosyal geçmişi farklı olan ve farklı kültürlerin normları ile yoğurulan bireylerin her ne kadar benzer ruhsal durumları benzer beden ifadeleri ile yansıttığını belirtse dahi bu ruhsal durumların ve duyguların ortaya çıkmasında farklı etkenlerin bulunduğunu ifade etmektedir (akt. Baltaş & Baltaş, 2016).

Baltaş ve Baltaş'ın (2016) ifade ettiği üzere Charles Darwin tarafından 1872 ve 1877 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalar beden dili alanında gerçekleştirilen çalışmalarda hâlâ geçerliliğini korumaktadır. Darwin, bu çalışmalarında sözsüz iletişimin unsurlarını üç bağlamda değerlendirmektedir:

- Dil dışı faktörler (paralanguage),
- Hareketler (kinesics),

- Ve bedeninin mekan içerisindeki yeri (proxemics)

Beden dili literatüründe Darwin'in belirttiği bu bağlamları kapsayan çalışmalar temel olarak kültürlerarası alan araştırmaları ve psikofizyolojik laboratuvar araştırmaları olarak iki ayrı disiplin ve teknik ile yürütülmüştür (Akt. Baltaş & Baltaş, 2016).

Kültürlerarası çalışmalar genel olarak biyolojik unsurların beden dili üzerindeki etkilerini saptamaya çalışmış ve hem doğuştan gelen davranışlar hem de sonradan öğrenilen davranışlar üzerine odaklanmıştır. Bu çalışmalar batı medeniyeti ile hiçbir iletişim içine girmemiş insan toplulukları dahil birçok farklı kültürden kapsamlı veriler elde etmiştir. Elde edilen veriler göz önünde bulundurulduğunda beden dilinin yüz ifadeleri boyutunun genellikle kültürlerarası benzerlik gösterdiği görülmektedir. Literatüre bakıldığında, Paul Ekman'ın (2013) Emotion in the Human Face (İnsan Yüzündeki Duygu) adlı yapıtı dikkat çekmektedir. Ekman, bu çalışmasını Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Yeni Gine, Brezilya ve Borneo'da yürütmüştür. Bu araştırmada, Ekman'ın kısaca FAST (Facial Affect Scoring Technique) adını verdiği teknik kullanılarak insan yüzündeki duygu göstergeleri değerlendirilmiştir. Bu teknik, Ekman'ın Friesen ve Tomkins ile ortak bir çalışma sonucunda geliştirilmiş ve bir nevi yüz ifadeleri atlası olarak nitelendirilmiştir. Ekman'ın FAST adını verdiği bu teknik daha sonra birçok kültürün ortak ve farklı özelliklerinin karşılaştırılmasında kullanılması açısından önemli bir teknik olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, yüz ifadelerini saptamaya yönelik gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarına bağlı olarak yüz ifadelerinin büyük çoğunluğunun evrensel bir özellik gösterdiği belirlenmiştir (akt. Baltaş & Baltaş, 2016).

Birçok araştırmacının beden dili üzerine gerçekleştirdiği çalışmalar sonucunda sözsüz iletişimin, genel olarak iletişim şemasının mesaj transferi boyutunda önemli bir paya sahip olduğu konusunda görüş birliğine ulaşılmıştır. Örneğin Birdwhistell'in gerçekleştirdiği araştırmalara bağlı olarak, iletişimde mesaj aktarımının %35'inin sözel yollarla gerçekleşirken kalan %65'inin ise sözsüz yollar ile gerçekleştiği sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde, Albert Mehrabian'ın çalışması ise mesaj transferinin %7'sinin sözel, %38'inin sese bağlı ve %55'inin sözsüz yollar ile gerçekleştiği belirlenmiştir (Akt. Berko, Andrew, & Wolvin, 1989).

2.2.1.2. Türkiye’de Beden Dilinin Tarihsel Süreci

Osmanlı döneminde beden dili üzerine çalışmalar olduğu görülmektedir. Örneğin, Erzurumlu İbrahim Hakkı Bey, 1700’lü yıllarda Marifetname adlı bir eser ortaya koymuştur. Bu eserin ikinci bölümü olan Fenn-i Sani adlı bölümde Kuran-ı Kerim tefsiri aracılığıyla hem temel bilimler hem de beşeri bilimler üzerine görüşler bulunmaktadır. Marifetname’de, temel olarak insan bedeninin nasıl oluştuğuna dair dini yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu eserin bir bölümü de bilimsel dayanaklardan yoksun olmasına rağmen insan bedeninin biçimleri ve oranları ile beden insan davranışlarıyla ilişkilerine yönelik iddialı ve tartışmalı açıklamalar barındırmaktadır (Akt. Baltaş & Baltaş, 2016).

Beden dili literatürüne Türkiye’de yürütülen çalışmaların da katkı sağladığı bilinmektedir. Bu konuda, Türkiye’de modern psikoloji alanında yürütülen çalışmaların öncüsü kabul edilen Mümtaz Turhan, 1938 yılından 1966 yılına kadar bu konuda çalışmalar gerçekleştirmiştir. Öte yandan, Cüceloğlu, 1968 yılında Türkiye’de belirli bir topluluk üzerinde yüz ifadelerinde yansımaları görülen ruhsal durumları tespit üzere bir çalışma yürüterek kültürlerarası farklılıkları incelemiştir. Daha sonraki dönemde, Türkiye’de ikamet etmiş bir psikolog olan Ayhan Lecompte, 1980’lerde klinik psikoloji disiplinde duygusal yüz ifadeleri üzerine bir çalışma yapmış ve bu çalışmasında klinik tanı için yüz ifadelerinin kullanılabileceğini önermiştir. Türkiye’de beden dili alanında yürütülen tüm bu çalışmalarda beden dilinin yüz ifadeleri boyutu konusunda kültürlerarası farklılıklara rağmen bir benzerlik bulunduğu görülmüştür (Baltaş & Baltaş, 2016).

Beden dili literatürü tarandığında yakın zamanda Bağcı (2008) tarafından öğretmenlerin beden dillerinin öğrenciler tarafından ne şekilde algılandığına dair gerçekleştirdiği bir çalışma göze çarpmaktadır. İstanbul’un Esenler ilçesinde yürütülen bu çalışmada öğretmenlerin beden dilinin öğrenciler tarafından genel olarak olumlu algılandığı saptanmıştır. Buna bağlı olarak öğrenci başarısı olumlu etkilenmektedir. Öte yandan, öğretmenlerin beden dili öğrenciler tarafından olumsuz olarak algılandığı durumlarda ise öğrenci başarısının aynı doğrultuda olumsuz olarak etkilendiği belirlenmiştir.

Bu bilgiler ışığında, beden dilinin her ne kadar en ilkel insandan bu yana kullanılmasına rağmen uzun bir süre kendisine bilimsel bir çalışma alanı bulamadığı ifade edilebilir. Bu bağlamda, genel olarak beden dili üzerine bilimsel temellere dayalı ilk çalışmaların 19. yüzyılın son dönemlerinde gerçekleştiği görülmektedir. Akademik araştırmaların ise ancak 1960'lardan sonra başladığı göze çarpmaktadır. Türkiye'de beden diline dair çalışmaların gelişimi değerlendirildiğinde ise dünyadaki gelişmelere paralel olarak aynı dönemde, yani 1960'lardan itibaren akademik çalışmaların yapıldığı gözlemlenmektedir (Cangil, 2004).

2.2.2. İletişim ve Beden Dili İlişkisi

Bir eylem ağı olan iletişimin önemi insanlar için küçümsenemeyecek kadar büyüktür. İnsan, doğası gereği çevresi ile iletişim içerisindedir. İletişimde kullanılan araçlar ses, yazı ya da görsel göstergelerden oluşabilirken aynı zamanda sözel olmayan hareketlerden de faydalanıldığı bilinmektedir. Bu doğrultuda, birçok farklı aracın aynı anda ve uyum içerisinde kullanılmasının iletişimin kalitesini yükselttiği ifade edilebilir (Çalışkan & Karadağ, 2011). İletişim insanlar için sadece sözcüklerin oluşturduğu kanallar ile sınırlandırılmaz çünkü yalnız sözcüklerin oluşturduğu kanal anlam taşıma kapasitesi açısından kısırdır. Aynı zamanda, insanlar iletişim gerçekleştirirken tüm bedenlerini kullanmaktadırlar (Küçükahmet, 2004). Ayrıca Layiç'in (2007) ifade ettiği üzere, beden diline dair bilgisi olan insanların birçok kapıyı açabilecek bir anahtara sahip olduğu belirtilebilir.

Modern çağda, sözsüz iletişim becerileri genel iletişim becerileri arasında kendine yer kazanmıştır. Buna bağlı olarak sözsüz iletişim alanında yürütülecek çalışmalar da artmakta ve etkili iletişime dair halkın bilgilendirilmesi ve bu bilincin popüler hale gelmesi de hızlanmaktadır. Dolayısıyla, çocukluk döneminden itibaren iletişime dair edinilen becerilerde değişime gidilmesine olanak sağlanmıştır. Ayrıca, iletişimin her anında her bireyin bu sürece aynı unsurlara bağlı olarak katkı yaptığı ifade edilmektedir. Bu unsurlar (Satir, 2001):

- İnsanın belirli bir biçime sahip ve hareket halinde olan bedeni,

- İnsanların hayatlarını sürdürme biçimleri ve iyi yaşamın ne olduğuna dair değerleri,
- Deneyimlerinden beslenen beklentileri,
- Beş duyu organı,
- Sözcükler ve sesler gibi göstergeler aracılığıyla konuşma yeteneği,
- Deneyimlerinin sonucu olarak öğrenimleri,
- Önceden öğrendikleri ya da kendisine öğretilenler aracılığıyla ortaya çıkan bilgi birikimi.

Bireylerin iletişimsel gelişim süreci değerlendirildiğinde, sürecin ilk aşamasının beden hareketleri tarafından belirlendiği görülmektedir. Bebeklerde yapılan incelemelerde sıkıntının yüz asma eylemiyle mutluluk ve memnuniyetin ise gülücükler ile ifade edildiği gözlenmektedir. Dolayısıyla, insanoğlunun iletişimsel gelişiminde de bedensel hareketlerin aynı şekilde ilk aşamalarda kendine yer bulduğu bilinmektedir. Öyle ki, konuşma eylemi aracılığıyla iletişim kurma becerileri gelişmeden önce, insanların genel olarak beden dili ile anlaştığı ve beden dilinin iletişimsel gelişimde ilk araç olduğu ifade edilmektedir. İnsanoğlu, beden dili sayesinde duygu ve düşüncelerini diğer insanlar ile paylaşırken ruhsal zenginlikleri ile istek ve ihtiyaçlarını dışarı aktarmışlardır (Çalışkan & Karadağ, 2011).

Bedensel hareketler, sözlü iletişimden oldukça farklı bir yapıya sahiptirler. Sözlü iletişim, bireylerin kontrolü altında gerçekleşirken bedensel hareketler ile kurulan iletişimde bu kontrol ortadan kalkmaktadır.

Bedensel hareketler sözcükler gibi değişkenlik göstermez, kendiliğinden ortaya çıkar. Dolayısıyla, beden dili insanın ruhsal durumunu dolaylı olarak değil doğrudan yansıtır. Buna bağlı olarak da beden dilinin kontrol altına alınmasının zorluğundan söz edilebilir. Her birey, ister istemez hareketleri aracılığıyla reflekse bağlı tepkisel davranışlarla kendisini çevresine ifade etmektedir. Bu durumda, beden dilinin insanın iletişimde ilk rolü oynadığı söylenebilir. Aynı zamanda, sözcüklere

bağlı iletişimin desteklenmesinde de beden dilinin yardımcı olarak kullanılması söz konusudur. Beden dilinin iletişimdeki ikincil görevi bireylerin ifade etmek istediklerini somutlaştırmak ya da vurgulamak olarak görülür (Çalışkan & Karadağ, 2011).

Hem bilinç düzeyinde hem de bilinçsiz olarak kullanıldığı görülen beden dili, etkili iletişim konusunda kritik önem taşımaktadır. Öyle ki, kitle iletişiminde dahi beden dilinin önemine vurgu yapılmaya başlanmış ve insan yaşamında önemli yeniliklerin ortaya çıkmasına katkı sağlanmıştır. Özellikle yeni nesil, elektronik mesajlarında noktalama işaretlerini kullanarak simgeler oluşturmuş ve beden dilini dijital ortama taşımıştır. Çünkü kelimelerin gerçek bir gülcüğün yerini dolduramayacağı tartışmasız bir gerçek olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, kişilerin yüz yüze iletişimi tercih etmeleri beden diline verilen önem ile açıklanabilir (Tekinalp, 2003).

Yüz yüze iletişim söz konusu olduğunda, iletişimin başarılı ve etkili biçimde gerçekleştirilmesi için insanların kendileriyle barışık olmaları gerektiği düşünülmektedir. Aslında, gerçekleşen olayları yönetebilme becerisinin farkında olan bireylerin daha mutlu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, birey kendisi ile barışık olduğunda başarısız ilişkiler kurma ihtimali de düşecektir. Bu bağlamda, beden dilinin önemi tekrar vurgulanmalıdır. İnsanlar karmaşık durumlarla başa çıkabilmek için beden dili çözümlemesine dair bir eğitim aldığı anda iletişim halinde bulunduğu diğer insanların sözcüklere dayalı söylemsel kurgularından etkilenmeyerek saklanan gerçek anlamın detaylarını karşısındaki kişinin beden dilini göz önünde bulundurarak fark edebilecektir. Buna bağlı olarak, beden dili eğitimine sahip bireylerin iletişimsel durumlarda karşısındaki bireylerin iç dünyalarına dair bilgiler edinebileceği ve kendi beden dilini de mümkün olduğunca kontrol etmeye odaklanarak kendini açığa vurmasını engelleyebileceği ifade edilebilir (Akgül, 2006). Duygu ve düşünce, inanç ve tutum gibi soyut olguların tamamı insan davranışlarında gözlenebilir olgulardır. Örneğin, mutlu hisseden bir bireyin bu duygularını gülümseyerek aktardığı bilinmektedir. Bu genel bilgiye paralel olarak, hoşnutsuzluk içerisinde olan bir bireyin bu durumu ayak hareketlerinden dahi anlaşılabilirliği düşünülmektedir. Aynı zamanda, insan zihni yapısı gereği geçmiş ve

geleceğe yönelik düşünceler geliştirmesine rağmen insan bedeni koşullar ne olursa olsun şimdiki yaşamaktadır. Bu noktada, beden dili zihinde gerçekleşenlerin net bir biçimde gösterilmesi durumunda zaman zaman iletişim anında karşıdaki kişi hakkında detaylı bir bilgi sahibi olmak için çıkar olarak değerlendirilmektedir. Ancak, birey kendi duygu ve düşüncelerini de bedeni ile göstereceğinden dolayı bu çıkarı kaybedebilmektedir (İzgören, 2016). Tüm bunlara bağlı olarak, iletişim ile beden dili arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda, iletişimin yalnızca kelimelerle gerçekleşmediği sonucuna varılabilir. Dolayısıyla, beden dilinin iletişim eylemlerinde önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır.

2.2.3. Beden Dilinin Kullanımı

Beden dili, kişilerin kontrolünde olmaksızın iletişim kurulmasını sağlayan, bedensel hareketlerden oluşan bir iletişim biçimidir. Jestler, mimikler, kişilerarası mesafe ve selamlaşma, araç ve gereçler, ses ve temas; beden dili ile iletişimde kullanılmaktadır.

2.2.3.1. Jest

Jest, genel anlamda bireylerin sözsöz ifadeleri esnasında bu ifadeleri desteklemek amacıyla gerçekleştirdikleri el, kol, ayak, bacak ya da bedenin tamamından faydalanılarak ortaya çıkan bir çeşit anlatım biçimi olarak tanımlanabilir (Schober, 2013; Ergin, 2012; Zıllıoğlu, 2007; Altıntaş & Çamur, 2005; Çalışkan, Karadağ, & Çalışkan, 2010). Jestler ile kelimeler ile üzeri örtülmeye çalışan ya da bireyin iç dünyasından dışarı yansıtmak istediği çeşitli duygular rahatça ifade edilebilmektedir (Oğuz, 2013). Ayrıca, bir insanın gerçekleştirmiş olduğu jestler aracılığıyla o kişinin duygu ve düşüncelerine dair sayısız bilgi edinilebileceği iddia edilmektedir. Her ne kadar jestlerin büyük çoğunluğu bilinçli olarak yapılmasa dahi zaman zaman amaca bağlı bir şekilde bilinçli olarak da gerçekleştirilen jestlerin olduğu belirtilmektedir. Bu amaçlar arasında genel olarak ifade edilmek istenen

kavramın anlamının pekiştirilmesi ya da tamamlanması bulunmaktadır (Zıllıoğlu, 2007).

Baş:

Yüz ve baş ile gerçekleştirilen hareketler iletişimde sıkça kullanılan bedensel göstergelerdir. Dolayısıyla, yüz ve baş ile gerçekleştirilen hareketleri daha iyi anlamlandıran bireylerin iletişim konusunda iletileri daha iyi anlayabildikleri görülmektedir. İnsanların baş bölgelerinde bulunan kaslar, insan beyninin duygularla ilgilenen kısmına bağlı olduğundan dolayı iletişimin kalitesini artırmaktadır (Goman, 2015).

Baş hareketleri göz önünde bulundurulduğunda, küçücük bir hareketin dahi oldukça önemli anlamlar ifade edebilmesi mümkündür. Baş hareketlerinin ifade ettiği anlamlar genel olarak şöyle sıralanmaktadır (Schober, 2013):

- Kendini diğer insanlara göre daha üstün değerlendirme,
- İlgi,
- Derin düşünme,
- Diğer insanları küçümseme,
- Nezaket gösterme,
- Hassasiyet.

Talas (2017), kişilerin başını yana doğru çevirmesinin uzaklara ya da boşluğa bakan gözler ile desteklendiği durumlarda derinlemesine düşünme etkinliğinin gerçekleştiğini ifade etmektedir. Aynı zamanda, elin de hafif bir şekilde başa doğru uzanması da derin düşünme etkinliğini ifade eden bir başka jest olarak değerlendirilmektedir.

Yüksel (2013), temel olarak beş farklı baş konumunun bulunduğunu ifade etmektedir. Örneğin nötr baş konumunda bireyin başının durağan bir şekilde kaldığı görülmektedir. Nötr baş duruşu genel olarak bireyin bir değerlendirme yaptığı

anlamına gelmektedir. Öte yandan, kişinin başı sağ ya da sola yatık bir durumda olduğunda bireyin iletişim içerisinde olduğu kişiyi ilgili bir şekilde dinlediği görülmektedir. Bu konuya dair yürütülen bilimsel araştırmalar da kurs, seminer, ya da ders gibi ortamlarda başları sağa ya da sola yatık konumda dinleyici pozisyonunda olan bireylerin konuya daha ilgili oldukları ve etkin bir biçimde katılım göstererek ilgili olduklarını ifade ettikleri saptanmıştır (Goman, 2015).

Reddedici ya da onaylamayan baş konumu, var olan duruma yönelik yargılayıcı bir davranış sergilendiğinin ifadesidir. Öte yandan başın arkaya doğru gittiği konum ise kibir ya da kendini beğenmişlik göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bir diğer baş konumu olarak bahsedilebilecek olan ellerin ensede olduğu baş konumu ise bireyin bulunduğu ortam içerisinde kendisini rahat hissettiğini ifade etmektedir. Ellerin ensede olduğu konumda birey ortamda tartışılan konu üzerinde bilgi sahibi olduğundan dolayı kendisini üstün hissetmektedir (Yüksel, 2013).

Bulunduğu ortamda rahat hisseden ve kendine güveni olan kişilerin davranışlarında da bunun yansımaları görüldüğü gibi ortam içerisinde tedirgin olan kişide ise bu rahat davranışların aksine tedirginlik yansıtan davranışlar gözlenmektedir. Bu durumda kaplumbağanın tehlike hissettiğinde kendisini kabuğunun içine çekmesi örneğinden yola çıkılarak kendisini tehlike altında hisseden insanların da kafalarını omuzlara doğru çektiği ve gözlerini kısıtıldığı görülmektedir (Özdemir, 2014).

Yüksel (2013), beden dilinin baş hareketlerine dair neredeyse tüm insanlar için aynı anlamı ifade eden hareketlerin onaylama ya da reddetme davranışı olarak başın sağa ve sola ya da aşağı ve yukarı sallanması olduğuna dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, beden dilinin alt boyutlarından biri olarak değerlendirilebilecek baş hareketlerinin iletişim sırasında genel olarak durumu kabul etme ya da reddetmeyi ifade etmekte veya iletişimde bulunulan kişiyi destekleme ve cesaretlendirme amaçlarıyla kullanıldığı bilinmektedir (Schober, 2013; Altıntaş & Çamur, 2005; Ergin, 2012).

Baş sallama hareketi, iletişimin beden dili boyutunda önemli bir yere sahiptir (Goman, 2015). Bu hareket genel olarak bireylerin karşısındaki kişi ya da kişileri dinlediğini veya anladığını gösterir. İletişimde dinleyici pozisyonunda bulunan bireyler genel olarak söylenenleri onaylamak için baş sallama hareketi gösterirler. Ancak, baş sallamanın yalnızca onaylama anlamına geldiğini ifade etmek yanlış olacaktır. Çünkü bireyler zaman zaman konuşan kişiyi cesaretlendirmek için de başlarını sallamaktadırlar. Öte yandan, konuşma yapan kişiler topluluktan onaylayıcı bir hareket göremediklerinde yaptıkları eylemden hoşnut kalmayabilirler ya da konuşmayı yarıda kesme eğilimine dahi gidebilirler. Dolayısıyla, baş hareketlerinin bu noktada hem konuşmacı hem de dinleyici için önemli bir boyut olduğunun altı çizilmektedir (Pease & Pease, 2008). Konuşmacı, konuşma sırasında dinleyici konumundakilerin anlattıklarını onayladıklarından emin olacak geri bildirimleri alamadığında konuşmanın içeriğinden dinleyici konumundakilerin kendisi hakkındaki düşüncelerine odaklanarak etkili iletişim gerçekleştirme konusunda sıkıntılar yaşayabilecektir.

Ada (2002), beden dilinin baş boyutuna yönelik olarak başın yukarıda bulunduğu konumlarda bireylerin üstünlük belirtirken öne eğik olduğu konumlarda ise uysal ya da boyun eğme ifadesi gösterdiklerini ifade etmektedir. Bireyin başı, dinleme konumundayken konuşmacıya dönük olduğu durumlarda onaylama, başka yöne dönük olduğu durumlarda ise anlaşmazlık ya da onaylamama düşüncesinin varlığından söz edilebilmektedir.

Dutta (2011), baş konumlarına yönelik çalışmasında bireylerin başının yukarıda durduğu durumlarda tarafsız olduğunu, yana eğik olduğu durumlarda ilgili olduğu ve aşağı eğik olduğu durumlarda ise olumsuz bir tutum içerisinde olduğunu ifade etmiştir.

Baltaş ve Baltas (2016), bireylerin baş hareketleri aracılığıyla karşısındaki kişiler ya da içerisinde buldukları duruma yönelik yakınlık ve uzaklıklarını belirttiklerini ifade etmektedirler. Bu konuya ilişkin Altıntaş ve Çamur (2005) bireylerin kişi ya da durumu kendilerine yakın değerlendirdiklerinde başlarıyla yaklaşma eğiliminde olduklarını, uzak bulduklarında ise baş ile uzaklaşma hareketi gösterdiklerini belirtmektedirler.

El, Kol ve Parmaklar:

El: Normal koşullarda durumu el teması ile anlaşılabilen herhangi bir objenin uzaktan gözlenmesi ya da teknolojik aygıtlar aracılığıyla denetlenmesi o objenin sıcaklığı, sertliği ya da yüzeyi hakkında tatmin edici bir bilgi edinme konusunda yetersiz kalabilmektedir. Dolayısıyla, bir konudan bahsedilirken direkt olarak ellerin kullanılmasının arkaik bir geçmişi olduğu bilinmektedir (Baltaş & Baltaş, 2016). Ek olarak, ellerin bireylerin kendilerini ifade etmeleri sırasında en etkili ve en duyarlı organ olduğu düşünölmektedir. Aynı zamanda, beyin gelişiminin el becerileri üzerine bir etkisi de bulunmaktadır. Buna bağlı olarak, ellerde bulunan yüksek duyarlılık ile hissetme becerilerinin el ile beyin arasında bulunan sağlam etkileşimden kaynaklandığı iddia edilmektedir (Altıntaş & Çamur, 2005).

İzgören (2016), ellerin insanların çevreleri ile etkileşimleri konusunda çok önemli bir araç olduğunu ifade ederken duygu ve düşüncelerin dışa aktarımında da destekleyici bir rol oynadığından bahsetmektedir. Öyle ki, el hareketleri genel olarak ifade edilen düşüncelerin vurgulanması amacıyla kullanılmaktadır (James, 2013). Beden dilinin alt boyutları arasında iletişime katkı bağlamında değerlendirildiğinde ellerin yüz ifadelerinden hemen sonra geldiği görölmektedir. Dolayısıyla, bireyler yüz mimiklerinin beklenen etkiyi yaratmasını sağlamak amacıyla bunları jestleri ile uyumlu bir biçimde kullanmalıdırlar (Dutta, 2011).

Baltaş ve Baltaş (2016), konuşmacıların el hareketleri kullanarak konuşmaya düzen ve vurgu katabileceklerini önermektedirler. Bunun bir örneği, telefon aracılığıyla gerçekleştirilen iletişimde insanların karşılarında biri varmış gibi el hareketleri kullanmasıdır. Aynı zamanda, elleri bağlı olan insanların söylemek istedikleri şeyi net bir şekilde söyleyemedikleri de bilinmektedir. El hareketleri, abartılmadığı sürece etkili iletişim konusunda oldukça faydalı olabilmektedir. Her ne kadar konuşurken el hareketlerinin aşırı kullanımı genel olarak dinleyiciler tarafından hoş karşılanmasa dahi el hareketleri kullanılmayan bir konuşmanın iletmek istediği mesajı iletme konusunda etkisiz kalabileceği herkes tarafından kabul görebilecek bir gerçektir.

El hareketleri ile iletilebilecek mesajlar arasında samimiyet, saldırganlık, küçümseme, hiyerarşik üstünlük ilişkileri, sıkıntı, derin düşünme ve odaklanma gibi durumlar bulunmaktadır. Ellerin yüz üzerinde farklı biçimlerde ya da farklı yerlerde bulunmasının farklı duygu ve düşüncelerin ifadesine yardımcı olduğu düşünülmektedir. Örneğin bir kişi ellerini kafasını aşağıdan destekleyecek şekilde konumlandığında o kişinin konudan, kişiden ya da ortamdan sıkıldığı ya da ilgisiz olduğu düşünülmektedir (Dutta, 2011). Bir diğer örnek olarak ise ellerden birinin yüz üzerinde yanak konumunda bulunması ve işaret parmağının da şakağı göstermesi dinleme göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Baltaş & Baltaş, 2016). Buna bağlı olarak, bir konuşma sırasında dinleyicilerin bu hareketi yaptığı görüldüğünde konuşmadan memnun kaldıkları düşünülebilir. Bir örnek daha verilecek olursa, elin yüz üzerinde alında konumlanması o kişinin bir konu üzerine odaklandığı belirtilebilir. Odaklanmayı işaret eden bir başka el davranışı ise kulak memesi ile oynama davranışıdır.

Dinleyici konumunda bulunan bir kişi elleri ile kafasını tutuyorsa net bir biçimde anlatılandan ya da ortamdan sıkıldığını belli etmektedir (Goman, 2015). Buna bağlı olarak, ellerin başı destekleme oranı ile dinleyicinin sıkılma düzeyi arasında doğru orantı olduğu söylenebilir. Aynı zamanda, eller yanakta değil de daha çok kafayı destekleme konumunda ise dinleyicinin ortamda anlatılanlar yerine kendi iç dünyasına dönmesi ve başka şeyler düşünmesi söz konusudur. Bu durumda, konuşmacı dinleyicinin dikkatini çekme amacıyla daha farklı bir konudan söz açmalıdır (Baltaş & Baltaş, 2016).

Bir bireyin kendine güvenmesi ya da bahsettiği konudan emin olması durumunda genel olarak “kule hareketi” veya “çatı hareketi” olarak adlandırılan davranışı gerçekleştirdiği bilinmektedir (Goman, 2015; Schober, 2013; Özdemir, 2014). Bu durumda, kişinin avuç içleri birbirine paralel bir konumdayken parmak uçları da birbirine değer. Bu hareketi en çok kullanan kişilerin siyasetçiler, şirket yöneticileri ya da avukatlar olduğu bilinmekte ve buldukları ortamda kendilerine güvendiklerini ifade etmek için kule hareketi ya da çatı hareketi gerçekleştirmektedirler (Dutta, 2011).

El hareketlerinin hiyerarşik ilişkileri de ifade etmek için kullanılması söz konusudur (Özdemir, 2014). Örneğin, müdür ya da patron pozisyonunda olan kişilerin diğer insanlara dokunma eğiliminin daha yüksek olduğu görülmektedir. Aksi durumlarda, yani hiyerarşik olarak alt pozisyonda bulunan kişilerin patron gibi üst konumda olan kişiye dokunması genelde nahoş olarak değerlendirilen bir durumdur.

Beden dili bağlamında baş hareketleri onaylama ya da reddetme durumlarında daha çok kullanılmasına rağmen ellerin de bu durumlarda kullanılabilme ihtimali bulunmaktadır. Kişiler genelde istemedikleri ya da reddettikleri durumlarda ellerinden birini ya da ikisini birden açık bir biçimde karşıda bulunan kişiye doğru uzatırlar (Özdemir, 2014). Bu hareketin tam tersi olarak eller kapalı bir biçimde kişinin kendisine dönük ise kabul etme ifadesinden söz etmek mümkündür.

Elin bulunduğu pozisyon ile iletilen mesajlar da değişkenlik gösterebilmektedir (Baltaş & Baltaş, 2016). Örneğin, el hareketlerinden faydalanırken avuç içleri açık bir konum aldığıda karşıdaki kişide pozitif izlenimler bırakma ihtimali de yükselmektedir (James, 2013; Goman, 2015). Ellerini avuç içleri açık bir biçimde göstererek konuşan bir konuşmacı ilettiği mesajların içinde gizli anlamlar bulunmadığını ve samimiyetle anlattığı her şeyi net bir biçimde ifade ettiğini belli etmektedir (Özdemir, 2014). Öte yandan, gizlediği duygu ve düşünceleri olan bireylerin ellerini kapalı bir biçimde tutarak kendilerini savunma konumuna aldıkları görülür. Dutta (2011), mahkeme sırasında şahitlik gerçekleştirilirken ellerin yukarı kaldırılması ya da kutsal kitaba dokunulması da el hareketlerinin samimiyet göstergesi olarak kullanılmasına örnek olarak gösterilebileceğinden söz etmektedir. Ayrıca, avuç içleri yukarı doğru açık bir biçimde duran kişilerin çaresizlik ve ümitsizlik içinde olduğu söylenebilir. Bunun en net örneği dua ederken insanların avuçlarını açarak yukarı doğru tutması olarak verilebilir.

Ellerin birbirine kenetlenmiş bir biçimde bulunması çoğunlukla düşmanlık, sıkıntı, endişe gibi olumsuz durumlarla ilişkilendirilmektedir (Dutta, 2011). Özdemir (2014), parmakların kenetlenmesinin yükselmesinin sıkıntı durumunun da yükseldiği anlama geldiğini belirtir. Aynı zamanda, stresin yükselmesi de insanlarda ellerin

kenetlenmesi ile kendini göstermektedir. Bunun amacı, stresli durumlarda huzursuzluk hisseden bireylerin kendilerini beden dili ile telkin ederek sakinleştirmektir (Baltaş & Baltaş, 2016). Bu duruma verilebilecek en basit örnek dışıdan korkan bireylerin bekleme odasında genellikle ellerini birbirine kenetleyerek durmasıdır.

Ellerin önde ya da arkada bilekleri kavrayacak biçimde tutmasının da çeşitli anlamlar ifade ettiği düşünülmektedir. Örneğin, elleri ile bedeninin arkasında bileklerini kavrayarak yürüyen kişilerin kendine güvenli olduğu ve bulunduğu ortamda kendini üstün gördüğü düşünülebilir (Dutta, 2011). Bu tür yürüyüşün çoğunlukla müdürler ve rütbesi yüksek askerler gibi bulunduğu ortamda yüksek yetkiye sahip kişiler tarafından gerçekleştirildiği gözlemlenebilmektedir.

Ellerin bedeninin arka kısmında birleştirilmesi genel olarak kişinin kendine güvendiği, kendini yetki sahibi hissettiği ve ortamdaki korkmadığını ifade etmektedir (Özdemir, 2014; Baltaş & Baltaş, 2016). Kişinin kendini huzursuz hissettiği aksi durumlarda ise genel olarak eller göğüs hizasında birleştirilir. Dolayısıyla, kişilerin kendilerine güvendiği durumlarda göğüslerini açık bir biçimde gösterme eğilimi içerisinde oldukları söylenebilir. Ayrıca, ellerin bedeninin arka kısmında birleştirilmesinin her zaman net bir biçimde kendine güven olarak değerlendirilmesi yanlış olacaktır. Goman'ın (2015) ifade ettiği üzere, ellerin arkada bel hizasında birleştirilmesi kişinin öfkeli olduğunun göstergesi de olabilir. Bu noktada, ellerin arkada birleştirilmesinin ifade ettiği anlamlarda ellerin konumu belirleyici bir özelliğe sahiptir. Yani, kişinin ellerini bilekten kavradığı görülüyorsa o kişinin kendine güven belirttiği söylenebilir. Ancak kişi eliyle kolunu kavırıyorsa kendini bir şeyden alıkoymaya çalıştığı düşünülmelidir. Ek olarak, elin konumu ne kadar yukarıdaysa kişinin geriliminin boyutu da o derece yüksektir denebilir (Dutta, 2011).

Ellerin bedeninin ön tarafında birleştirildiği durumlar, karşıda bulunan kişiye bir saygı göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda bireyler karşıda bulunan kişiden bir beklenti içerisinde oldukları (Özdemir, 2014). Örneğin çocuklar yanlış bir davranış sergilediklerinde ebeveynlerinin önünde durumu anlatırken ellerini önde kenetlemektedirler.

Elin ağza uzatılma davranışı çoğunlukla çocuklarda görülen bir davranıştır. Bu hareket genellikle söylenmemesi gereken bir sözün yanlışlıkla söylendiği durumlarda gerçekleşir (Goman, 2015; Özdemir, 2014). Öyle ki, çocuklar istemsiz olarak ellerini ağızlarını kapatacak şekilde kullanarak ağızlarından kaçırdıkları şeyi hemen içeri sokmaya çalışmaktadırlar. İnsanlar zaman içerisinde sosyal ortamlarda bu davranışı dudaklara dokunma, esneme, ya da öksürük taklidi yapma ile değiştirirler.

Kol: Beden dilinin alt boyutlarından biri olan kol hareketleri ile genellikle güven, gerginlik ya da açıklık gibi durumlara dair mesajlar verilebilmektedir (Goman, 2015; James, 2013). Kollarını açık konuma getiren kişilerin iletişim içerisinde buldukları kişilerden gelebilecek düşüncelere açık oldukları söylenebilir (Baltaş & Baltaş, 2016).

Kolların birbirine kavuşturulmuş durumda olması genel olarak kişinin kendisini dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı savunma durumunu ifade ederken kolların uzatılmasının ise samimiyet ifade ettiğine işaret ettiği düşünülmektedir (Schober, 2013). Aynı doğrultuda, kendini ifade etmede zorluk çekmeyen kişilerin kollarını bedenlerinden daha uzakta konumlandıkları görülmekteyken kollarını bedenlerine doğru çeken kişilerin ise konuşmadan kaçındıkları görülmektedir (Altıntaş & Çamur, 2005). Örneğin politikacıların konuşmaları değerlendirildiğinde genellikle kollarını dinleyicileri kucaklıyormuşçasına bedenlerinden uzaklaştırdıkları görülebilmekte ve ellerini de yumruk haline getirerek güç göstergesi yaptıkları gözlemlenebilmektedir (Baltaş & Baltaş, 2016).

İnsanoğlu, geçmişten bugüne kendini tedirgin ya da tehlike altında hissettiği durumlarda doğası gereği kendilerini bir nesnenin arkasına gizleme ihtiyacı hissetmektedir (Baltaş & Baltaş, 2016). Bu durumun en net örneği çocukların davranışları izlendiğinde rahatça gözlenebilmektedir. Ancak yaş olarak büyüyen insan içerisinde girdiği sosyal çevrenin de etkisi ile bu tür olumsuz durumlarda kollarını birleştirir ya da bacak üstüne atar ve bir şeyin ardına gizlenme güdüsünü bu şekilde gösterir. Aynı zamanda, kendini tehdit altında hisseden insanlar kollarını göğüs hizasında birleştirerek tehlikeye karşı bir engel oluşturmaya çalışırlar (Altıntaş & Çamur, 2005; Yüksel, 2013). Goman'a göre (2015) kolların göğüs üzerinde çapraz

bir biçimde durduğu durumlarda insanlar uyuşmazlık, direnç ve eleştirel bir biçimde kendilerini savunmaya yönelik düşünceler geliştirmektedir.

İnsanların kollarını kapalı tuttuğu durumların yanı sıra gerçekleştirdiği diğer bazı beden dili davranışları daha farklı anlamlara işaret edebilmektedir (Özdemir, 2014). Bu durumlara ilişkin örnek olarak kolları kapalı bir durumda olan bir kişinin başını da omuzlara doğru geri çekmesinin savunma göstergesi olduğundan bahsedilebilir. Aynı zamanda, ellerini göğüs hizasında birleştirmiş olan bir bireyin kendini durdurmaya çalıştığı söylenebilir. Kolların kapalı durduğu durumlara yumruk sıkma hareketi de eşlik ettiği durumlarda ise kendini savunan bir kişinin saldırıyı da aklından geçirdiği düşünülmektedir (Yüksel, 2013). Goman (2015) ise, kolları birbirine kavuşmuş bir biçimde ayakta duran bir kişinin içerisinde bulunduğu ortama kendini yabancı hissettiğinin ya da kendini güvenli hissetmediğinin bir göstergesi olduğunu belirtmektedir. Baltaş ve Baltaş (2016), insanların iletişim içerisinde buldukları diğer kişilerle aynı görüşü paylaşmadığı durumlarda da kollarını kavuşturduklarından söz etmektedir.

Parmaklar: Parmak aracılığıyla bir yeri işaret etme ya da parmak sallama eylemi çoğunlukla anne ve babaların çocuklarına kızdığı durumlarda başvurduğu hareketlerdir (Goman, 2015). Siyasetçiler ve şirket yöneticileri de genel olarak ortamda üstün olduklarını belirtmek ya da ifade etmek istedikleri mesajı vurgulamak amacıyla bu hareketlerden faydalanmaktadırlar. Aynı zamanda, gülümsemeden işaret parmağını karşısında bulunan kişiye uzatmış olan bir kişi saldırganlık düşüncesini yansıtmaktadır.

Elleri cebinde duran bir kişinin baş parmaklarını dışarıda bırakması genel olarak kuvvetli bir karakter, yüksek bir ego ya da kendine güvene işaret eder (Dutta, 2011; Özdemir, 2014). Ek olarak, parmakları birbirine dolaştırmak, parmaklarını elini cebine koyarak saklamaya çalışmak genel olarak özgüveni düşük kişilerin gerçekleştireceği hareketler olarak değerlendirilmektedir (Goman, 2015). Parmakları çekme ya da çekiştirme hareketi ise ortamda kendini rahat hissetmeme ya da kendine güvenmeme göstergeleri olarak değerlendirilir.

Bireyler, iletişim içinde buldukları kişiye karşı işaret parmağını gösteriyorsa genel anlamda uyarı verme amacı güderken bu hareketin oranına ve durumuna bağlı olarak verilen mesajların değişebileceği söylenebilir (Erol & Erol, 2015). Ayrıca, işaret parmağını kaldırma hareketi suçlama yapılırken de gerçekleştirilmektedir. Dinleyici açısından değerlendirildiğinde, bu hareketin genel olarak söylenenlerin tam aksini gerçekleştirmeye yönlendirdiği düşünülmektedir.

Ayaklar ve Bacaklar:

Ayaklar ve bacaklar, insanların yürüme ve ayakta durma hareketlerini gerçekleştiren temel organlardır. İnsanlar buldukları yerden başka bir yere gitme isteği duyduğunda ayak kaslarında hareketlenmeler gerçekleşir. Ayak ve bacaklarda bulunan damarlarda kan akışı hızlanır ve dolayısıyla kaşınma gibi durumlar gerçekleşir. Gitme isteğine karşı koyup durmaya karar verildiğinde kaşınmaların arttığı bilinmektedir. Gerçekleşen bu kaşınmalar bacak bölgesine bağlı olarak farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Örneğin, uyluk bölgesi egoyu ifade etmekteyken baldırlar ise hareket etme ve gitme ihtiyacının yüksekliğini gösterir (Turchet, 2014).

Bacak hareketleri insanların stresli olduğu durumlarda gerginliklerinin ifadesi olarak da kendini gösterebilmektedir. Örneğin, bazı durumlarda oturuş sandalyenin ya da koltuğun uç kısmına doğru ilerleme hareketi gerçekleştirilebilir ve bedenin tüm ağırlığı bacakların üzerine biner. Bu hareket insanların buldukları ortamda kendilerine güvenmediklerinin ya da ortamdan sıkıldıklarının göstergesi olarak değerlendirilir (Şen, 2006).

İnsanlar ve hayvanlar arasında ayak hareketlerinin benzerlik gösterdiği bilinmektedir. Kimi durumlarda insanların dizlerine vurduğu ya da sandalyede otururken ayaklarını titrettiği görülmektedir. Bu durum hayvanların da hayatlarını kaybederken ayaklarını titrettikleri ile benzerlik göstermektedir. Oturur konumdayken açılan ve yavaşça sağa sola sallanan ayak davranışı içinde bulunulan ortamda bulunmanın kabul edilmediğini gösterir. Bu davranışlar kişinin ortamda gerildiğini belirtmektedir (Reca, 2007).

Ancak yalnızca bu hareketler göz önünde bulundurularak basit bir gerginlikten söz etmek beden dili anlamlandırma ve yorumlama yöntemlerine uygun değildir. Böyle bir yaklaşımda bulunulduğunda, ayrı bir bilimsel çalışma alanı olarak değerlendirilmeye başlayan kinezik (kinesics) kurallarına uyulmamış olur. Örnek vermek gerekirse, bacak bacak üstüne atma hareketinin anlamlarının değişkenlik gösterebilmesinden bahsedilebilir. Çünkü bacak bacak üstüne atma hareketi çeşitli durumlarda ortama uyum sağlama, ortamda çekingen durma ya da stres göstergesi olabilir. Ancak bireyin kendine özgü gelişim sürecinde alışkanlık haline getirdiği oturma tarzı da beden dilini anlamlandırma yapacak kişileri yanıltabilmektedir.

Fast (1978), bu durumu açıklamak için katıldığı bir davette evli bir çiftin bacak bacak üstüne atarken erkeğin sol bacağına kadının ise sağ bacağına üstte bulunduğu görülmesiyle aralarında bir uyumsuzluk olabileceği değerlendirilmesi yapıldığından bahseder. Dolayısıyla, beden dili üzerine yorum yapan kişiler bu evli çiftin birbirlerini dışladıklarını düşünürler. Buna bağlı olarak Fast, erkek arkadaşından bacak bacak üstüne atma biçimini yorumlamasını istediğinde erkek arkadaşı bir yazar olması dolayısıyla daktilo yerine öncelikle el yazısı ile kaleme almayı tercih etmesinden dolayı sol bacağına üzerinde yazmaya alıştığını belirtmiştir. Buna bağlı olarak, beden dilinin yalnızca tek bir bakış açısıyla değerlendirilmesinin doğru olmayacağı iddia edilebilmektedir.

Bacak bacak üstüne atma hareketi genel olarak kolların göğüs üzerinde birleştirilmesi ile benzer anlamlar ifade etmektedir. Yani, kollar göğüs üzerinde birleştirildiğinde beden merkezi korumak amaçlanırken bacak bacak üstüne atma hareketi ile ise beden alt kısmını korumanın amaçlandığı söylenebilir. Bacak bacak üstüne atma hareketi, kişinin ruhsal durumuyla ilgili bir beden dili hareketi olarak değerlendirilir. Genel anlamda, ruhsal bir gerginlik belirtisi olarak düşünülür.

Ancak, kadınların öğretilmiş oturma tarzları ya da Amerikanların dört biçiminde bacak kilitleme duruşu bu genel yorumlara istisnai durumlar yaratır (Bağcı, 2008).

Ayak hareketleri de benzer şekillerde yorumlanabilmektedir. Hem ayakta durur konumda hem de oturur pozisyonda ayaklar birbirinin üzerinde duruyorsa kişinin gergin olduğu düşünülür. Gerginlik durumu ortadan kalkmaya başladığında

göğüs üzerinde kenetlenmiş olan kollar birbirinden uzaklaşmaya başladığı gibi ayaklar da aynı hareketi taklit ederek birbirinden uzaklaşmaya başlayarak açılır (Reca, 2007).

Gerginliğin ortaya kalkmasından sonra ya da harekete geçme güdüsü yükseldiğinde hem bacaklarda hem de ayaklarda kaşıntılar görünür. Kaşıntı ayaklarda meydana geliyorsa harekete geçme ve gitme isteğinin yüksek olduğu söylenebilir. Kaşıntı yukarılarda daha fazla hissediliyorsa harekete geçme isteğinin daha az olduğu ifade edilmektedir. Kaşıntı, alt baldırın ön tarafında meydana geliyorsa istenen yere gitmek için hemen harekete geçme isteği olduğundan söz edilebilir. Örneğin bir öğretmen sınıf içinde öğrencilere soru sormaya başladığı sırada alt baldırının arka kısmını kaşındığını fark ettiğinde o öğrencinin bulunduğu ortamdaki hoşlanmadığını ve bir an önce gitmek istediğini düşünmelidir. Ancak alt baldırın arka kısmının kaşınması gereğinden fazla dikkat çekeceğinden dolayı insanların çoğunlukla kaçma isteği hissettikleri durumlarda uyluk kaslarının yan kısımlarını kaşındıkları görülmektedir. Kaçma ya da gitme eyleminin gerçekleşme ihtimali olmayan durumlarda kaşıntının ayaklarda daha fazla hissedilmeye başlayacağı da bilinmektedir (Turchet, 2014).

Türk toplumunda, topluluk içerisinde insanların bir yerini kaşınması ve özellikle uyluk üzerinde bir yerin kaşınması genelde hoş bir hareket olarak değerlendirilmemektedir. Toplum içerisinde öğrenilen bu bilgi nedeniyle insanların genellikle gergin hissettikleri durumlarda eğer ayakta değillerse ayaklarını çapraz hale getirerek göstermeleri söz konusudur. Örneğin, üst düzey bir yönetici ile görüşmekte olan bir çalışan, o durumda duyabileceği olumsuz bir haber karşısında ortamdaki bir an önce gitmek isteyecektir. Oradan gidemeyeceğinden dolayı da çoğunlukla ayaklarını çapraz biçime getirme eylemi gösterecektir (Bağcı, 2008). Kaçma isteğiyle ilişkili beden dili hareketlerinden bazıları insanların çoraplarını çekiştirmeleri ya da oturduğu yerde ağırlığını verdikleri yönü devamlı değiştirmeleri ile görülür.

İnsan bedeninin ön tarafında gerçekleşen küçük kaşıntılar genel olarak olumlu kavramlarla ilişkilendirilirken arka kısımda gerçekleşen kaşıntılar ise isteksizlik ve kaçma gibi güdülerle ilişkilidir. Ancak, bedeninin ön ve arka yüzlerinde

özel olarak bazı bölgelerde meydana gelebilecek kaşıntılar da farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Örneğin, dizlerde meydana gelen küçük kaşıntılar genel olarak kişilerin yapmayı çok istedikleri bir işi gerçekleştirebilme amacıyla eyleme geçip geçmemeye dair belirsizlik hissi ile ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla, bu hareketi gerçekleştiren bir kişinin cesaretlendirildiğinde amaca yönelik hareket edeceği öngörülebilir. Bunun bir somut örneği olarak sınıf ortamı içerisinde bir öğretmenin sorduğu bir soruyu yanıtlaması için öğrencilerine yöneldiğinde dizini kaşıdığı görülen bir öğrenciyi cesaretlendirmesi gerekliliğinden bahsedilebilir. Çünkü o öğrenci soruyu yanıtlamak istemesine rağmen yanlış cevap verme tereddüdü içerisindeydi. Dolayısıyla, öğretmen böyle bir durumda çocuğu soruyu yanıtlaması için tahtaya gelmeye cesaretlendirdiğinde öğrenci çok yüksek olasılıkla soruyu cevaplayacaktır. Dizde görülen bir başka kaşıntı biçimi ise dizin arka kısmında meydana gelen kaşıntılardır. Bu kaşıntılar, bulunulan ortam ya da durumda rahat hissedilmediğinin göstergesi olarak değerlendirilir.

Rahatlama ya da çevreye uyumlu olma durumu genellikle kolları açma eylemiyle ilişkilendirilir; ancak bu değerlendirmeye ayak hareketleri de dahil edilmelidir. Eğer bir kişi ayaklarını topuklarını birleştirmiş ancak ayak uçlarını y harfi biçimine açmışsa kendisini de çevreye açmıştır denebilir. Kendisini hangi yöne doğru açtığını belirlemek amacıyla ayaklarını hangi yöne çevirdiğine bakmak gerekmektedir. Kadınlarda ise bu yön ayak ucu yerine bileklerin hangi yöne baktığına göre belirlenmektedir (Turchet, 2014).

2.2.3.2. Mimik

İnsanın beden dili temel olarak iki boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlardan biri de mimik olarak adlandırılır. Mimik kavramıyla ilgili sunulan tanımların genel olarak aynı özelliklere vurgu yaptığı görülebilir. Türk Dil Kurumu (2017) mimik kavramını yüz, el ve kol hareketleri aracılığıyla bir düşünceyi anlatma biçimi olarak tanımlamaktadır. Kühn (2002) ise, mimik hakkında yüz ifadesi biçimleri ve temel olarak duygu ifadelerinin yansıtılmasından bahsetmektedir. Birkenbihl'in (2002) tanımına göre, mimik kavramı yüz ifadelerini, göz teması ve bakışları, yüzde

meydana gelen renk değişimleri, ağız bükme gibi duruşları ve baş hareketlerini kapsamaktadır. Yüzde meydana gelen mimikler, sayısı yirmiden fazla sinir ve birçok kas aracılığıyla insan cildinde çok sayıda değişime yol açmaktadır. Yüzde bulunan çığneme, göz hareketleri ve ağız hareketlerini sağlamaya yönelik üç kas haricinde tüm kaslar iletişim sırasında kullanılmaktadır (Schober, 2013).

Mimikler yüzümüzde bulunan organların hareketlerinden oluşan ve çevremizdeki uyarıcılar ile etkileşen tepki hareketleridir. Örneğin, hapşırma esnasında gözlerin açılması, heyecan durumunda yüzün kızarması, sinirlenme halinde kaşların çatılması.

Mimikler dış uyarıcılar ve çevresel etkenler tarafından oluşur veya yerleşir. Bu da, dış faktörlerin insan üzerinde ne denli bir güç sahibi olduğunu göstermektedir. İnsanlar toplum içinde yaşadıklarından ve sürekli toplumsal etkileşimde bulduklarından dolayı birbirlerinden bir süreçte etkilenirler. Sonuç olarak karşılıklı olan bu etkileşim sürecinde insanların çevrelerine verdikleri tepkiler ve sergiledikleri davranışlar da etkilenir. Bu tepkiler ve davranışlar zaman içinde bireylere yerleşir ve bu şekilde mimikler oluşur. Mimikler bireyin en önemli ifade biçimlerinden biridir ve genetik ile kazanılan ve etkileşim ile gelişen mimikler olarak ikiye ayrılabilirler. Genetik ile kazanılmış mimikler babaanneden alınan iri gözler, anneden alınan kemikli burun, babanın gülüşü olarak örneklenebilir. Etkileşim ile gelişen mimikler ise kaş çatma, dudak bükme, heyecan anındaki bakış gibi hareketlerle örneklenebilir (Kmoth, 2003). Kötü bir koku duyulduğunda yüzün verdiği iğrenme ifadesi de bunlara örnektir. Bu davranış ne zaman kötü bir koku duyulsa sergilenecektir. Bu ifadeyi takınan kişi kendini aynada gördüğü zaman ifadesi kontrol etmeyi ve düzeltmeyi deneyecektir.

Bu örneklere bakılınca genetik ile kazanılan ve etkileşim ile gelişen mimiklerin arasında bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Genetik ile kazanılan mimiklerin değiştirilmesi veya kişi tarafından kontrol altına alınması güçtür hatta imkansızdır. Ancak, etkileşim ile gelişen mimikler deneyimlere ve kişinin içinde bulunduğu ortama göre değişkenlik gösterip yok olabilir ya da zenginleşebilirler.

Gözler ve Bakışlar:

Gözler ve bakışların beden dili üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (Dutta, 2011). Ergin'in (2012) ifade ettiği üzere insan bedeninin dikkat çeken en önemli bölgesi yüz, yüz üzerinde en çok dikkat çeken nokta ise gözlerdir. Beden diline en çok etkisi olan araçlar baş ve gözlerdir (Dutta, 2011) çünkü bedende yüz özellikle de gözler en çok ilgiyi çekmektedir (Ergin, 2012). İletişim esnasında bireyler en çok yüze dikkat etmektedirler (Oğuz, 2013). İletişim esnasında konuşma ve dinleme kanalına rağmen görsel öğeler her zaman ön plandadır ve göz ile duygular yansıtılır, iletişim başlatılır ya da bitirilir.

Gözler ruhun aynasıdır inancı topluma yerleşmiştir. Buna göre en doğru bilgi gözlerde saklıdır. Örneğin birinin yalan söyleyip söylemediğinin gözlerinden okunulacağına inanılır. Gözler yalan söyleme durumunda kendini ele verir (Goman, 2015). Çevresinde gerçekleşen olayların kişide yarattığı etki en net şekilde gözlerde belirlemektedir. İnsanlar duygularını gizleseler bile gözleri onları ele verebilir. Bunun nedeni, insan algısının beyne iletme yolunun göz olmasıdır. Bu yüzden, sevinç, korku, kızgınlık gibi duygular bireyin yüzünde oluşur (Erol & Erol, 2015).

İletişimin devamlılığı için konuşma esnasında dinleyici ile göz temasında bulunmak ve bunun devamlılığını sağlamak önemlidir. İletişimde bir durumu veya olayı anlamak, anlatmak ve duygu bağı kurmak için göz teması esastır. Göz teması ile konuşmacının veya dinleyicilerin duyguları anlaşılacaktır. Buna göre dinleyicinin dikkati, ilgisi veya ilgisizliği ve hoşnutsuzluğu anlatıcının gözünden kaçmayacaktır (Schober, 2013).

İletişimde bulunan kişilerin birbirleriyle olan yakınlıkları bakış süresini etkilemektedir. Bu ilişkilere göre bakış süresinin ayarlanması iletişimi daha güçlü kılacaktır. Ancak, bakış süresinin çok kısa olması saygısızlık ve samimiyetsizlik olarak algılanmaktadır (Goman, 2015). Buna ek olarak, yalan söyleyen bireylerin de göz temasından kaçındıkları bilinmektedir. Diğer olumsuz durum ise bakış süresinin uzun olmasıdır. Bu da meydan okuma ya da tehdit olarak yorumlanmaktadır (James, 2013; Özbent, 2007). Uzun bakış süresinin olumlu olarak yorumlandığı bir başka çalışma da mevcuttur bu da bakılan kişiden hoşlanma olarak yorumlanmıştır

(Özdemir, 2014; Schober, 2013). Bu durumda bakılan kişinin bu bakış süresine onay vermesi bir şart olarak alınabilir (James, 2013). Birey iletişim esnasında kendi ile ilgili konuşuyorsa ya da bir şey gizliyor, utangaç hissediyorsa göz temasından kaçınır (Ergin, 2012). Aksine, bireyin özgüveni yüksek ve birey kendine güveniyorsa bakış süresini uzatabilir.

Bakışlar sadece dikkat, sevinç yada memnuniyet gibi duyguları iletmekle kalmaz, bir bireyin diğerine veya diğerlerine karşı tutumunu ve statüsünü de belirtir (Schober, 2013). Buna göre, bakış süresinin uzunluğu bireyin kendi statüsüne olan güvenini ifade ederken göz temasından kaçınma bireyin kendini küçük görüyor olduğunu belirtmektedir. Üst statüde olan birisi bakış süresini uzun tutarak karşısındakini küçültebilir. Uzun bakış süresi dışında, göz bebeklerinin tepkimeleri de iletişimde birer sinyaldir. Göz bebeklerinin büyümesi veya küçülmesi sadece ortam ışığına değil duygulara da bağlı olarak gerçekleşir. Büyümüş göz bebekleri karşıdaki kişiye ilgi duyulduğunu yansıtıyor olabilir (Ergin, 2012). Diğer bir yandan, küçülmüş göz bebekleri şüphe etme ya da kızgın olma durumunu yansıtabilir (Özdemir, 2014; Dutta, 2011). Göz bebekleri istemsiz bir şekilde büyüyüp küçüldüğünden sorgulamalar esnasında dikkate alınmaktadırlar.

Bir araştırmada erkeklerin yalan söylerken genelde gözlerini ovuşturdukları belirtilmiştir (Dutta, 2011). Bakışlar yalan söylendiğinde alıcıya değil başka noktalara yöneltilir. Kadınlar da ise yalan söyleme esnasında erkeklerde olduğu gibi göz ovuşturma hareketi gözlenmiş; ancak bu hareket erkeklerdekinin aksine gözün alt kısmında meydana gelmektedir. Aynı şekilde, kadınlar da yalan söylerken bakışlarını kaçırmaları çünkü gözbebeklerinin büyüyüp küçülmesi kişi tarafından kontrol edilemediğinden yalanı ele vermektedir. Göz kırpma eylemi gözlerin kendini koruma işlevidir. Ancak, bu eylemin dakikada altı veya sekizden fazla yapılması yalan, endişe, kızgınlık ve heyecanın habercisi olabilir (Özdemir, 2014). Tabii ki göz kırpma eyleminin sıklığı her zaman yalanın işaretçisi değildir, ortamda bulunan ışığın fazlalığı da bu durumu oluşturabilmektedir.

Göz iletişimde kültür, cinsiyet ve bireysel özellikler dikkate alınmalı ve beden dili hakkında yorumlar yapılmalıdır (Oğuz, 2013). Kültürlere göre farklılık gösterse bile iletişimde göz temasının kurulması beklenir. Göz temasının

eksikliğinde dinleyici yada dinleyiciler konuşanı sıkılmış, ilgisiz yada kızgın olarak algılayabilir (Dutta, 2011). Sonuç olarak bakış süresi ve bakış yönü iletişim sürecinde farklı anlamlar yaratmakta etkilidir.

Kaşlar:

Her bireyde farklı şekilde olan kaşlar, kişilik özellikleri yansıtan birer araç olarak görülmektedirler. Şekillerine göre bir yüze sert ya da sevecen bir ifade katabilirler (Altıntaş & Çamur, 2005). Kaşların hareketinin de şekilleri gibi anlam taşıdıkları söylenebilir. Kalkık kaşlar hayret etme ya da korkma durumuna işaret ederken düşük kaşlar endişe veya odaklanma durumunu gösterebilmektedir.

Ağız, Dil ve Dudaklar:

Yüzdeki kaslar duyguların beyinde işlendiği bölüme bağlıdır bu yüzden yüz ifadelerini kontrol altına almak veya yaşanan duyguyu değiştirerek yüze yansıtmak çok zordur (Özdemir, 2014). İfadelerin aktarılmasında ağız, dil ve dudaklar etkili birer araçlardır çünkü ağız en yoğun ifade oluşturulan bölgedir. Örneğin, şaşkınlık durumunda çene düşer ve ağız açılır (Altıntaş & Çamur, 2005). Ancak ağız çevresinde beliren ifadelerin yorumlanmasında özenli davranmak gerekmektedir. Bunun nedeni beyinden gelen sinyallerin gerçek duyguları bazen engelleyebileceğidir.

Dudaklar ise dudak bükmek, dudak uçuklatmak gibi birçok deyimde duyguları ifade eden bir araç olarak yer almaktadır. Anlamlarına bakılacak olursa bu deyimler bir duyguyu ifade etmektedir. Çocuklarla kurulan iletişim sırasında gözlemlendiği üzere, hakkında bilgisi olmadıkları bir soru sorulduğunda dudakların aşağı doğru düştüğü veya sıkı bir konuma geldiği gözlenmiştir; bu da stres ve endişe durumlarını yansıtmaktadır (Özdemir, 2014).

Bir başka çalışmada ise üst dudağın ısırılması strese işaret ederken, alt dudağın ısırılması bir hata durumuna işaret etmektedir. Dudaklar en çok gülümserken ön plana çıkar (Baltaş & Baltaş, 2016). Bu mimik memnuniyeti ve samimiyeti ifade etmektedir.

Çene:

Çene uzvu insanların konuşmasını sağlar. Çenede meydana gelen mimikler konuşmaya yapılan müdahaleleri ya da konuşulan konuya karşı olan memnuniyeti veya hoşnutsuzluğu ifade eder. Yaygın bir çene pozisyonu örneği olan düşünme pozisyonu yani avucun pençe şeklinde çeneyi tutması düşünmek için zamana ihtiyaç duyan birinin ve karşısındakini anlamak amacıyla el yardımıyla mesafesini karşısındakine karşı koruyan birinin hareketidir. El yumruk pozisyonunda iken parmaklarda ağza dokunuyorlar ise bir korku durumunu göstermektedir. El açık pozisyonda ağzı kapatıyor ise bu hareket ne söylenildiyse anlaşılmadığının habercisidir. İşaret parmağı yanağa bastırılmış ancak diğer parmaklar serbest pozisyonda ya da etrafında ise bu hareket konsantrasyonu belirtmektedir (Turchet, 2014). Çene şekli de ifadelerin anlaşılmasında önemli bir işleve sahiptir. Kare ve köşeli çeneler gücü, çıkıntılı çeneler cüretkarlığı ve saldırganlığı işaret ederken yuvarlak çene yapısı sıcakkanlılığa ve dürüstlüğe işaret eder (Bağcı, 2008).

Alın:

Beden dilinin alt boyutlarından olan alın aracılığıyla da kişilerin iç dünyaları hakkında bilgi sahibi olunabilir. Alnın kırışması düşünceli, korkmuş, ilgili veya şaşkın olma duygu durumlarını yansıtabilmektedir (Altıntaş & Çamur, 2005). Bir konuyu detaylıca düşünmek veya o konuya odaklanmak için yapılan mimikler arasında eli alına götürme de yer almaktadır (Özdemir, 2014). Öğrenciler dikkat toplamaya çalışırken bu hareketi sıklıkla sergilerler. Bir şeyi hatırlamaya çalışan bir kimse de elini alına götürme eğiliminde bulunur. Aynı çalışma kapsamında insanların bir unutkanlık ya da pişmanlık yaşadıklarında ellerini alınlarına vurmaları kendilerini cezalandırmalarıyla bağdaştırılmıştır.

Deri:

Deride istemsizce meydana gelen pembeleşme kişinin sıkılmış olduğuna veya mahcup olduğuna işarettir. Derinin hızlı ve kolay kızarması kişinin güçsüzlüğüne işaret etmektedir (Altıntaş & Çamur, 2005). Deri istemsiz kızardığından dolayı bunu engellemek mümkün olmamaktadır. Ayrıca derinin kalın veya ince oluşu da karşı

tarafa çeşitli sinyaller yollamaktadır. Buna göre ince deriye sahip olan insanların aynı ölçüde hassas ve duyarlı oldukları ifade edilirken, kalın deriye sahip olanların ise ısrarcı ve kararlarından şaşmayan kişiliklere sahip oldukları belirtilmiştir. Derinin inceliği ve kalınlığı gibi unsurların yanı sıra, gevşek ya da gergin deri de kişinin iç dünyası hakkında bilgi verebilmektedir. Yorumlamalara göre gergin bir deri sinirli ve güçlü bir karaktere işaret ederken, gevşek deri hassas ve yumuşak bir karaktere işaret eder.

Kulak:

İşitme organı olan kulak, insanların duyma ve işitme ihtiyacını bundan da öte isteklerini karşılamaktadır. Örneğin, karanlık bir sokakta ya da boş bir alanda yön bulmayı sağlayan şey kulaklardır. Beden dilinde yine kulakların şekli karşı tarafa çok şey söylemektedir. Buna göre, büyük kulaklara sahip olanlar iyi birer dinleyici olarak nitelendirilirler. Ayrıca, yeni gelişmelere, buluşlara ve araştırmalara önem verdikleri bir de duygusal oldukları bilinmektedir. Küçük kulaklara sahip olanlar ise bencildirler. Kulakları başa yakın olan kişiler ise uyumlu kişiliklerdir ve iyi bir tahmin yetenekleri vardır (Reca, 2007).

İnsanlar için kulaklarıyla duydukları ve algıladıkları şeyler gözler ile görülen ve algılanan şeyler kadar büyük önem taşımaktadır. Yeni doğan bebeklerin ilk dikkat kesildikleri şey etraftaki sesler ve gürültülerdir. Etrafında olan seslerin çoğunun farkına varabiliyorken bebekler doğuştan seçicilik sonucunda annelerin seslerine öncelik vermektedirler. Bebekler ve çocuklar gibi yetişkin insanlar da seslere duyarlıdırlar. Kullandığımız deyimlerde bu duruma örnek oluşturmaktadır. Kulak kabartmak duyma isteğini, kulak kapatmak ise duymayı reddettiğimizi ifade etmek için kullanılır. Bir şeyi duymak ya da dinlemek istemediklerini göstermek için insanlar iki eliyle kulaklarını kapatırlar (Malcho, 2007). Kulaklar en çok bu beden dili davranışı ile bilinir ve bu hareket tamamıyla ilkeldir. Bebeklerde de aynı davranış gürültüden hoşlanmadıklarında ve onu duymak istemediklerinde sergilenmektedir. Kulaklar iletişim aracı olarak önemlidirler ve anımsanan sesleri daha rahat algılayabilmektedirler. Üstelik bu seslere yenilerini ekleyebilmekte ve bu şekilde çağrışımlarla beyinde bilgiler oluşturabilmektedirler. Hafızada kalan sesler genellikle duymaktan hoşnut olmadığımız seslerdir. Düzgün bir telaffuz ve güzel bir

ses mesajı uygun şekilde ulaştırdığından dolayı akılda kalmaz. Duyguları aktarmada ses tonu, sesin yüksekliği, temposu ve rezonansı önemli birer rol oynamaktadırlar. Kızgınlık, sevinç, tereddüt gibi duygularımızın taşıyıcısı sesin bu karakterleridir (Baltaş & Baltaş, 2016).

Günlük konuşmalarımızda kurduğumuz iletişimde insanların daha çok sözcüklere dikkat kesildiği yönünde bir algı bulunmaktadır. Sanıldığı gibi aksine insanların birbirleriyle etkileşimleri sözcüklerden daha çok sesin bu sözcükleri oluştururken nasıl bir karaktere sahip olduğu ile belirlenmektedir. Ses karakterini algılamak için iyi bir işitsel yetiye sahip olunmalıdır. Bunun yanı sıra, ses karakterlerini belirleyen kültürü tanımak da önemlidir. Örnek verilecek olursa, İtalyanların ve Türklerin çok yüksek sesle konuştukları, Fransızların ve İspanyolların ise çok hızlı konuştukları bilinmektedir. Düşük sesle konuşulan bir çevrede yetişen kişi hızlı ve yüksek sesli bir konuşma ortamında bulunduğu zaman beden dili de bu ortama göre uyum sağlama eğiliminde olacaktır (Altıntaş & Çamur, 2005).

Yüz inceleme uzmanlarına göre yüz alıcıların çoğunu ortasında bulundurmaktadır. Bu bölge aynı zamanda duygusallık merkezi olarak nitelendirilmiştir. İletişim süreçlerinde yüzün orta noktaları olan alın, burun, çene, dudak, göz ve ağızla birçok sözsüz iletişim kurulmaktadır. Bu yüzden, iletişim esnasında bu noktalara dokunma isteği oluşmaktadır ve bu noktalarda küçük kaşıntılar ve kısa süreli sabitlenmeler gözlemlenmektedir. Kulak çevresinde olan her sesi duymaktadır. İnsanlar bazen duyduklarına anlam veremez, inanamaz ya da duydukları yüzünden şok olurlar. Örnek verilen durumlarla karşılaşıldığında beden dili bunlara uygun davranış sergilemektedir. Rahatsızlık veren bir şey duyulduğunda insanlar parmaklarını kulaklarının içine sokar ve duydukları şeyi reddetme veya duymamış gibi yapma eğiliminde bulunurlar. Kulağın içindeki alıcıların kaşınması bu şekilde engellenmeye çalışılır. Bu davranışı sergileyen bir insanın duyduğunu kabullenmemeye çalıştığı anlaşılabilir (Turchet, 2014).

İnsanlar, hayattaki idealleri ile ilgili duymaktan hoşlanmadıkları sözlerle karşılaştıklarında kulak kepçelerinin üst bölümünde kaşıntılar oluşmaktadır. Ayrıca, kulak memesinde meydana gelen kaşıntıların maddi değerlerle ilişkilendirilmesi de söz konusudur. Her bir birey, kendi iç dünyasını dinleme durumunda kaldığı

durumlarda kendi duygularının nelerle ilgili olduğuna dair bilgiler edinebilmektedir. Örneğin, bir kimse kendisini daha önce rahatsız eden bir iletişim deneyimini anımsadığında kulak bölgesinde kaşıntılar oluşur. Aynı zamanda, kulağa tam olarak temas etmeden elin kulak bölgesine yakın noktalara doğru uzatılması da kişinin duymak istemediği bir şey olduğunun göstergesi olarak değerlendirilir. Ancak işaret parmağının kulak memesi civarında bir noktaya götüren bir kişinin bahsedilen konudan rahatsız olmadığı, aksine konuşulanları daha iyi bir biçimde duyabilmek için efor sarf ettiği söylenebilir. Yine de bu eylem gerçekleştirilirken serçe parmak da ağız bölgesine uzatılıyorsa kişinin dinlediklerinin bir kısmından rahatsız olduğu düşünülmektedir (Turchet, 2014).

Beden diline dair davranışların bir bütün olarak değerlendirilmesi durumunda kulak memesi ile oynama eyleminin genel olarak insanların bir konu üzerine odaklanmaya çalışması anlamına geldiği görülecektir. Kulak memesi ile oynama davranışı bilinçli olarak gerçekleştirilen bir davranış değildir. Bilinçsizce gerçekleştirilen bu eylemde insanların bir konu üzerinde konsantrasyon sağlamaya çalışması söz konusudur (Şen, 2006).

İnsanların hoşlarına giden sözlere bedensel tepkilerinin genel olarak avuç içinin ya da kolların iç kısmının bu sözleri sarf eden kişiye doğru açtığı bilinmektedir. Bu durum genel olarak rasyonel bir boyutla ilişkilendirilir. Kulak bağlamında değerlendirildiğinde ise düşünce ile ilgili durumlarda kulak üstünün, duygusal bir durum olduğunda ise kulak memesinin kaşındığı görülür. Ancak bu kaşıntının doğru anlamlandırılabilmesi açısından avuç içleri ya da kolların açık bir biçimde durduğunun gözlenmesi gerekmektedir (Turchet, 2014).

Burun:

Beden dili ifadelerinin meydana geldiği insan yüzünün orta kısmında bulunan burun insanların diğer insanlar tarafından algılanması açısından önemli bir bölüm olarak değerlendirilir. Burun, yüzün tam merkezinde bulunmasından dolayı yüz bölgesine gerçekleştirilen her türlü müdahaleden yüksek oranda etkilenmektedir. Burun; küçük, büyük, yassı ve uzun gibi estetik boyutları da barındırdığından dolayı insanların dış görünüşü açısından da önemlidir. Öyle ki, estetik ameliyatlardan sayıları

incelendiğinde muhtemelen en fazla ameliyatın burun düzeltme amacıyla gerçekleştirildiği görülebilecektir.

Beden dili bağlamında değerlendirildiğinde, insanların sinirlendiklerinde burun deliklerinin büyüyüp küçüldüğünün görüldüğünden bahsedilebilir. Ayrıca Eskimo, Polinezya ve Ortadoğu bölgesinde bulunan bazı kültürlerde selamlaşmak için burnun kullanıldığı görülebilmektedir (Bağcı, 2008).

Burnun fiziksel özellikleri de kişilerin karakterleri hakkında bilgi verebilmektedir. Örneğin, büyük buruna sahip olan kişilerin genellikle yöneticilik konusunda etkin oldukları, burnu kalkık olan kişilerin konuşmaktan hoşlandığı, sır saklama konusunda başarısız oldukları ve etkin dinleme konusunda ise başarılı oldukları görülmektedir. Ayrıca, burnu yuvarlak olan kişilerin daha duygusal bir karaktere sahip oldukları ve dertlerini diğer insanlarla paylaşmaktan hoşlandıkları da bilinmektedir (Reca, 2007).

Burada da küçük kaşıntılar ve küçük sabitlenmeler gerçekleşmektedir. Ayrıca insanların odaklanmaları konusunda merkezi bir konuma da sahip olarak değerlendirilir. Örnek vermek gerekirse, dinlediği konuda nedenselliğe bağlı fikir yürüten ve muhtemele kazançlarını belirlemeye çalışan kişilerin işaret parmaklarını burunlarının ucuna yerleştirdikleri görülebilir. Bu hareketin Çin kültüründe bilinçli olarak gerçekleştirildiği de bilinmektedir. Bu davranış, genel anlamda kişinin bir beklenti içerisinde olduğunu ifade eder. Ek olarak, iletişim içerisinde bulunduğu insanları dikkatlice dinleyen ve anlatılanları daha iyi anlamaya çalışan kişiler burunlarına baş parmakları ile dokunurlar. Ayrıca, karşısındaki kişiyi anlamak için çaba sarf eden kişiler ise burunlarının üzerini aşağı yukarı olacak biçimde kaşırlar. Öte yandan, burun deliklerinden başlayarak yan taraflara ya da aşağı doğru gerçekleştirilen küçük kaşınmalarda kişinin anlatılan şeyleri anlamakta zorluk çektiği söylenebilir. Burnunun üstünü tüm parmakları ile kaşıyan kişilerin ise genel olarak karşılarında bulunan kişiyi kullanıp onun üzerinden bir fayda sağlamayı düşündüğü söylenebilmektedir. Kişilerin buldukları ortamdan ya da durumdan hoşnut olmadıkları durumda ise burunlarını baş parmakları ile işaret parmakları aracılığıyla hafifçe sıktıkları görülür. Yalan söyleme göstergesi olarak ise insanların burnun alt

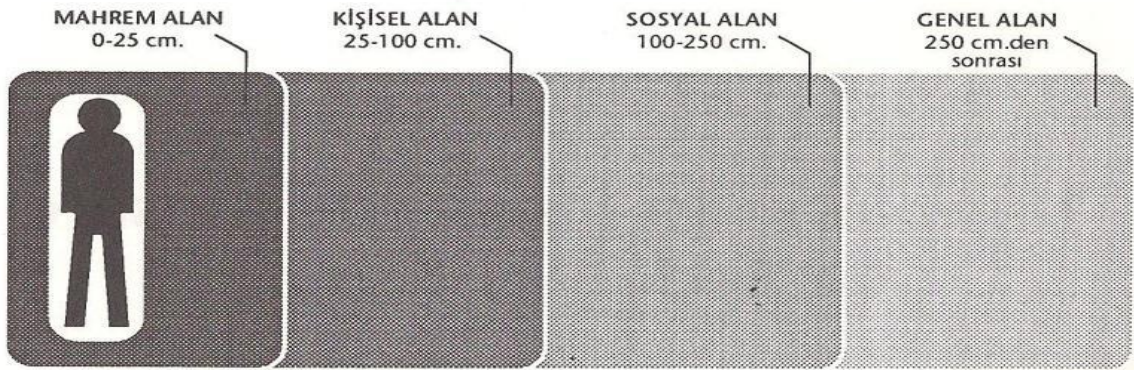
kısmına dokunmaları gözlemlenebilir. Burnun yan kısımlarında meydana gelen kaşıntılar ise rahatsız edici bir durumun varlığını ifade edebilir (Turchet, 2014).

2.2.3.3. Kişilerarası Mesafe ve Selamlaşma

Kişilerarası mesafe tüm ilişki türlerinde önemli bir duygusal belirleyicidir. İnsanlar kendilerini yakın gördükleri kimselere yaklaşırlar ve hatta dokunma eğilimi dahi gösterirlerken hoşlanmadıkları kimselerden ise uzakta durma eğiliminde bulunurlar. Türkiye'de kişilerarası mesafe değerlendirildiğinde, bu mesafenin batı ve kuzey topluluklarına göre kısa doğu ve güney topluluklarına göre ise uzun olduğu gözlemlenmektedir. İnsanlar genel olarak ilişkilerini temel olarak dört alanda belirlemektedirler:

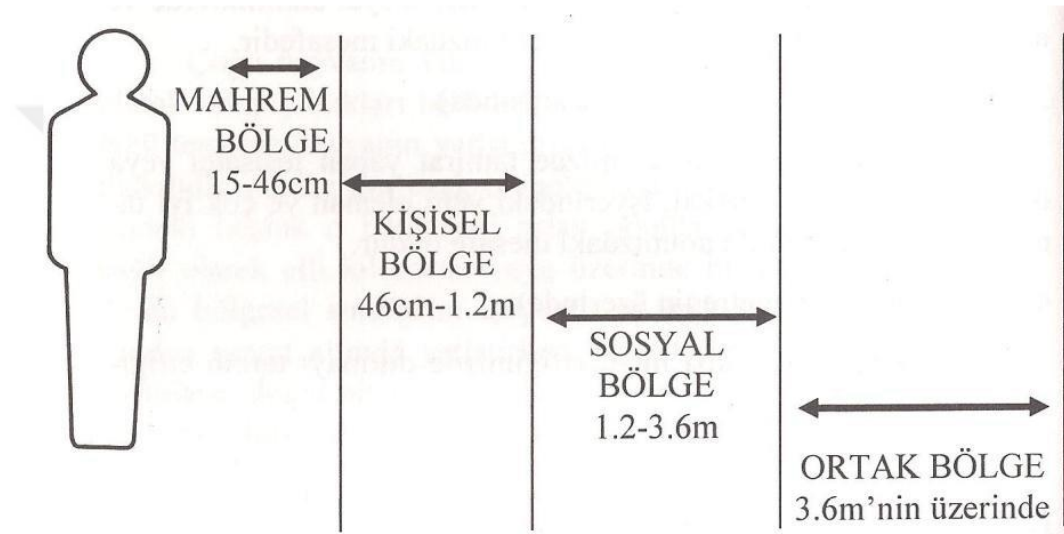
- Mahrem alan,
- Kişisel alan,
- Sosyal alan,
- Genel alan.

Türkiye'de bu alanların hangi mesafeleri temsil ettiğini belirlemeye yönelik araştırmalar gerçekleştirilmiştir. İstanbul ilinde gerçekleştirilen bir çalışmada, bu mesafeler Şekil 1.'de görülebileceği gibi belirlenmiştir (Baltaş & Baltaş, 2016).

Şekil 1. Türkiye'de Güvenlik Alanları ve Mesafeler (Baltaş & Baltaş, 2016)

Dökmen'in (2014) belirttiği üzere Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda bölgelerinde ikamet eden orta sınıfa mensup şehirli insanların kişilerin arasındaki mesafeyi temel edindikleri alan birbirlerine benzerlik göstermektedir. Örneğin, sokakta yürümekteyken hiç tanınmayan bir kişinin 5 santimetre kadar yakınıma gelerek bir adres sormaya yeltendiği durumlarda neredeyse herkesin en az bir adım kadar geriye doğru uzaklaşmak istediği görülebilir. Bu geriye adım atma eğilimi genel olarak adres sormaya gelen kişiye “seni tanımıyorum, mahrem alanıma girme” mesajı verme amacını gütmektedir.

Şekil 2. Dünya Geneline Güvenlik Alanları ve Kişisel Mesafeler (Pease, 2002)

Kişilerarası mesafeyi belirlemede kullanılan alanlar farklı kaynaklarda farklı biçimde belirtilmektedir. Buna bağlı olarak bu alanların kültüre bağlı olarak değişkenlik gösterdiği söylenebilir. Ancak mahrem alan, bu alanlar arasında en önemli alan olarak değerlendirilebilir (Pease, 2002).

Sözsüz iletişim bağlamında insanların bedenleri haricinde gerçekleştirdikleri ilişkilerde işgal ettikleri alan ve belirledikleri mesafe insanların birbirine verdiği değer ve önemin en önemli göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, insanların diğer insanlar ile aralarında belirledikleri uzaklık olarak ifade edilebilecek olan uzam dili diğer insanlara karşı duygusal olarak ne tür bir tutum içerisinde olduğunun önemli göstergelerinden biridir. İnsan ilişkilerde önemli bir belirleyici olarak değerlendirilen uzam dilinin kişinin kendi isteğine bağlı olarak

belirlenmeyeceğinden de söz edilmelidir. Uzam dilini etkileyen unsurlara örnek olarak iş ortamı gibi içinde bulunulan herhangi bir ortam ve zaman kavramından bahsedilebilir. Buna rağmen, alanların kültüre, topluma ve kişiye bağlı olarak değişkenlik göstermesi de söz konusudur. Neticede, uzam dilinin bulunulan konuma bağlı olarak kişilerarası ilişkilerde önemli bir belirleyici olduğundan söz etmek mümkündür (İzgören, 2016).

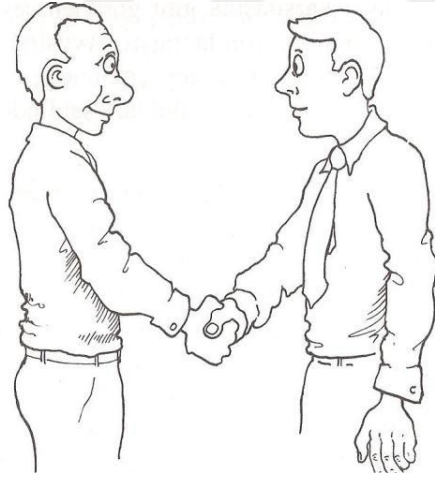
Mahrem Alan: Özel alan olarak da adlandırılabilen bu bölge genel olarak ebeveynler, sevgili, eş ya da çok yakın olarak değerlendirilen kişilerin girmesine izin verilen alandır. Bu bölgeye belirtilen yakın kişiler haricinde birinin girmesi söz konusu olduğunda kişinin nabzında yükselme görülür ve stres düzeyi de artar. Dolayısıyla kişi bulunulan ortamdan kaçmak ister ya da saldırgan bir his içine bürünebilir. Muhtemelen kalabalık marketlerde, caddelerde ya da asansörlerde bulunan insanların mutsuz ve yüzü asık bir ifade ile bulunmaları bundan dolayıdır (İzgören, 2016).

Tüm bunlara rağmen insanlar zaman zaman kendilerini yakın hissetmedikleri bireylerin de mahrem alanlarına girmelerine izin vermek durumunda kalmaları söz konusudur. Örneğin batı kültürlerinin çoğunda aynı cinsiyetten olan kişilerin birbirleri ile öpüşmedikleri görülürken Türk kültüründe bu durumun olmadığı bilinir. Bu noktada öpüşen kişilerin birbirleri hakkındaki esas düşüncelerini çözümleyebilmek amacıyla bedenlerinin göğüs bölümüne ya da göğüsün alt kısımlarına bakılmasının daha faydalı olacağı belirtilmektedir. Birbirlerinin mahrem alanlarına girme isteği göstermeyen kişilerin genel olarak bedenlerini birbirlerinden daha uzakta konumlandıkları görülecektir (Baltaş & Baltaş, 2016).

Mahrem alanın genel olarak 15 ile 45 santimetre aralığında değişkenlik gösteren ve kişilerin aile üyelerine, sevgililerine ya da kendilerini çok yakın hissettikleri kişilerin girmesine izin verdikleri mesafe olarak tanımlandığı da görülür. Ayrıca mahrem alan genel olarak kişisel sorunların çözülmeye çalışıldığı bir alandır. Bu noktada göz ilişkisinin yanında bedensel bir ilişkinin de varlığı söz konusu olabilmektedir (Güz ve diğerleri, 2002).

Kişisel Alan: Bu alan kişilerarası iletişimde genel olarak arkadaşlar arasında gerçekleşen iletişim sırasında 25 santimetre ile 1 metre arasında değişkenlik gösteren alan olarak ifade edilir. Genel olarak, iş yerlerinde ya da davetlerde birbirini arkadaş olarak değerlendiren kişilerarasında bu tarz bir mesafe bulunduğu gözlemlenir. Ayrıca, insanlar kendilerini yakın olarak değerlendirmedikleri kişilerin en fazla bu alana girmesine izin vermektedirler (Baltaş & Baltaş, 2016).

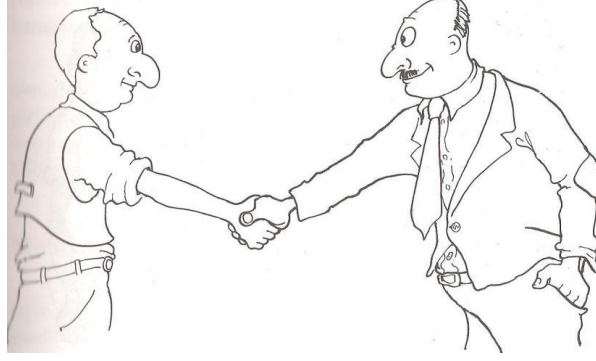
İzgören (2016), bu alanın gerçek hayattaki yansımasını örneklemek için iş yerine kargo teslim etmek için gelen kuryenin kargoyu teslim alacak kişiye 120 santimetreden daha fazla yaklaşmasının kişisel alanın ihlali olacağından bahsetmektedir. Ayrıca, birbirini tanıyan iki kişinin sokakta yürürken hâl hatır sormak amacıyla durmaları da bu alanın gerçek yaşamdaki bir yansımasına örnek teşkil etmektedir. Bu durumda, genel olarak kişilerarasında el sıkışma gerçekleşir, öpüşülür ve tekrardan görüşme dileğiyle farklı yollara doğru ilerlenir. Yani, kişisel alan insanların kendilerine çok da yakın görmedikleri insanların girebileceği bir alan olarak tanımlanabilir (Güz ve diğerleri, 2002).

Şekil 3. İki Şehirlinin Selamlaşması (Pease, 2002)

Aynı kültür içerisinde dahi farklı bölgelerde ikamet eden insanların beden dillerinde farklılıklar olduğu görülebilmektedir. Bu farklılaşmanın arkasında yatan temel unsurlar olarak kişilerin yaşadıkları bölge ve yaşam tarzı olarak belirtilir. İnsanların yetiştiği bölgenin nüfus yoğunluğu da kişilerarası alan tanımlarında değişkenliğe yol açan önemli etkenlerden biridir. Kırsal bölgelerde nüfus yoğunluğu

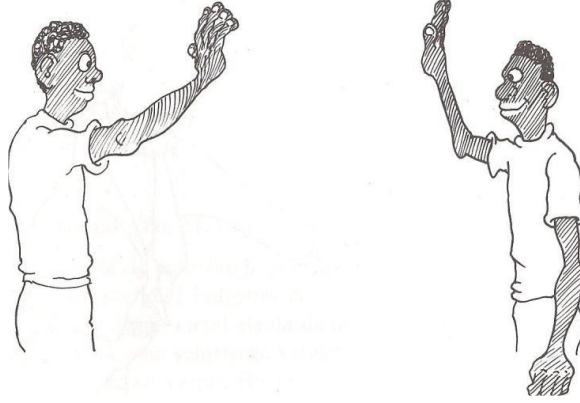
düşük olacağından dolayı bu bölgelerde büyüyen kişilerin nüfus yoğunluğu daha yüksek olan kentsel bölgelerde yaşayanlara göre kişisel alan mesafesinin daha geniş olacağı söylenebilir (Pease, 2002).

Şekil 4. Kırsal Kesimde İkamet Eden İki Kişinin Selamlaşması (Pease, 2002)

Kırsal kesimde yaşayan bireylerin kişisel bölgeleri daha geniş olduğundan dolayı bu kişilerin çevresiyle ilişkilerinin daha rahat gerçekleştiği söylenebilir. Dolayısıyla kırsal kesimde ikamet eden kişiler kendilerini ortamdaki soyutlama ihtiyacı hissetmezler. Öte yandan, kentsel bölgelerde yaşayan bireylerin ise kişisel bölgeleri dar olduğundan dolayı genel olarak kendilerini gergin hissederler. Buna bağlı olarak kentlerde ikamet eden kişilerin yoğun olarak iletişimsizlik sorunuyla karşılaştıkları gözlenmektedir. Kişisel bölge daraldığından dolayı kişinin kendi iç dünyasına çekilmesine yol açarken diğer insanlarla olan bağlarının da zayıflamasına yol açabilir. Bu durumda birey doğal olarak iletişim gerektiren durumlardan uzak durma eğilimi göstereceğinden dolayı beden dilini kullanmaya da ihtiyaç duymayacaktır. Dolayısıyla kentlerde yaşayan iletişimsizlik sorunu gösteren bireyler farklı kültürlerin temsilcisi bireylerle iletişim kurmaktan çekinecek hatta kendi kültürel ortamına bağlı kişilerle dahi iletişim kurma ihtiyacı hissetmeyecektir (Freedman, Sears, & Carlsmith, 1998).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, kişisel alan belirli noktalarda önemli bir gereksinim olarak değerlendirilebilir. Kişisel alan ihtiyacı karşılayamayacak durumda başkaları tarafından işgal edildiği durumlarda insanlar kişisel alanlarını savunmak için saldırganlaşma eğilimi içine girebilmektedirler (Freedman, Sears, & Carlsmith, 1998).

Şekil 5. Tenha Bir Bölgede Yaşayan İki Kişinin Selamlaşması (Pease, 2002)

Kentsel bölgelerde yaşayan bireylerin gösterdiği bu saldırganlık eğilimin yanı sıra bazı başka tehditler de bulunmaktadır. Örneğin suç oranlarında görülen yükselme kentlerde yükselen iletişimsizliğin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Kentlerde ikamet eden insanlar birbirlerine yeterince zaman ayıramadığından dolayı sorunlarını birbirleriyle paylaşamamakta ve biriken bu sorunlar bir süre sonra çözülemez bir hal almaktadır. Bunun sonucunda insanlar toplumdan ve hatta kendinden dahi kaçmaya yönelebilmektedirler. Ancak unutulmamalıdır ki topluluk halinde yaşamının en önemli gerekliliklerinden biri birlikte yaşamak ve ortak değerleri korumaktır. Hal böyleyken, kentlerde yaşayan insanlar her ne kadar diğer insanlarla birlikte yaşama isteği gösterebilirler dahi ortamdan dolayı sorunlarıyla baş etmek için yalnız başına kalmaktadırlar. İnsanlar birbirlerine ayırdıkları zamanı gerçekleştirecekleri diğer etkinliklerden çaldıkları zaman olarak değerlendirdikçe insan ilişkileri zarara uğramaktadır (Güz ve diğerleri, 2002).

Bu tehlikelerin üstesinden gelmenin en önemli yolu kişilerarası iletişimin popüler hale getirilmesine yönelik faaliyetler gösterilmesi olarak değerlendirilebilir. İnsan, doğası gereği iletişim içerisinde girme eğilimi gösteren bir varlık olmasına rağmen iletişimi reddeden bir hale dönüştüğü durumda gerçek gücünü ve doğasını reddetmiştir demek yanlış olmayacaktır. Normalde sözcüklere dahi ihtiyaç duymaksızın iletişim kurabilme becerisine sahip olan insanoğlu; dil, araç ve alan gibi unsurları iletişim faaliyetlerine kattığında adeta bir iletişim harikası üretebilecek kapasitededir (Güz ve diğerleri, 2002).

Fast (1999), kişisel alanı açıklamak için verilebilecek bir diğer örnek olarak sınıf ortamında öğrencilerin konumlandığı yerin hem öğrenci hem de öğretmen için epey geniş anlamlar ifade edebileceğinden bahsetmektedir. Bunun örneği olarak, öğrencilerin genel olarak ilk derste seçtikleri sırada oturmaya devam etme eğilimi bulduklarından söz edilebilir. Bu, kişilerarası iletişimde mekan olgusu bağlamında değerlendirildiğinde, kişinin bölge hakimiyeti gösterme isteği ile açıklanabilmektedir.

Kmoth (2003), mekanın iletişim ile olan ilişkisine dair konuşurken mekanın iletişim ortamının en temel unsuru olarak belirtmektedir. İnsanların çevrelerinde bulunan diğer insanlara göre belirledikleri mesafeler de bir çeşit iletişim biçimi olarak değerlendirilebilir. Mekan hakimiyeti genel anlamda insanlara huzur veren bir olgudur. Genel olarak nesnelere “benim” diye önad ekleyerek aidiyet ifadeleri gösterilmesi bununla ilgilidir (Eryalçın, 2006).

Sonuç olarak kişisel alan ve mesafe konusu beden dilinin önemli alt konularından biri olarak tartışmaya değer bir konudur. Bilim insanlarının gerçekleştirdiği çalışmalara bağlı olarak her insanın çevresindeki insanlara karşı belirlediği farazi bir mesafe alanına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu alanlar mahrem alan, kişisel alan, sosyal alan ve ortak alan olarak ifade edilebilmektedir.

2.2.3.4. Araç ve Gereçler

Kişilerarası ilişkilerde araç ve gereçler de mesaj iletmek için kullanılabilir. Rozetler, saç ve sakal biçimleri ve giysilerin yoğunlukla mesaj vermek amacıyla kullanıldığı görülmektedir (Çalışkan, Karadağ, & Çalışkan, 2010). Dökmen'in (2014) ifade ettiği üzere iletişimde kullanılan araç ve gereçler aracılığıyla insanlar ilgili oldukları konuları, zevk aldıkları şeyleri, değer yargılarını, hiyerarşik konumlarını, ait oldukları meslekleri, dünya hakkındaki düşüncelerini ve ruhsal durumlarını ifade edebilmektedirler.

İletişimde kullanılan araçlar hiyerarşik konum ve statü hakkında bilgi verebilmektedir. Bunun en basit örneklerinden biri bir iş yerinde bulunan masanın

kişinin iş yerindeki statüsüne göre konumlandırılması olarak gösterilebilir. Bu durumda masanın boyutunun genellikle kişinin iş yeri hiyerarşisindeki yerine bağlı olarak belirlendiği görülür (Altıntaş & Çamur, 2005). Dolayısıyla birçok kurumda müdür ya da patronların masa boyutlarının çalışanlara göre daha büyük olduğu gözlemlenebilmektedir. Bu çok basit masa örneği, aslında masanın büyüklüğü düşünüldüğünde karşıda bulunan kişinin statüsü yüksek olan kişiye ne kadar yaklaşması gerektiğini dahi belirleyebilmektedir. Kişinin masasının boyutu arttığında o kişiye yaklaşmak zorlaşacaktır.

İnsanlar huzursuz hissettiklerinde ya da kendilerini koruma ihtiyacı duyduklarında gerçekleşebilecek kötü olaylardan kendilerini korumak amacıyla bazı nesnelere dayanarak faydalanmayı düşünürler. Bu durumlarda en çok kullanılan nesnelere arasında kupalar, çantalar ve kitaplar bulunmaktadır (Goman, 2015; Baltaş & Baltaş, 2016). Ayrıca, çevrede bulunan nesnelere dokunma eylemi genellikle insanların birbirine temas etmesinin hoş karşılanmadığı topluluklarda gözlemlenen ve kişinin gerçek hislerini gösteren bir hareket olarak değerlendirilir (Özdemir, 2014).

2.2.3.5. Ses

Kişilerarası iletişimde kullanılan sözcükler tam olarak akılda kalamasa dahi bu sözcüklerin nasıl söylendiği genelde unutulmaz. Sesler aracılığıyla insanlar içe dönük ya da dışa dönük olduklarını, kendilerini üstün hissedip hissetmediklerini, durumdan ya da ortamdan hoşlanıp hoşlanmadıklarını, toplumsal durumu, cinsiyetlerini ve etnik kökenlerini belli edebilmektedirler (Dutta, 2011).

Kişilerarası iletişimde ses unsuru çoğunlukla konuşmacılar tarafından konunun vurgulanması gereken yerleri, ironik bir tavır ya da genel olarak duygu durumunun ifadesinde kullanılmaktadır. Sesin tonu, yüksekliği, hızı, düzenliliği, telaffuzu ve sessizlik gibi özellikler kişiye has olması dolayısıyla ses etkili bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Sesin içerdiği bu öğeler aracılığıyla temel olarak üç işlevin yerine getirildiği bilinmektedir. Bu işlevlerden birincisi duyguların aktarılması olarak ifade edilebilir. Duygu iletimi sırasında yüz ifadeleri %55, ses

kodları %38 ve sözcüklerin ise %7 oranında etkisi bulunduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, %38'lik bir oran göz ardı edilemeyecek yükseklikte olduğundan dolayı ses unsurunun önemi vurgulanmaktadır. Sesin kullanıldığı ikinci işlev ise kişinin kişisel özelliklerine dair çekicilik, üstünlük ve inandırıcılık konularında bilgi edinmektir. Sesin kullanıldığı son işlev ise ses tonunda ya da ses ritminde meydana getirilen değişiklikler aracılığıyla iletişim eyleminin düzenlenmesi olarak belirtilmektedir.

Konuşma sırasında vurgu ve tonlama, ifade edilmek istenen gerçek anlamın aktarılmasında önemli bir role sahiptir (Zıllıoğlu, 2007). Gündelik iletişim etkinliklerinde insanların çoğunlukla kelimelere dikkat ettiği düşünülmesine rağmen esas önem verilen nokta sesin bu tür vurgu ve tonlama gibi özelliklerinin daha etkili olduğu bilinmektedir. Ses tonu, konuşmayı gerçekleştiren kişinin kendine güveni, samimiyeti ve korkup korkmadığı konusunda bilgi vermektedir. Dutta (2011), etkili iletişimin gerçekleştirilebilmesi amacıyla ses tonu kullanılarak asıl anlamın vurgulanabileceğini belirtmektedir. İnsanlar kendilerini ifade ederken kelimelerin yeterince katkı sağlayamadığı konusunda araştırmaların bir mutabakata vardığı görülebilmektedir. Örneğin telefonla konuşurken beden dilinden faydalanamadığından dolayı gerçek duygu ve düşüncelerin net bir biçimde yansıtılamadığından söz edilebilmektedir. Bu noktada sesin vurgu ve tonlama özelliklerinden faydalanılarak beden dilinin diğer boyutlarının açığı kapatılmaya çalışılmaktadır.

2.2.3.6. Temas

Dokunma davranışı, insanlar arasında samimiyet ve sevgi hislerinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Ergin, 2012). Genelde küçük dokunmalar önemsiz olarak değerlendirilmesine rağmen zaman zaman uzun bir konuşmadan daha etkili olabilmektedir. Ek olarak, temas etmenin rahatlık sağladığı da düşünülmektedir (Baltaş & Baltaş, 2016).

Dokunma davranışı insan için bebeklikten başlamak üzere önemli bir davranış olarak görülür. Örneğin, bebeğin gelişimi açısından annenin sevgi göstergesi olarak bebeğe dokunması etkili bir davranış olarak düşünülür. Dokunma davranışı hem yetişkinler hem de çocuklar için güven verici olarak değerlendirilmektedir. Ancak aile üyeleri harici insanlar ile temasta bulunurken temkinli olunması gerekmektedir. Çünkü iletişim eyleminin akışına uygun olmayan temaslar zaman zaman olumsuz olarak algılanabilmektedir. Hatta insanlar tanımadıkları ya da yakın görmedikleri insanlar kendilerine temas ettiğinde mahrem alanlarının işgal edildiğini düşünerek bu hareketi olumsuz karşılayacaklardır (Yüksel, 2013).

Temas etme eylemi insanların psikolojik sağlıkları bağlamında da öneme sahiptir. İnsanlar kendilerine dokunan kişinin ona sevgi ile dokunduğunu algıladıklarında mutluluk hormonu salgılayarak rahatlarlar (Altıntaş & Çamur, 2005). Farklı dokunma biçimleri iletişim bağlamında farklı mesajların iletilmesine yardımcı olabilir. Bunlara örnek olarak el sıkışmak, el öpmek, kol kola girmek ve omuza dokunmak eylemlerinin hepsinin farklı anlama geldiği gösterilebilir.

Bedensel temas aracılığıyla üstünlük ve eşitlik gibi hiyerarşik statü göstergeleri, kişinin dost olarak değerlendirilmesinin ifadesi, dokunulan kişinin temasta bulunan kişi için önemli olduğunun ifade edilmesi gibi mesajlar verilebilmektedir (Dökmen, 2014). Bu davranışlar arasında el sıkışma davranışı genellikle ilk tanışmada kullanılan davranış olarak bilinmektedir. Yine de kişi el sıkışmayı hangi derecede gerçekleştireceğini tanışılan kişiye uygun bir biçimde belirlenmelidir. Örneğin el sıkışma eylemi gerçekleştirilirken bazı insanların omuzlarına dokunulmasını mahrem alanlarının işgali olarak algılayabileceğinden söz edilebilir. Buna bağlı olarak, el sıkışma gerçekleştirilirken yalnızca göz teması kurulmasının ilk tanışma esnasında daha faydalı olacağı önerilmektedir (James, 2013).

Baltaş ve Baltas (2016), ilk tanışma esnasında tanışılan kişinin omzuna dokunmaktansa avuç içini açık bir biçimde tutarak sırtına ya da koluna dokunmanın makul bir tanışma deneyimi yaratma konusunda daha faydalı olacağını ifade etmektedirler. Bu tip küçük temas hareketleri ile dokunulan kişiye destek verildiği

belirtilebilir ve aksi durumlarda bitme ihtimali dahi bulunan bir ilişkinin kurtarılmasına yol açılabilir (Goman, 2015). Bu noktada önemli olan nokta iletişim kurulan kişilerin hiyerarşik statüsünün dikkate alınmasıdır. Çünkü hiyerarşik olarak yüksek bir statüde bulunan kişilere direkt olarak temas edilmesi bir çeşit karşı gelme ya da saygısızlık ifadesi olarak algılanabilmektedir. Temas eden kişi genellikle patron ya da müdür pozisyonunda bulunmaktadır. Dokunmadaki amaç olumlu yönden değerlendirildiğinde çalışanın başarısını takdir etmek olarak düşünülür. Aksi durumda ise, yani çalışanın patrona dokunması çoğunlukla hoş karşılanmayan bir davranış biçimidir (Özdemir, 2014).

2.2.4. Kişilerarası İlişkilerde Beden Dilinin Önemi

Beden dili kişilerarası ilişkiler bağlamında önemli bir mesaj iletme aracı olarak değerlendirilmektedir. Beden dilinin temel unsurları jest ve mimiklerdir. Örneğin beden dilinden en iyi biçimde faydalanan pandomim ustaları ya da tiyatro oyuncularını bedensel hareketlerin her birinin iletme istedikleri mesajı daha iyi bir biçimde aktarabilecekleri konusunda eğitilmektedirler. İnsanoğlu, günlük yaşamında etkisi altında olduğu birçok uyaran arasında beden dilinin de bulunduğu bilinmektedir. Beden dilini etkili bir biçimde kullanmak gibi beden dilinin anlamlandırılması için de yüksek bir kabiliyet ve duyarlılık gerekmektedir. Bedensel dinamizm ya da hareketsiz bir duruş biçimi insanların içinde buldukları zamandaki psikolojik durumunu yansıtmada konusunda etkilidir (Bıçakçı, 2004).

Beden dili kişilerarası iletişim gerçekleştirilirken amaca yönelik ve bilinçli bir biçimde kullanılabilirdiği gibi bilinçdışı bir biçimde de kullanılabilir. Dolayısıyla, beden dilinin yorumlanması ve anlamlandırılması bu bilinçdışı güdülerle gerçekleşen durumlarda zorlaşmaktadır. Bu noktada, kişilerarası ilişkilerde bilinçsizce gerçekleştirilen beden hareketlerinin anlamlandırılmasının doğru bir biçimde gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Çünkü sözsüz iletişim olarak da adlandırılabilir olan beden dili belirsizlik düzeyi en yüksek iletişim biçimi olarak tanımlanabilmektedir (Cüceloğlu, 2004).

Kişilerarası iletişimin etkili bir biçimde gerçekleşebilmesi için kullanılan sözcükler ve bunların kullanım biçimleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak yalnızca sözcük kullanımına yönelik bir çaba, etkili iletişim konusunda yetersiz kalacaktır. Bu noktada, iletişimin önemli bir kısmını belirleyen beden dilinin de geliştirilmesine yönelik çabalar etkili bir iletişimin gerçekleşmesinde önemli bir pay sahibi olacaktır (Kaşıkçı, 2002).

2.2.5. Kadın ve Erkeklerde Beden Dili Farklılıkları

Hem biyolojik hem de psikolojik unsurlar kadın ve erkek davranışlarında değişkenliğe yol açmaktadır. Bu değişkenliğin yansımaları beden dili davranışlarında da görülebilmektedir. Net bir biçimde görülebilen ve herkes tarafından kabul görmüş değişkenliklerin dışında kadın ve erkeklerin beden diline dair yorumlanarak ve çözümlenerek ulaşılabilecek farklılıkların da bulunması söz konusudur. Cinsiyete bağlı beden dili davranışlarında farklı biçimlerde meydana gelen davranış biçimleri genel olarak tipik cinsiyet davranışları olarak değerlendirilebilmektedir. Erkek ve kadınlarda cinsiyete bağlı davranışlar şu şekilde sıralanabilir (Eibl-Eibesfeldt, 2001):

1. Kadın ve erkeklerde değişkenlik gösterebilen koşma ve atış becerileri üzerine biyologların yürüttüğü çalışmalar bulunmaktadır. Kadınların yürüyüş biçimlerinin erkeklerden farklılık göstermesinin nedeni kıvrımlı uyluk ile kalça bölgesinde bulunan yuvarlaklık olarak değerlendirilmektedir.

2. Omuzları geniş olan erkeklerde aşağı doğru sallanan kolların gövdeden uzakta durduğu görülmektedir. Bu durumun tam aksine, kadınların omuzları erkeklere göre daha dar olduğundan dolayı kollar bedene daha yakın durmaktadır. Kadın taklidi yapan erkekler bu durumu kullanarak kollarını bedenlerine daha yakın tutmakta ve kollarını ona göre hareket ettirmektedirler.

3. Kadın duruşunun belirleyici özelliklerinden biri ise önde duran uyluktur. Buna bağlı olarak kadınların eşya taşıırken kalçalarını, erkeklerin ise bedenlerini destekleyici olarak kullandıkları görülebilir.

4. Yine biyolojik yapıyla ilgili en net örneklerden biri erkeklerin bacak bacak üstüne atarken bileklerini dizlerinin üzerine getirdikleridir. Kadınlar genel olarak bu oturuşu gerçekleştirmeye yönelik bir eğilim içerisine girmekten kaçınırlar.

5. Bacak bacak üzerine atarken bacaklarını birbirine dolayacak biçimde oturma eylemi kadınlarda görülür. Ayrıca kadınlar kendi aralarında otururlarken ortamdan çekinmediklerinde genel olarak ayak baldırlarından birinin diğer ayağın uyluğunun altına getirilerek ön tarafa uzatılması ile gerçekleşir.

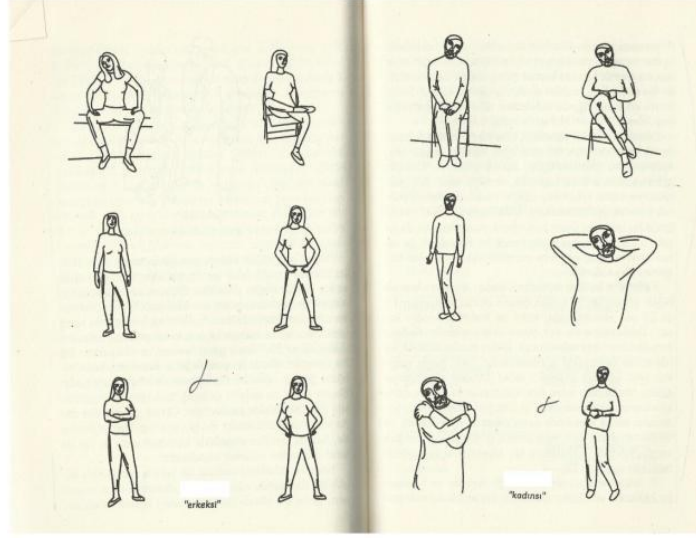
6. Kadınların gülümsemeleri erkeklere göre daha net belli olur. Yapılan bir araştırmada, erkeklere fotomontaj aracılığıyla başları eğik kadınlar gösterilmiş ve erkeklerin bu fotoğraflara gösterdiği tepkiler kadınlardan daha farklı olmuştur. Erkekler bu kadınların duygusal, nazik, sempatik, sakin, sevecen ve hoş görüldüğünü belirtmişlerdir. Tam aksine, kafaları daha dik duran kadın fotoğrafları gösterildiğinde ise erkekler bu kadınları kaba, mesafeli, sevimsiz, antipatik ve sert bulmuşlardır (Frey, 1984).

7. Dokunma eyleminin algılanması kadınlar ve erkeklerde farklılık göstermektedir. Bu konuyu amaçlayan bir araştırma, ameliyat öncesi bir hemşirenin dokunması korkunun azalması ve tansiyon yükselmesinin yavaşlaması konusunda kadınların erkeklere göre daha fazla etkilendiklerini göstermektedir. Buna bağlı olarak, erkeklerin genel olarak dokunma eylemini hiyerarşik bağlamda değerlendirdiği ve hemşirenin dokunuşunu yüksek statü göstergesi olarak algıladığı söylenebilir.

8. Dokunma eylemi hiyerarşik statü göstergesinin yanında samimiyet göstergesi olarak da değerlendirilmektedir. Kadınların dokunma eyleminde bulunan erkek oyuncularını daha çekici değerlendirdikleri görülürken erkekler ise bunun tam tersini düşünmektedirler.

9. Kadınların telaş yaşadıklarında yüksek ve tiz bir ses ile çığlık atmaları da onları erkeklerden ayıran özelliklerden biridir. Ayrıca, kadınlar saçlarına daha sık dokunma eğilimi gösterirler. Ek olarak, erkek ve kadınların gerçekleştirdiği benzer jestlerin anlamlarında da farklılıklar meydana gelebilmektedir. Örnek vermek

gerekirse, parmaklar açık bir biçimde eli göğüs üzerine götürme eylemi erkeklerde dürüstlük belirtmek için gerçekleştirilirken kadınlarda bu hareket korku ifadesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 6. Kadın ve Erkeğin Beden Dili Farklılığı

Şekil 6.'da da net bir biçimde görülebileceği gibi beden dili bağlamında kadın ve erkek davranışlarında belirgin farkların bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bu değişiklikler temel olarak erkek ve kadın cinsiyetinin temel özellikleri ile ilişkilidir. Şekil üzerinde kadın ve erkeklerin gerçekleştirdiği beden dili davranışları üzerinde zıtlıklar net bir biçimde görülebilmektedir. Bunun nedeni, toplumsal gelişim süreci içinde herkesin kadın ve erkeklerde beden dilinin nasıl kullanıldığına dair öğrenilmiş bilgilerinin olması olarak ifade edilebilir.

2.2.6. Kültürler Arası Beden Dili Farklılıkları

Beden dilinin kültüre bağlı farklılıklar ile evrensel özellikler olarak iki temel boyutu olduğu ifade edilebilir. İnsanların doğuştan getirdiği içgüdüye bağlı beden hareketleri ile globalleşmenin de kolaylaştırıcılığını sağlamasıyla beden hareketlerinin birbirine benzediği görülmektedir. Ancak beden dilinin kültüre bağlı olarak değişiklikler gösterdiği de vurgulanmalıdır. Buna bağlı olarak bahsedilmesi gereken önemli nokta temel duyguların dünyanın neresine gidilirse gidilsin aynı yüz

mimikleri ile ifade edildiği gerçeğidir. Örneğin Japonyalı birinin mutluluğu da yüzünün ifadesinden anlaşılabilir. Aynı şekilde Senegalli bir taksicinin de levveyi alıp diğer kişinin üzerine yürümeye başladığında kızgınlığı yüz ifadesinden net bir biçimde okunabilir. Ancak bedenin bölgesel hareketleri kültüre ya da topluma bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir (İzğören, 2016). Dünyanın çeşitli bölgelerinde insanların çeşitli durumlara karşı farklı beden hareketleri gösterdikleri görülmektedir. Bunlar örneklerle şu şekilde sıralanabilir (İzğören, 2016; Schober, 2013):

- “Evet” ya da onaylama ifadesi dünyanın her yerinde aynı beden hareketi ile ifade edilir. Onayladığını belirten kişiler başlarını aşağı yukarı sallarlar. Benzer şekilde “hayır” ya da reddetme ifadesi de tüm dünyada aynı biçimde ifade edilmektedir. İnsanlar “hayır” anlamına gelecek biçimde kafalarını sağa sola sallarlar. Ancak “hayır” ifadesinde istisnai olarak Türkler, Suriyeliler ve Yunanların kafalarını arkaya doğru salladıkları görülür. Bunun tam aksi biçimde, Arnavutlar ve Bulgarların ise bu hareketin tam tersini gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Türklerde kafanın sağa sola sallanması “yazık” ifadesi için kullanılmaktadır. Bu hareket reddedilen bir durum karşısında olumsuz bir fikri ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Ancak yeni nesil ile birlikte muhtemelen küreselleşmenin bir getirisi olarak Türklerde de “hayır” ifadesi olarak başın iki yana sallandığı görülmeye başlanmıştır.

- Parmakların yukarıya doğru birleştirilerek sallanması Türklerde beğeni ifadesi olarak görülmektedir. Ancak İtalyan kültüründe bu hareketin “Saçmalama!” ünlemine işaret ettiği bilinmektedir. Bu hareket Arabistan, Suriye ve İsrail kültürlerinde ise “Yavaşla!” ünlemini belirtmek için kullanılır. Kıbrıs Türkleri ise “Günü Görürsün!” demek için bu hareketi gerçekleştirir.

- İşaret parmağının yanağa getirilmesi İtalyanların bir yemeği lezzetli bulduklarında gerçekleştirdikleri bir beden dili hareketidir. Akdeniz kültürü gözlenen topluluklarda beğeni ifadelerinin daha canlı olduğu görülür. Bu tarz beğeni ifadelerinin yansımaları Türk kültüründe de kendine yer bulmaktadır.

- Baş parmak göstermek de çeşitli anlamlarda değerlendirilebilmektedir. Tüplü dalış bağlamında “yukarı çıkıyoruz” anlamına gelirken başka bir bağlamda siyasi

parti işareti olarak da değerlendirilebilmektedir. Ayrıca Filistin sınırları içinde Hizbullah destekçilerinin de baş parmak işareti yaptığı bilinmektedir. Ek olarak İslam ülkelerinin büyük çoğunluğunda ve Avustralya'da küfür anlamına gelebilmektedir.

- Baş parmak ve işaret parmağı birleştirilerek gerçekleştirilen hareket tüplü dalışta “sorun yok” anlamına gelirken Japonya’da parayı ifade etmek için kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri sınırları içerisinde ise bu hareket bir sorun olmadığını ya da gerçekleştirilen bir performansın başarılı bulunduğunu belirtmek için kullanılmaktadır. Fransa’da ise bu hareket bir şeyin hiçbir değerinin olmadığını ifade etmek amacıyla kullanılır.

- Omuz silkme hareketi dünyanın her yerinde insanların ilgisiz kaldıkları bir konuyu belirtmek amacıyla gerçekleştirdikleri davranıştır. Türkiye’de ise bu hareket gerçekleştirilirken omuzları yukarı çekilerek eller açılır ve alt dudak üst dudağın üzerine yerleştirilir.

- Beden dilinin kültürlere bağlı farklılık göstermesi üzerine en önemli göstergeler insanların kapalı alanlarda gösterdiği davranışlar ve bakışmalarda tespit edilebilmektedir. Örneğin Arapların kişisel mesafe değerlendirmeleri Amerikanlar ve Avrupalılara göre daha farklı olduğundan dolayı iletişim esnasında yaklaşma eğiliminde bulunurlarken Amerikanlar ve Avrupalılar geri çekilme eğilimi gösterirler (Arglye, 1994). Arap kültüründe kişisel mesafe Batı kültürüne göre daha geniştir. Bundan dolayı, çok kültürlü ortamlarda Araplar Batılılar ile iletişim kurarlarken yaklaşma hatta temas etme eğilimi gösterebilmektedirler. Bu tür karşılaşmalarda Batılıların epey şaşırıldıkları görülmektedir. Öte yandan, Yunanların ise diğer insanlardan beklentileri kendilerine hayret edercesine bakmalarıdır. Japonların ise kendilerine has yüz ifadeleri çok kültürlü ortamlarda gerçekleştirecek iletişim deneyimlerinde problemlere yol açabilmektedir. Her ne kadar yüz ifadeleri üzerinde hakimlik sağlamış olsalar dahi beklenmeyen anlarda gülebilmektedirler. Ayrıca Batı kültüründe yanlış bir fikir beyan edildikten sonra utanarak yere baktıkları görülürken Japonların ellerini ağızlarının önüne getirerek ortamda meydana gelen tepkiyi rahat bir biçimde izleyebilmeleri söz konusudur.

- El sıkışmanın ardından öpüşme ve sarılma hareketi Türkler için samimiyet belirtmesine rağmen Batı kültüründe erkeklerin bu durumlarda öpüşmesi hoş karşılanmamaktadır. Ayrıca Alman ve İskandinav kültürlerinde ise yanaktan öpme ve el öpme adetinin bulunmadığı bilinmektedir.

- Avuç içi açık bir biçimde eli karşıdaki kişiye göstermek dünyanın çoğu yerinde “Dur!” ünlemini ifade etmesine rağmen Yunan kültüründe bu hareket bir hakaret olarak değerlendirilmektedir.

- İşaret parmağı aracılığıyla kendini işaret etmek dünyanın her yerinde kendini göstermek anlamına gelmesine rağmen Japonya’da kendini işaret etmek isteyen kişilerin baş parmakları aracılığıyla burunlarını gösterdikleri bilinmektedir.

- Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İrlanda ve Avusturalya’da baş parmağın yukarıyı gösterecek biçimde kaldırılması bir işin bittiğini ifade etmek için kullanılır.

- İşaret parmak ve orta parmak y harfi alacak biçimde gerçekleştirilen el hareketi dünyanın her noktasında zafer işareti olarak yorumlanmaktadır. Ancak İngiltere, Avusturalya ve Yeni Zelanda kültürlerinde bu hareketi yapan kişi kendi bedenini gösteriyorsa hakaret olarak düşünülür.

- Hindistan, Taylan ve Sri Lanka’da bir çocuğu sevmek için kafasına dokunmak büyük ortamda büyük bir hengame yaratılmasına yol açabilmektedir. Çünkü bu ülkelerde ruhun insanın başında bulunduğu dair bir inanış bulunmakta ve başa temas etmenin kişinin ruhunu zedeleyeceği düşünülmektedir (Alkış, 2009).

- Japonlar topluluk içinde duygularını kontrol etmektedirler. Gerçekleştirilen bir araştırmada Japonların yalnızca kendilerini toplumdan uzak ve yalnız olarak değerlendirdiklerinde yüzlerinde stres belirtileri görülmüştür. Japonlar, başkaları tarafından izlendiklerini düşündüklerinde gerginliklerini saklama eğiliminde olurlar (İzgören, 2016).

2.3. İlgili Araştırmalar

Literatürde daha önce konu ile ilgili yapılmış araştırmaların incelenmesi, çalışmanın literatüre sağlayacağı katkıyı ortaya koymak için büyük bir önem taşımaktadır. Bu bölümde, konu ile ilgili çalışmalar yurtdışında ve Türkiye’de yapılan araştırmalar olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

2.3.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Teoh ve arkadaşları (2011), video konferans sırasında beden dili kullanılabilirliğinin kendini ifade etme konusundaki durumuna yönelik bir araştırma gerçekteşirmişlerdir. Çalışmanın örneklemi 134 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda, kadın ve erkeklerin özellikle video konferans olmak üzere teknolojiye çok farklı şekillerde yaklaştıkları görülmüştür. Ayrıca, video konferans sistemi geliştiricilerinin kuracakları sistemlerin tasarlanmasında gündelik iletişime yakın hale getirilmesinin önemini göz önünde bulundurmaları önerilmiştir.

Furley ve arkadaşları (2012) yaptıkları çalışmada futbolda sözsüz iletişimi incelemişlerdir. Bu çalışmada, penaltı vuruşlarında hakimiyeti ve itaatkarlığı işaret eden sözsüz davranışların izlenim yaratımına ve sonuç beklentisine etkisi araştırılmıştır. İlk gözlemdede, hakim beden diline sahip oyuncuların kaleciler ve diğer oyuncular tarafından daha pozitif algılandıkları ve itaatkar beden diline sahip oyuncularından daha iyi bir performans çıkaracakları sonucuna varılmıştır. Bu durum video gösterimi için de geçerlidir. Ayrıca, önceki çalışmalar ile çatışan bulgular elde edilmiş, video gösteriminde giysinin kırmızı ya da beyaz hiçbir etkisi olmadığı kaydedilmiştir. Birinci deneyin sonucunda elde edilen bulgular beden dilinin penaltı durumları için önemli bir erken ipucu olduğu yargısı desteklenmiştir. Bu da belirli kişi şemalarını tetiklemekte ve futbolcuların izlenim yaratımı sürecini etkilemektedir. İkinci deneyde ise, hakim beden dilinin örtük olarak pozitif futbol oyuncu şeması ile ilişkilendirildiğini, itaatkar beden dilinin ise örtük olarak negatif futbol oyuncu şeması ile ilişkilendirdiğini göstermek için örtük ilişkilendirme testi kullanılmıştır.

İkinci deneyin bulguları ise bazı sözsüz davranışların belirli bir oyuncu şemasını tetiklediği varsayımını yeterli derecede desteklememektedir.

Martinez ve arkadaşları (2016), yüz ifadeleri ve beden dilinin dinamik duyguların hızlı algılanması üzerine yaptığı katkıyı belirleme amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada, temel duyguların doğru algılanmasında yüz ve beden hareketlerinin görece katkısını belirlemek için bir dinamik uyaran dizisi hazırlanmıştır. Ayrıca, duyguların tanımlanması için ne kadar bilgi gerektiğini belirlemek için bu dinamik uyarıların süreleri de değiştirilmiştir. Çalışmanın bulguları bir duygunun doğru bir şekilde algılanması için yalnızca 250 milisaniyenin yeterli olduğunu göstermiştir. Ek olarak, yalnızca yüz ya da yalnızca beden hareketleri izlendiğinde duygunun algılanmasında farklılık gösterdiği de görülmüştür. Bu bulgular ile, özellikle kendini yüz ifadesinden belli eden sınırlılık durumunun uzaktan algılanarak tehlikelere karşı önlem alınabileceğinin de altı çizilmiştir.

Sharifabad ve Vali (2011), anadilde ve anadil dışında iletişim kurulurken beden dili kullanımında ortaya çıkabilecek farklılıkları belirlemek için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın örneğini İranlı İngilizce öğrenen öğrenciler ve anadili İngilizce olan Amerikalı öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcılar, beden dili üzerine eğitim görmüş iki kişi tarafından bir kontrol listesi aracılığıyla gözlenmiştir.

2.3.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Literatürde kişilerarası iletişim ve beden dili arasındaki ilişkiyi ele alan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Şen'in (2006) çalışmasında öğretmen ve öğrenciler arasındaki sınıf içi iletişim ve beden dilinin önemi incelenmiştir. Bulunan sonuçlar beden dili kullanımının sınıf içi iletişimi olumlu yönde etkilediği şeklindedir. Bu çalışmada bulunan sonuçlar, bu sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Gök (1999), çalışma yaşamında kişilerarası iletişim ve beden dilinin etkisini incelemiştir. Buna yönelik bankacılık sektöründe çalışan kişilere yönelik bir araştırma yapılmıştır. Bulunan sonuçlar incelendiğinde bankacılık sektöründe

kişilerarası iletişim ve beden dilinin yüksek öneme sahip olduğu ve kullanıldığı görülmüştür. Bu çalışmadaki sonuçlar da Gök'ün (1999) çalışmasındaki sonuçları destekler niteliktedir.

Üstünel (2011) yaptığı çalışmada etkili iletişim becerileri ve beden dilinin önemini incelemiştir. Literatür taraması şeklinde yaptığı çalışmada iletişim becerilerinin ve beden dilinin etkili kullanımının kişilerarası ilişkileri güçlendirdiği ve çatışmaları azalttığı görülmüştür. Bu araştırmada bulunan sonuçlar da Üstünel'in (2011) çalışmasında elde ettiği sonuçları desteklemektedir.

Kahyaoğulları-Aksoy (2016), sınıf öğretmenlerinin beden dillerini hangi amaçlarla kullandıklarını ve öğrencilerin öğretmenlerin beden hareketlerini algılamasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Konya ilinin Kulu ilçesinde bulunan 48 sınıf öğretmeni ve 462 öğrencinin katıldığı bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin beden dili kullanımları ve kullanım amaçlarının belirlenmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ardından bir ankete dönüştürülen bu amaçlar ile öğrencilerin beden dilini algılama düzeyleri belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, sınıf öğretmenlerinin beden dilinin alt boyutlarını kullanım sıklığının sırasıyla baş hareketleri, yüz ve göz ifadeleri, el ve kol hareketleri ve en son ayak hareketlerini kullandıkları görülmüştür. Buna karşılık, öğrencilerin en çok algıladığı ve kullandığı beden dili alt boyutlarını mesafe kullanımı ve yüz ve göz ifadeleri oluştururken en az baş hareketleri ve el ve kol hareketlerini algılayıp kullandıkları da görülmüştür.

Habacı ve arkadaşları (2013), beden dilinin eğitim ve öğretim üzerine etkilerini ifade etmek üzere bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Literatür tarama yönteminin kullanıldığı bu araştırmada, genel olarak sözsüz iletişim ve beden dilinin alt boyutlarından olan jest ve mimikler, öğretmenin sınıftaki duruşu gibi unsurlar tanımlanırken beden dilinin sınıf içi iletişime etkileri anlatılmıştır. Çalışmanın sonucunda, beden dilinin kişilerarası iletişimin sağlıklı biçimde gerçekleşmesindeki önemi vurgulanarak öğretmenlerin etkili beden dili kullanmasına yönelik öneriler verilmiştir. Bu öneriler arasında üniversitelerin eğitim fakültelerinde Beden Dili derslerinin eklenmesi, öğretmenlere beden dili hakkında farkındalık yaratacak broşürler dağıtılması ve seminerler verilmesi, öğretmenlerin dış görünüşlerine önem

vermeye özendirilmesi ve eğitim fakülteleri ile öğretmen liselerine öğrenciler seçilirken sözsüz iletişim becerilerini de sınavacak mülakatlar yapılması bulunmaktadır.

Balaban (2014), canlandırma filmlerinde Disney ve Miyazaki filmlerinde karşılaştırmalı olarak beden dili kullanımını ortaya koyma amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada, 2 Disney filmi olarak *Pinokyo* ve *Külkedisi* ve 2 de Miyazaki filmi olarak *Ruhların Kaçışı* ve *Komşum Totoro* filmleri içerik analizi yöntemi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Japon ve Amerikan kültürünün temsilcisi olan bu filmler aracılığıyla beden dili kullanımı araştırıldığında her ne kadar kültüre bağlı beden dili kullanımı örneklerinin sayısının az olduğu görülse de kültürün beden dili üzerindeki etkisinin yadsınamayacağı örneklerle açıklanmıştır.

Akgüner (2010), iş görüşmelerinde beden dilinin etkisini belirlemeye yönelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada, şirketlerin işe alacakları elemanı doğru belirlemeleri açısından işe başvuran adayların beden dilinin önemli bir belirleyiciliği olduğu fikrinden yola çıkılmıştır. İstanbul ilinde danışmanlık sektöründe faaliyet gösteren 22 şirketten 150 işe alım yetkilisinin katıldığı bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, işe başvuran adayların kullandığı beden dili alt boyutlarından mimikler ve jestlerin, ses tonunun ve diksiyonunun ve dış görünüşün işe alım yetkililerinin kararları üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Literatürde beden dili ilgili pek fazla araştırma yer almamaktadır. Bu konu hakkında Şen (2006) araştırması, Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'nde görev yapan öğretmenleri baz almıştır. Öğretmenlerin sınıf içerisinde kullandıkları beden dilinin öğrenciler üzerindeki etkisi üzerine öğretmenlerden feedback alınmış, bu sayede belli sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki; literatürde olumsuz olarak sınıflandırılan beden dili hareketleri öğrencilerde olumsuz etki yaratmış, diğer yandan olumlu olanlar ise öğrencileri olumlu etkilemiştir. Ayrıca bazı olumsuz beden dili hareketlerinin öğrencilerde olumlu etki yarattığı da gözlemlenmiştir.

Beden dili üzerine yapılan bir başka çalışma ise Çalışkan ve Yeşil'in (2005) çalışmasıdır. Bu çalışmadaki ana amaç, öğretmenlerin beden dilini kullanmadaki yeterliliğini ölçüp, bu konuya dikkat çekmektir. Çalışma sonunda, öğretmenlere kariyerlerinde ve meslekte başarılı olabilmeleri için beden dilini daha etkili kullanabilmeleri gerektiği konusunda bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Başaran ve Erdem (2009) yaptıkları çalışmada, etkili bir konuşmaya; beden dilinin, telaffuz ve vurgulamaların etkisi hakkında bazı önerilerde bulunmuşlardır. Sönmez (1992) çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin beden dili konusunda yetersiz kaldığını belirtmiştir. Çalışkan'ın (2006) çalışması da buna benzer sonuçlar vermiş. Çalışmada sınıf öğretmenlerinin sözel olmayan iletişimde yetersiz kaldıkları söylenmiştir.

Zeki (2009) yılında yaptığı çalışmada, 67 öğrenci üzerinde iki ay boyunca gözlem yapılmış öğrencilerden sınıfta dikkat çeken anlar üzerine “kritik anlar yansıması (critical moments reflection)” raporları hazırlanmaları söylenmiş. Sonuçlar incelendiğinde, sözsüz iletişimin gerek derse yoğunlaşma ve motive olma konusunda, gerekse de dikkat çekme konusunda oldukça etkili olduğu kayda geçmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Üçüncü bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme ile birlikte araştırmada kullanılan ölçme ve değerlendirme araçları hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmanın ikinci bölümünde, belgesel tarama tekniği ile kapsamlı bir literatür araştırması yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda ulaşılan kaynaklar ışığında ikinci bölüm tamamlanmıştır. Araştırmanın analiz bölümü için veri toplama yöntemi olarak yüz yüze anket tercih edilmiştir. Bireylerin düşünsel, inançsal, duygusal, güdüsel ve algısal özelliklerini gözlemlemek amacıyla yapılan çalışmalara anket adı verilmektedir (Sümbüloğlu & Sümbüloğlu, 2000). Anketler belirli amaçlara ve planlara uygun biçimde hazırlanmış soru listelerinden oluşmaktadır. Anket uygulamasındaki amaç, elde edilen verinin istatistiksel olarak analiz edilmesidir (Karasar, 2003).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, İstanbul İlinde ikamet eden akademisyenler oluşturmaktadır. YÖK'ten alınan verilere göre 2016 yılında İstanbul'da devlet üniversitelerinde 8130 akademisyen çalışmaktadır (YÖK, 2017). Örneklem büyüklüğü için istatistik verileri incelenmiştir. Belirtilen evren sayısına göre ,10 örnekleme hata payı göz önünde bulundurularak ulaşılabilecek minimum örneklem sayısının 95 olduğu görülmüştür (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004). Belirtilen evren içerisinde 149 akademisyen çalışmaya katılım sağlamıştır. Bu 149 akademisyen araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve iki ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekler, Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ve Beden Dili Ölçeği'dir.

3.3.1. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği

Otonominin, bireyselliğin ve Özerkliğin ön planda olduğu toplumlarda kişilerarası ilişkilere bakılırken; kişinin davranışları ve tutumları, sahip olduğu nitelikleri ve hedefleri vb. direkt olarak kişiyle ilgili olan özelliklere bakılmış, ölçekler bu kriterler özelinde oluşturulmuştur. Horowitz, Rosenberg, Bear, Ureno & Villasenor (1997), geliştirmiş oldukları "Kişilerarası Problemler Envanteri"(Inventory of Interpersonal Problems)'nde, bireyler arasındaki ilişkiyi belirleyen temel değişken olarak kişisel uyum seçilmiştir. LaForge & Suczek (1955) ise kendi yaptıkları çalışmada, kişilerarası ilişkiyi incelerken, bireyler arasındaki reflekslerin ölçümünü kullanmıştır. Geliştirdikleri "Kişilerarası Liste" (Interpersonal Checklist)'de (Daha sonra Taulbee & Clark (1982) tarafından revize edilmiştir) tepki ve davranışları, 8 farklı döngü içerisinde sıralamışlardır. Yine bu listenin bir benzeri olan "Kişilerarası Sıfat Ölçekleri" (Interpersonal Adjective Scales)'nde ise, kişilerarası ilişki tam 1170 farklı sıfat üzerinden incelemeye tabi tutulmuştur (Wiggins, 1979). Horowitz, Dryer, & Krasnoperova (1997) yılında "Kişilerarası Hedefler Envanteri" (Inventory of Interpersonal Goals)'ni yaparak, birey odaklı bir ölçek elde etmişlerdir.

Yukarıdakilerin tersine, kişilerin yaşadıkları toplum ile birlikte ele alındıkları, sosyal çevrenin çok etkili olduğu kültürlerde geliştirilen ölçekler, kişilerarası ilişkileri ve iletişim becerilerini ölçmeye yönelik çalışmalar ortaya çıkmaktadır. Şahin, Durak ve Yasak (1995) yılında geliştirmiş oldukları "Kişilerarası İlişkiler Ölçeği" ile kişilerarası ilişkileri, dört alt gruba ayırarak incelemişlerdir. Bunlar; açık, saygılı, saygısız ve küçümseyici ilişkilerdir.

Ülkemizde kullanılmakta olan bir başka ölçek ise, Lorr (1986) tarafından geliştirilen “Kişilerarası İlişkiler Tarzı Ölçeği” olup; Türkçeye Öztan (1994) tarafından çevrilmiştir. Sosyalleşme, tolerans, başkalarına güvenme, otonomi, dengeli olma, kendini kontrol, ısrarlı olma ve kararlılık gibi konular hakkında fikir vermekte olan bu ölçeğin alt başlıkları; destekleyicilik, sosyallik, başkalarına güven ve dengelilik şeklindedir.

Kişilerarası ilişkileri incelerken, bunu bir ölçek yardımı ile yapmanın çok daha sağlıklı veriler sağlayacağı düşüncesi ile ölçek geliştirilmenin amaçlandığı çalışmada, kişilerin fikirleri temel alınmasına rağmen konuyla alakalı ölçeklere de başvurulmuştur. Oluşturulan ölçekte iki ana temel esas alınmış, bunlar ışığında yeni bir ölçek oluşturulması hedeflenmiştir. Bunlar; daha kuramsal bir yaklaşıma sahip olan “Çağdaş Kişilerarası İlişki Teorileri” ve daha sosyal bir yapıya sahip olan “Sosyal Yaklaşımlar” şeklindedir. Ölçeğin hedeflediği yaş kitlesi, ülke şartları ve kültürel etkenler de ele alındığında, eklettik bir yaklaşım esas alınmıştır.

Türkiye koşullarına uygun, güvenilir, özgün ve geçerli bir ölçek geliştirmek amacı ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) geliştirilmiştir.

Bu araştırmada kişilerarası ilişkileri ölçmek amacıyla Erden İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 53 sorudan oluşmakta olup 5’li likert tipindedir (1= Tamamen tanımlıyor, 5= Hiç tanımlamıyor). Ölçekte 23 madde ters kodlanmıştır. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada geçerlilik analizleri olarak kapsam geçerliği, ölçüt bağımlı geçerlik ve yapı geçerliği uygulanmıştır. Yapı geçerliğini ölçmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin dört alt boyuttan oluşmakta olduğu tespit edilmiştir. Bunlar; kişilerarası bağlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı şeklindedir. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada güvenilirlik analizi olarak ölçeğin iç tutarlılığına bakılmıştır. Bu amaçla yapılan analizlerde ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ayrıca bu çalışmada elde edilen verilerle iç tutarlılık testi yapıldığında ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Bu rakamlar ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Beden Dili Ölçeği

Bu araştırmada katılımcıların beden dili kullanımlarını ölçmek amacıyla Tok ve Temel (2014) tarafından geliştirilen Beden Dili Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5'li likert tipinde 15 sorudan oluşmaktadır (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum). Ölçeğin geliştirildiği çalışmada ölçeğin geçerliğine faktör analiziyle bakılmış ve faktör analizi sonrasında ölçeğin üç faktörde açıklandığı görülmüştür. Bu alt faktörler, jest ve mimik, duruş ve giyim şeklinde-dir. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach alpha) .87 olarak bulunmuşken, bu çalışmada güvenilirlik katsayısı .76 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değerler ölçeğin güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu kanıtlamaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın analiz kısmında öncelikle katılımcılar hakkında edinilen demografik bilgiler frekans analizi yöntemiyle gösterilmiştir. Daha sonrasında katılımcıların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin alt boyutları olan onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı ve beden dili ölçeğinin alt boyutları olan jest ve mimik, duruş ve giyim'den aldıkları ortalama puanlar betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Katılımcıların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar ve beden dili ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye Spearman korelasyon analizi yöntemiyle bakılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerinin, kişilerarası ilişkiler ve beden dilinin alt boyutlarından aldıkları puanlara göre farklılaşıp farklılaşmadığına Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis analiz yöntemleriyle bakılmıştır. Analizlerde anlamlılık seviyesi 0,05 olarak belirlenmiştir ($\alpha = 0,05$).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu araştırma da yapılan anket sonuçlarında elde edilen veriler çeşitli analiz yöntemleri ile incelenmiştir. Bu bölümde öncelikle örnekleme ilişkin sayısal veriler ve kullanılan ölçeklerle ilgili betimsel veriler gösterilmiş, daha sonra demografik veriler kişilerarası ilişkiler ve beden dili açısından incelenmiştir.

4.1. Demografik Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi

Yaş Aralığı	F	%
18-24	8	5,4
25-29	19	12,8
30-34	18	12,1
35-39	10	6,7
40-44	28	18,8
45-49	19	12,8
50-54	22	14,8
55+	25	16,8

Araştırmaya katılanların %5,4'ü 18-24 yaş aralığında, %12,8'i 25-29 yaş aralığında, %12,1'i 30-34 yaş aralığında, %6,7'si 35-39 yaş aralığında, %18,8'i 40-44 yaş aralığında, %12,8'i 45-49 yaş aralığında, %14,8'i 50-54 yaş aralığında ve %16,8'i 55 ve üstü yaş aralığındadır.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Cinsiyet	f	%
Kadın	58	38,9
Erkek	91	61,1

Araştırmaya katılanların %38,9'u kadın, %61,1'i erkektir.

Tablo 3. Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Medeni Durum	f	%
Evli	78	52,3
Bekar	71	47,7

Araştırmaya katılanların %52,3'ü evli, %47,7'si bekadır.

Tablo 4. Katılımcıların Meslekteki Görev Sürelerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Meslekteki Görev Süresi	f	%
1 yıl ve daha az	8	5,4
1-2 yıl	8	5,4
3-5 yıl	21	14,1
6-8 yıl	30	20,1
8-10 yıl	19	12,8
10-12 yıl	14	9,4
13-15 yıl	23	15,4
15 yıl +	26	17,4

Araştırmaya katılanların %5,4'ü 1 yıl ve daha az, %5,4'ü 1-2 yıl arası, %14,1'i 3-5 yıl arası, %20,1'i 6-8 yıl arası, %12,8'i 8-10 yıl arası, %9,4'ü 10-12 yıl arası, %15,4'ü 13-15 yıl arası ve %17,4'ü 15 yıldan daha fazla görev süresine sahiptir.

4.2. Ölçeklerin Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikleri

Tablo 5. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Frekans ve Betimsel Analiz Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği		Tamamen tanımlıyor	Oldukça tanımlıyor	Kısmen tanımlıyor	Çok az tanımlıyor	Hiç tanımlamıyor	\bar{x}	SS
		f						
Onay Bağımlılık Puanı	f	0	48	72	28	1	2,87	0,72
	%	0	32,2	48,3	18,8	0,7		
Empati Puanı	f	18	95	16	3	17	2,36	1,09
	%	12,1	63,8	10,7	2	11,4		
Başkalarına Güven Puanı	f	0	70	61	18	0	2,65	0,68
	%	0	47	40,9	12,1	0		
Duygu Farkındalığı Puanı	f	1	51	78	19	0	2,77	0,66
	%	0,7	34,2	52,3	12,8	0		

Kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin alt boyutu olan onay bağımlılık faktörüne araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre; %32,2'sinin oldukça tanımladığı, %48,3'ünün kısmen tanımladığı, %18,8'inin çok az az tanımladığı ve %0,7'sinin hiç tanımlamadığı gözlenmiştir.

Kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin alt boyutu olan empati faktörüne araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre;%12,1'inin tamamen tanımladığı, %63,8'inin oldukça tanımladığı, %10,7'sinin kısmen tanımladığı, %2'sinin çok az az tanımladığı ve %11,4'ünün hiç tanımlamadığı gözlenmiştir.

Kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin alt boyutu olan başkalarına güven faktörüne araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre; %47'sinin oldukça tanımladığı, %40,9'unun kısmen tanımladığı ve %12,1'inin çok az az tanımladığı gözlenmiştir. Kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin alt boyutu olan duygu farkındalığı

faktörüne araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre; %0,7'sinin tamamen tanımladığı, %34,2'sinin oldukça tanımladığı, %52,3'ünün kısmen tanımladığı ve %12,8'inin çok az az tanımladığı gözlenmiştir.

Tablo 6. Beden Dili Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Frekans ve Betimsel Analiz Sonuçları

Beden Dili Ölçeği		Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	\bar{x}	SS
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum		
Jest-Mimik Puanı	f	0	0	5	57	87	4,55	0,56
	%	0	0	3,4	38,3	58,4		
Duruş Puanı	f	0	0	9	38	102	4,62	0,59
	%	0	0	6,0	25,5	68,5		
Giyim Puanı	f	0	0	12	13	124	4,75	0,59
	%	0	0	8,1	8,7	83,2		

Beden dili ölçeğinin alt boyutu olan jest-mimik faktörüne araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre; %3,4'ünün kararsız kaldığı, %38,3'ünün katıldığı ve %58,4'ünün kesinlikle katıldığı gözlenmiştir.

Beden dili ölçeğinin alt boyutu olan duruş faktörüne araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre; %6'sının kararsız kaldığı, %25,5'inin katıldığı ve %68,5'inin kesinlikle katıldığı gözlenmiştir.

Beden dili ölçeğinin alt boyutu olan giyim faktörüne araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre; %8,1'inin kararsız kaldığı, %8,7'sinin katıldığı ve %83,2'sinin kesinlikle katıldığı gözlenmiştir.

4.3. Katılımcıların Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar ve Beden Dili Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

Analizin bu kısmında, kişilerarası iletişim ile beden dili kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı sorusunun cevabı incelenmiştir. Katılımcıların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin alt boyutları ve beden dili ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki ilişkileri test etmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için ilişki düzeyini belirlemek için Spearman sıra farkları korelasyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 7. Kişilerarası İlişki Boyutları ve Beden Dili Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	
1	Onay Bağımlılık Puanı	Korelasyon Katsayısı	1,00						
		Anlamlılık değeri	-						
2	Empati Puanı	Korelasyon Katsayısı	0,42*	1,00					
		Anlamlılık değeri	0,00	-					
3	Başkalarına Güven Puanı	Korelasyon Katsayısı	-0,31*	0,06	1,00				
		Anlamlılık değeri	0,00	0,44	-				
4	Duygu Farkındalığı Puanı	Korelasyon Katsayısı	-0,19*	0,05	0,56*	1,00			
		Anlamlılık değeri	0,01	0,52	0,00	-			
5	Jest-Mimik Puanı	Korelasyon Katsayısı	-0,08	0,36*	0,23*	0,04	1,00		
		Anlamlılık değeri	0,32	0,00	0,00	0,58	-		
6	Duruş Puanı	Korelasyon Katsayısı	-0,16*	0,29*	0,07	0,07	0,45*	1,00	
		Anlamlılık değeri	0,04	0,00	0,34	0,35	0,00	-	
7	Giyim Puanı	Korelasyon Katsayısı	-0,03	0,04	-0,13	0,00	0,05	0,34*	1,00
		Anlamlılık değeri	0,70	0,58	0,11	0,98	0,48	0,00	-

* p < 0,05

Alt boyutların birbiri arasında ilişki incelendiğinde onay bağımlılık ile empati arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,42$; $p<0,05$) ilişki, onay bağımlılık ile başkalarına güven arasında negatif yönde orta düzeyde ($r=0,31$; $p<0,05$) ilişki, onay bağımlılık ile duygu farkındalığı arasında negatif yönde düşük düzeyde ($r=0,19$; $p<0,05$) ilişki ve onay bağımlılık ile duruş arasında negatif yönde düşük düzeyde ($r=0,16$; $p<0,05$) ilişki vardır.

Empati ile jest-mimik arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,36$; $p<0,05$) ilişki ve empati ile duruş arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r=0,29$; $p<0,05$) ilişki vardır.

Başkalarına güven ile duygu farkındalığı arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,56$; $p<0,05$) ilişki ve başkalarına güven ile jest-mimik arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r=0,23$; $p<0,05$) ilişki vardır.

Jest-mimik ile duruş arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,45$; $p<0,05$) ilişki vardır.

Duruş ile giyim arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=0,34$; $p<0,05$) ilişki vardır.

4.4. Demografik Sorulara Verilen Cevapların Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılıkları

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların demografik sorulara verdikleri cevapların kişilerarası ilişkiler ve beden dili ile farklılıkları incelenmiştir.

4.4.1. Yaş Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı

Analizin bu kısmında katılımcıların yaşlarının kişilerarası iletişimleri ve beden dillerine farklılaşıp farklılaşmadığı problemi incelenmiştir.

Tablo 8. Yaş Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Onay Bağımlılık Puanı	18-24	8	53,25	8,07	0,32
	25-29	19	60,82		
	30-34	18	75,06		
	35-39	10	64,50		
	40-44	28	77,16		
	45-49	19	79,24		
	50-54	22	82,68		
	55+	25	84,50		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin onay bağımlılık alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=8,07$; $p>0,05$).

Tablo 9. Yaş Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Empati Puanı	18-24	8	72,94	2,52	0,92
	25-29	19	70,24		
	30-34	18	82,61		
	35-39	10	84,50		
	40-44	28	69,20		
	45-49	19	76,76		
	50-54	22	74,05		
	55+	25	76,00		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin empati alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=2,52$; $p>0,05$).

Tablo 10. Yaş Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X^2	p	Fark
Başkalarına Güven Puanı	18-24 ⁽¹⁾	8	102,69	18,47	0,01*	1-7
	25-29 ⁽²⁾	19	79,66			1-8
	30-34 ⁽³⁾	18	76,28			2-7
	35-39 ⁽⁴⁾	10	95,80			3-7
	40-44 ⁽⁵⁾	28	82,32			4-7
	45-49 ⁽⁶⁾	19	77,58			4-8
	50-54 ⁽⁷⁾	22	50,39			5-7
	55+ ⁽⁸⁾	25	64,86			6-7

* $p < 0,05$

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin başkalarına güven alt boyut puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. ($X^2=18,47$; $p<0,05$). Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin başkalarına güven alt boyut puanlarındaki farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla yapılan Fark testi (Mann-Whitney U) sonucunda yaş aralığı 18-24 (Sıra Ortalaması =102,69) olanların yaş aralığı 50-54 (Sıra Ortalaması =50,39) arasında olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 18-24 (Sıra Ortalaması =102,69) olanların yaş aralığı 55 üstü (Sıra Ortalaması =64,86) olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 25-29 (Sıra Ortalaması =79,66) olanların, yaş aralığı 50-54 (Sıra Ortalaması =50,39) olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 30-34 (Sıra Ortalaması=76,28) olanların, yaş aralığı 50-54 (Sıra Ortalaması =50,39) olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 35-39 (Sıra Ortalaması =95,80) olanların, yaş aralığı 50-54 (Sıra Ortalaması =50,39) olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 35-39 (Sıra Ortalaması =95,80) olanların yaş aralığı 55

üstü (Sıra Ortalaması =64,86) olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 40-44 (Sıra Ortalaması =82,32) olanların, yaş aralığı 50-54 (Sıra Ortalaması =50,39) olanlara göre daha yüksek ve yaş aralığı 45-49(Sıra Ortalaması =77,58) olanların, yaş aralığı 50-54 (Sıra Ortalaması =50,39) olanlara göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Tablo 11. Yaş Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X ²	p	Fark	
Duygu Farkındalığı Puanı	18-24 ⁽¹⁾	8	89,50	14,59	0,04*		
	25-29 ⁽²⁾	19	75,39				
	30-34 ⁽³⁾	18	74,50				1-8
	35-39 ⁽⁴⁾	10	75,40				5-7
	40-44 ⁽⁵⁾	28	91,52				5-8
	45-49 ⁽⁶⁾	19	78,79				6-8
	50-54 ⁽⁷⁾	22	70,25				
	55+ ⁽⁸⁾	25	53,06				

* p < 0,05

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin duygu farkındalığı alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. (X²=14,59; p<0,05). Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin duygu farkındalığı alt boyutundaki farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla yapılan Fark testi (Mann-Whitney U) sonucunda yaş aralığı 18-24 (Sıra Ortalaması =89,50) olanların yaş aralığı 55 üstü (Sıra Ortalaması =53,06) arasında olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 40-44 (Sıra Ortalaması =91,52) olanların yaş aralığı 50-54 (Sıra Ortalaması =70,25) olanlara göre daha yüksek; yaş aralığı 40-44 (Sıra Ortalaması =91,52) olanların, yaş aralığı 55 üstü (Sıra Ortalaması =53,06) olanlara göre daha yüksek ve yaş aralığı 45-49 (Sıra Ortalaması=78,79) olanların, yaş aralığı 55 üstü (Sıra Ortalaması =53,06) olanlara göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Tablo 12. Yaş Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X²	p
Jest-Mimik Puanı	18-24	8	97,00	13,15	0,06
	25-29	19	79,47		
	30-34	18	78,56		
	35-39	10	91,60		
	40-44	28	70,36		
	45-49	19	75,68		
	50-54	22	53,64		
	55+	25	78,84		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin jest-mimik alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=13,15$; $p>0,05$).

Tablo 13. Yaş Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X²	p
Duruş Puanı	18-24	8	81,00	1,42	0,98
	25-29	19	70,24		
	30-34	18	77,75		
	35-39	10	70,50		
	40-44	28	79,32		
	45-49	19	72,71		
	50-54	22	75,16		
	55+	25	73,28		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin duruş alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla

yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=1,42$; $p>0,05$).

Tablo 14. Yaş Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X²	p
Giyim Puanı	18-24	8	67,25	10,31	0,17
	25-29	19	66,84		
	30-34	18	75,39		
	35-39	10	58,85		
	40-44	28	82,61		
	45-49	19	76,03		
	50-54	22	84,39		
	55+	25	72,30		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin giyim alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=10,31$; $p>0,05$).

4.4.2. Cinsiyet Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı

Analizin bu kısmında katılımcıların cinsiyetlerinin kişilerarası iletişimleri ve beden dillerine farklılaşp farklılaşmadığı problemi incelenmiştir.

Tablo 15. Cinsiyet Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Onay Bağımlılık Puanı	Kadın	58	73,89	2574,5	0,78
	Erkek	91	75,71		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin onay bağımlılık alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (U=2574,5; p>0,05).

Tablo 16. Cinsiyet Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Empati Puanı	Kadın	58	84,28	2101	0,01*
	Erkek	91	69,09		

* p < 0,05

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin empati alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (U=2101; p<0,05). Kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin empati alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (Sıra ortalaması=84,28) empati alt boyutu erkek katılımcılara (Sıra ortalaması=69,09) göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Tablo 17. Cinsiyet Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Başkalarına Güven Puanı	Kadın	58	78,22	2452,5	0,42
	Erkek	91	72,95		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin başkalarına güven alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (U=2452,5; p>0,05).

Tablo 18. Cinsiyet Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Duygu Farkındalığı Puanı	Kadın	58	75,96	2583,5	0,81
	Erkek	91	74,39		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin duygu farkındalığı alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (U=2583,5; p>0,05).

Tablo 19. Cinsiyet Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Jest- Mimik Puanı	Kadın	58	81,34	2271	0,09
	Erkek	91	70,96		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin jest-mimik alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (U=2271; p>0,05).

Tablo 20. Cinsiyet Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Duruş Puanı	Kadın	58	75,96	2583,5	0,79
	Erkek	91	74,39		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin duruş alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (U=2583,5; p>0,05).

Tablo 21. Cinsiyet Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Giyim Puanı	Kadın	58	73,86	2573	0,69
	Erkek	91	75,73		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin giyim alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($U=2573,5$; $p>0,05$).

4.4.3. Medeni Durum Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı

Analizin bu kısmında katılımcıların medeni durumlarının kişilerarası iletişimleri ve beden dillerine farklılaşp farklılaşmadığı problemi incelenmiştir.

Tablo 22. Medeni Durum Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
Onay Bağımlılık Puanı	Evli	78	78,02	2533,5	0,33
	Bekar	71	71,68		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin onay bağımlılık alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($U=2533,5$; $p>0,05$).

Tablo 23. Medeni Durum Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
Empati Puanı	Evli	78	74,78	2752	0,94
	Bekar	71	75,24		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin empati alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($U=2752$; $p>0,05$).

Tablo 24. Medeni Durum Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
Başkalarına Güven Puanı	Evli	78	73,82	2677	0,70
	Bekar	71	76,30		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin başkalarına güven alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($U=2677$; $p>0,05$).

Tablo 25. Medeni Durum Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
Duygu Farkındalığı Puanı	Evli	78	73,74	2670,5	0,67
	Bekar	71	76,39		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin duygu farkındalığı alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($U=2670,5$; $p>0,05$).

Tablo 26. Medeni Durum Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
Jest-Mimik Puanı	Evli	78	73,82	2677	0,68
	Bekar	71	76,30		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin jest-mimik alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (U=2677; p>0,05).

Tablo 27. Medeni Durum Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
Duruş Puanı	Evli	78	76,65	2640	0,54
	Bekar	71	73,18		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin duruş alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (U=2640; p>0,05).

Tablo 28. Medeni Durum Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
Giyim Puanı	Evli	78	78,24	2516,5	0,14
	Bekar	71	71,44		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin giyim alt boyutunun medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($U=2516,5$; $p>0,05$).

4.4.4. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Kişilerarası İlişkiler ve Beden Dili İle Olan Farklılığı

Analizin bu kısmında katılımcıların meslekteki görev sürelerinin kişilerarası iletişimleri ve beden dillerine farklılaşıp farklılaşmadığı problemi incelenmiştir.

Tablo 29. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Onay Bağımlılık Alt Boyutuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Meslekteki Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Onay Bağımlılık Puanı	1 yıl ve daha az	8	53,25	9,92	0,19
	1-2 yıl	8	45,75		
	3-5 yıl	21	76,40		
	6-8 yıl	30	71,65		
	8-10 yıl	19	81,87		
	10-12 yıl	14	78,07		
	13-15 yıl	23	74,93		
	15 yıl üstü	26	86,81		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin onay bağımlılık alt boyutunun meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=9,92$; $p>0,05$).

Tablo 30. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Empati Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Meslekteki Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Empati Puanı	1 yıl ve daha az	8	72,94	1,29	0,98
	1-2 yıl	8	72,81		
	3-5 yıl	21	77,02		
	6-8 yıl	30	68,92		
	8-10 yıl	19	77,74		
	10-12 yıl	14	78,04		
	13-15 yıl	23	78,20		
	15 yıl üstü	26	75,23		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin empati alt boyutunun meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=1,29$; $p>0,05$).

Tablo 31. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Başkalarına Güven Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Meslekteki Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Başkalarına Güven Puanı	1 yıl ve daha az	8	102,69	12,05	0,09
	1-2 yıl	8	97,75		
	3-5 yıl	21	78,57		
	6-8 yıl	30	79,20		
	8-10 yıl	19	76,21		
	10-12 yıl	14	58,89		
	13-15 yıl	23	70,26		
	15 yıl üstü	26	63,73		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin başkalarına güven alt boyutunun meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=12,05$; $p>0,05$).

Tablo 32. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin Duygu Farkındalığı Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği	Meslekteki Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması	X^2	p
Duygu Farkındalığı Puanı	1 yıl ve daha az	8	89,50	9,39	0,22
	1-2 yıl	8	79,44		
	3-5 yıl	21	73,86		
	6-8 yıl	30	78,62		
	8-10 yıl	19	88,13		
	10-12 yıl	14	62,71		
	13-15 yıl	23	78,89		
	15 yıl üstü	26	59,50		

Araştırmaya katılanların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin duygu farkındalığı alt boyutunun meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=9,39$; $p>0,05$).

Tablo 33. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Jest-Mimik Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Meslekteki Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Jest-Mimik Puanı	1 yıl ve daha az	8	97,00	5,03	0,65
	1-2 yıl	8	79,00		
	3-5 yıl	21	80,52		
	6-8 yıl	30	71,37		
	8-10 yıl	19	77,84		
	10-12 yıl	14	70,00		
	13-15 yıl	23	67,09		
	15 yıl üstü	26	74,35		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin jest-mimik alt boyutunun meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=5,03$; $p>0,05$).

Tablo 34. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Duruş Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Meslekteki Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Duruş Puanı	1 yıl ve daha az	8	81,00	3,11	0,87
	1-2 yıl	8	81,00		
	3-5 yıl	21	69,60		
	6-8 yıl	30	69,70		
	8-10 yıl	19	75,16		
	10-12 yıl	14	83,50		
	13-15 yıl	23	80,24		
	15 yıl üstü	26	72,46		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin duruş alt boyutunun meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=3,11$; $p>0,05$).

Tablo 35. Meslekteki Görev Süresi Değişkeninin Beden Dili Ölçeğinin Giyim Alt Boyutuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Beden Dili Ölçeği	Meslekteki Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması	X^2	p
Giyim Puanı	1 yıl ve daha az	8	67,25	8,36	0,30
	1-2 yıl	8	68,81		
	3-5 yıl	21	65,55		
	6-8 yıl	30	77,95		
	8-10 yıl	19	76,68		
	10-12 yıl	14	82,61		
	13-15 yıl	23	84,52		
	15 yıl üstü	26	69,77		

Araştırmaya katılanların beden dili ölçeğinin giyim alt boyutunun meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=8,36$; $p>0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

İnsanlığın var olduğu ilk günden beri iletişim, hayati önem taşıyan bir süreç olmuştur. Bu çalışmada da, kişilerarası iletişimde beden dilinin önemi araştırılmıştır. Kişisel iletişim, en az iki kişi arasında sözlü ya da sözsüz olarak gerçekleştirilen; toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan bir sistemdir. Beden dili ise ilk dil olarak değerlendirilen ve insanların konuşarak anlaşmadan önce kullandıkları iletişim aracıdır. Beden dili, insanların duygu ve düşüncelerinin izdüşümü niteliğindedir ve bu nedenle kişilerarası iletişimde çok büyük bir yeri bulunmaktadır.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre katılımcıların kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinden genellikle ortalama, beden dili ölçeğinden genellikle yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Katılımcıların kişilerarası ilişki boyutları puanları ve beden dili puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında, kişilerarası onay bağımlılığı olan katılımcıların başkalarına güven duyamadıkları, duygu farkındalıklarının olmadığı ve beden dili olarak iyi bir duruş sergileyemedikleri görülmektedir. Ayrıca empati düzeyleri yüksek olan katılımcıların jest-mimik ve duruşlarının da aynı düzeyde iyi oldukları tespit edilmiştir. Başkalarına güven duyabilen katılımcıların duygu farkındalığının da olduğu, aynı zamanda bu katılımcıların jest ve mimiklerini iyi kullandıkları görülmüştür. Bunların yanı sıra jest ve mimiği iyi kullanan katılımcıların duruşlarının da iyi olduğu, duruşları iyi olan katılımcıların da giyimlerinin iyi olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yaşlarının kişilerarası ilişki alt boyutlarından aldıkları puanlara göre farklılaşp farklılaşmadığına bakıldığında, 50-54 yaş arasındaki katılımcıların başkalarına en az güvenen yaş grubu olduğu görülürken, 18-24 ve 35-39 yaş aralığının başkalarına en çok güven duyulan yaş aralıkları olduğu görülmüştür. Duygu farkındalığında ise 55 yaş üzeri katılımcıların duygu farkındalığının diğer katılımcılara göre anlamlı bir şekilde düşük olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaşlarının beden dili alt boyutlarından aldıkları puanlara göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Katılımcıların cinsiyetlerinin kişilerarası ilişki alt boyutlarından aldıkları puanlara göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında, yalnızca kadınların empati düzeylerinin erkeklerden daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerinin beden dili alt boyutlarından aldıkları puanlara göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Katılımcıların medeni durumları ve mesleki görev sürelerinin, kişilerarası ilişki alt boyutlarından ve beden dili alt boyutlarından aldıkları puanlara göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Bu çalışmada İstanbul İlinde ikamet eden 149 akademisyen örnekleme oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları, örneklem ile kısıtlıdır. Başkalarına duyulan güven, kişilerarası onay bağımlılığı, empati düzeyi ve beden dili arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda sonraki çalışmaların daha geniş örneklemle ile gerçekleştirilmesi önerilebilir. Araştırmanın örnekleminin akademisyenlerden oluşması, örneklemin eğitim düzeyini de önemli ölçüde sınırlandırmıştır. Buradan hareketle, araştırmanın farklı eğitim düzeylerine sahip kişiler üzerinde yapılması da sonuçları çeşitlendirerek, literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, empati düzeyi yüksek katılımcıların jest, mimik ve duruşlarının da iyi düzeyde olduğu saptanmıştır. Bunun yanında duruşu iyi düzeyde olan katılımcıların giyimleri de iyi düzeydedir. Bu kapsamda beden dilinin etkin kullanımı için empati düzeyini yükseltmeye yönelik çalışmaların önem taşıdığı görülmektedir. Bir diğer sonuç ise kişilerarası onay bağımlılığının başkalarına duyulan güveni azalttığı, bunun da beden dili olarak iyi bir duruş sergilememelerine yol açtığıdır. Bu kapsamda kişilerarası onay bağımlılığı, üzerinde durulması gereken bir sorun olarak görülmektedir.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişki Ölçeği'nden ortalama puanlar aldıkları görülmüştür. Araştırmanın örneklemini oluşturan akademisyenler için, mesleki başarı elde etmek ve öğrencilere daha fazla fayda sağlamak adına doğru kişilerarası iletişimi öğrenmek bir gerekliliktir. Bu kapsamda akademisyenlere etkili kişilerarası iletişim hakkında hizmet içi eğitimler verilmesi sağlanabilir.

Kişilerarası ilişki boyutları ile beden dilleri arasındaki ilişki incelendiğinde, kişilerarası onay bağımlılığı olan katılımcıların başkalarına güven duyamadıkları, duygu farkındalıklarının olmadığı ve beden dili bağlamında iyi bir duruş sergilemedikleri görülmektedir. Empati düzeyi iyi olan katılımcıların, jest-mimik ve duruşları da aynı düzeyde iyidir. Başkalarına güven duyabilen katılımcılar, jest ve mimiklerini iyi kullanmaktadır. Tüm bu sonuçlar, beden dili bağlamında kişilerarası ilişkilerin önemini ortaya koymaktadır. Onay bağımlılığı ve duygu farkındalığı kapsamında eğitimler verilebilir. Bunun yanında empati düzeyinin artırılması için de empatik beceri eğitimleri verilebilir.

Araştırma sonuçları kapsamında sunulabilecek diğer öneriler şunlardır;

- Terapistler, bu araştırmadan faydalanarak beden dili hakkında bilgilerini genişletebilir ve danışanlarını gözlemleyerek onlara daha faydalı olabilirler.

- Polisler, güvenlik görevlileri ve avukatlar gibi birçok meslek grubundan kişiler, bu araştırmayı inceleyerek beden dili hakkında bilgilenebilir ve mesleki başarıları için bu bilgileri kullanabilirler.

- Psikolojik danışmanlar ve rehber uzmanlar, öğretmenlere beden dilinin doğru kullanımına ilişkin eğitimler verebilirler. Böylelikle öğretmenler, öğrencilerin davranışlarını daha iyi analiz edebilecek ve onlarla kolaylıkla iletişim kurabileceklerdir.

- Satış ve pazarlama gibi meslek gruplarına hizmet içi eğitimler verilerek; müşterilerin beden dilini gözlemleyip, mesleki başarılarını artırmaları sağlanabilir.

- Ebeveyn eğitimlerine beden dili eğitimi de eklenerek, çocuk-ebeveyn arasındaki doğru iletişiminin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

Sonraki araştırmacılar ise;

- Kişilerarası iletişimde beden dilinin önemini değişkenlerin farklı gruplarına göre (farklı yaş grupları, farklı eğitim düzeyleri, farklı meslek grupları) araştırarak detaylı biçimde ele alabilirler.

- Kişilerarası iletişimde beden dilinin önemini farklı ülkelerde araştırarak kültürlerarası karşılaştırmalar yapabilirler.

- Daha geniş bir örneklem ile uygulama yaparak, daha kapsamlı sonuçlar elde edebilirler.

- Kişilerarası iletişim ve beden dili arasındaki ilişki, çocuklarda da incelenerek sağlıklı kişilerarası iletişimi öğrenmeleri için öneriler sunulabilir.

- Beden Dili Ölçeği ve Kişilerarası İlişki Ölçeği, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak farklı yaş grupları için geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aşan, Ö., & Aydın, E. M. (2006). *Örgütsel Davranış*. (H. Can, Dü.) İstanbul: Arıkan.
- Ada, S. (2002). *Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?* Ankara: Nobel Basım Yayın Dağıtım.
- Akgül, K. P. (2006). Kişilerarası İletişimde Dans ve Beden Dili İşlevini Etkileyen Etmeler ve Bir Alan Araştırması. *Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgül, K. P. (2014). *İletişim, Dans ve Beden Dili*. İstanbul: Ciniüs Yayınları.
- Akgüner, N. (2010). İş Görüşmelerinde Beden Dilinin Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alemdar, K., & Erdoğan, İ. (2005). *Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi*. Ankara: Erk Yayınları.
- Alkış, C. (2009). *İnsanı Tanıma Kılavuzu*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Altıntaş, E., & Çamur, D. (2005). *Beden Dili: Sözsüz İletişim*. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Arglye, M. (1994). *The Psychology of Interpersonal Behaviour*. Londra: Penguin Books.
- Aşan, Ö., & Aydın, E. M. (2006). *Örgütsel Davranış*. (H. Can, Dü.) İstanbul: Arıkan.
- Ataman, G. (2001). *İşletme Yönetimi Temel Kavramlar ve Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Bağcı, M. (2008). Öğretmenlerin Beden Dilinin Öğrenciler Tarafından Algılanması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Balaban, Y. (2014). Canlandırma Filmlerinde Kültür Bağlamında Beden Dilinin Kullanımı: Disney ve Miyazaki Filmlerinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balcı, S. (1996). Danışma Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyine Etkisi. *Doktora Tezi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baltaş, Z., & Baltaş, A. (2001). *Bedenin Dili*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Baltaş, Z., & Baltaş, A. (2016). *Bedenin Dili*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başaran, M., & Erdem, İ. (2009). Öğretmen Adaylarının Güzel Konuşma Becerisi İle İlgili Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 743-754.
- Başerer, Z., Başerer, D., & Demirkaya, P. N. (2016). Kişiler Arası İletişim Engelleri Ölçeği Geliştirme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(43), 290-303.
- Bentley, T. (2000). *İnsanları Motive Etme*. (O. Yıldırım, Çev.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Berko, R., Andrew, D., & Wolvin, D. R. (1989). *communicating: A Social and Carrier Focus*. Boston: Houghton Mifflin.
- Bıçakçı, İ. (2004). *İletişim ve Halkla İlişkiler: Eleştirel Bir Yaklaşım*. İstanbul: MediaCat.
- Birkenbihl, V. F. (2002). *Signale Des Körpers*. Münih: MVG Verlag.
- Bolat, S. (1996). Eğitim Öğretimde İletişim: Hacettepe Eğitim Fakültesi Uygulaması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*(12), 75-78.
- Bornstein, R. F. (1992). The dependent personality: Developmental, social, and clinical perspectives. *Psychological Bulletin*(112), 3-23.

- Bradley, B. E. (1974). *Fundamentals of Speech Communication: The Credibility of Ideas*. Iowa: WM.C. Brown Company Publishers.
- Cangil, B. E. (2004). Beden Dili ve Kùltürlerarası İletişim. *Hasan Ali Yùcel Eğitim Fakùltesi Dergisi*, 2, 69-78.
- Cùcelođlu, D. (1997). *Yetişkin Çocuklar* (10. b.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Cùcelođlu, D. (2000). *İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cùcelođlu, D. (2004). *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlayan, O. A. (2006). Örgùtsel Çatışma Yönetimi ve Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çalışkan, N., & Karadağ, E. (2011, 03 19). *Öğretim Sürecinde İletişim Öğeleri ve Beden Dilinin Önemi*. Edebiyatçılar Forum: Türk Dili ve Edebiyatı: <https://www.turkedebiyati.org/forum/konular/349-ogretim-surecinde-iletisim-ogeleri-ve-beden-dilinin-onemi> adresinden alınmıştır
- Çalışkan, N., & Yeşil, R. (2005). Eğitim Sürecinde Öğretmenin Beden Dili. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakùltesi Dergisi*, 6(1), 199-207.
- Çalışkan, N., & Yeşil, R. (2005). Eğitim Sürecinde Öğretmenin Beden Dili. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakùltesi Dergisi*, 6(1), 199-207.
- Çalışkan, N., Karadağ, E., & Çalışkan, N. F. (2006). *Eğitim, iletişim ve öğretmen bedeni dili*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çalışkan, N., Karadağ, E., & Çalışkan, N. F. (2010). *Eğitim, İletişim ve Öğrenmenin Beden Dili*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çevik, S. (2008). *Bilimin Işığında Medya Seminerleri: Etkili İletişim Teknikleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Dilekmen, M., Başcı, Z., & Bektaş, F. (2008). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(12), 223-231.
- Dodd, C. H. (1987). *Dynamics of Intercultural Communication* (2. b.). Iowa: Wm. C. Brown Publishers.
- Dökmen, Ü. (2014). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dutta, A. (2011). *Beden Dili*. (A. Beyaz, Çev.) İstanbul: Arunas Yayınları.
- Eibl-Eibesfeldt, I. (2001). Humanethologie. *Lexikon der Biologie* (s. 259-262). içinde Heidelberg: Spektrum Akademischer Verlag.
- Erdoğan, İ. (1997). *İletişim Egemenlik Mücadeleye Giriş*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2002). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk Yayıncılık.
- Eren, E. (2001). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ergin, A. (2012). *Eğitimde Etkili İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkman, F. (1987). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Erol, K., & Erol, E. E. (2015). Dil - İletişim İlişkisi Kapsamında Beden Dilinin İşlevi. *Journal of Academic Social Sciences*(35), 89-97.
- Ersanlı, K., & Balcı, S. (1998). İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(10), 7-12.
- Eryalçın, T. (2006). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Beden Dilinin Önemi ve İşlevi: Uygulamaları Bir Çalışma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fast, J. (1978). *Vücutumuzun Gizli İşaretleri*. (M. Garay, Çev.) İstanbul: Seçme Kitaplar Yayınevi.

- Fast, J. (1999). *Beden Dili: Siz Sussanız da Bedeniniz Konuşuyor*. (A. Celbiş, Çev.) İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Fidan, M. (2009). *İletişim Kurmak İstiyorum*. Konya: Tablet Kitapevi.
- Fiske, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (S. İrvan, Çev.) Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Freedman, J. L., Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (1998). *Sosyal Psikoloji*. (A. Dönmez, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Frey, S. (1984). *Die Nonverbale Kommunikation*. Stuttgart : Standard Elektrik Lorenz.
- Furley, P., Dicks, M., & Memmert, D. (2012). Nonverbal Behavior in Soccer: The Influence of Dominant and Submissive Body Language on the Impression Formation and Expectancy of Success of Soccer Players. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 34(1), 61-82.
- Goman, C. K. (2015). *İş Yerinde Beden Dili*. (E. Lakşe, Çev.) İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Göçmenler, H. (2011). *Beden Dilinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Graham, G., & LaFollette, H. (1989). *Person to person*. Philadelphia: Temple University Press.
- Güz, N., Küçükeroğan, R., Sarı, N., Küçükeroğan, B., & Zeybek, I. (2002). *Etkili İletişim Terimleri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Habacı, İ., Ürker, A., Bulut, S., Atıcı, R., & Habacı, Z. (2013). Beden Dilinin Eğitim Öğretim Üzerine Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 8(9), 1639-1655.
- Habacı, İ., Ürker, A., Bulut, S., Atıcı, R., & Habacı, Z. (2013). Beden Dilinin Eğitim Öğretim Üzerine Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 8(9), 1639-1655.

- Hargie, O., Saunders, C., & Dickson, D. (1994). *Social Skills in Interpersonal Communication*. Bucks: Ponting-Green Publishing.
- Hartley, P. (2002). *Interpersonal Communication*. Abingdon: Routledge.
- Hekman, P. (2013). *Emotion in the Human Face: Guidelines for Research and an Integration of Findings*. Stanford University.
- Himstreet, W. (1984). Effective Interpersonal Communication. D. E. Gootnick, & M. M. Gootnick içinde, *The Standard Handbook of Business Communication*. New York: MacMillan Inc.
- Hodgetts, R. M. (1997). *Yönetim Teori, Süreç ve Uygulama*. (C. Çetin, & E. C. Mutlu, Çev.) İstanbul: Der Yayınları.
- Horowitz, L. M., Dryer, D. C., & Krasnoperova, E. N. (1997). (1997). The circumplex structure of interpersonal problems. R. Plutchik, & H. R. Conte içinde, *Circumplex models of personality and emotions*. Washington: American Psychological Association.
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S. E., Bear, B. A., Ureno, G., & Villasenor, V. S. (1997). Inventory of interpersonal problems: Psychometric properties and clinical applications. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*(56), 885-892.
- Hortaçsu, N. (1991). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Işık, M. (2000). *İletişimden Kitle İletişimine*. Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- İzgören, A. Ş. (2016). *Dikkat Vücudunuz Konuşuyor*. Ankara: Elma Yayınevi.
- James, J. (2013). *Beden Dili Kutsal Kitabı*. (B. S. Haktanır, Çev.) İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı, C. (1990). *İnsan, aile, kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahyaoğulları-Aksoy, S. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Beden Dilini Kullanış Amaçları ile Öğrencilerin Algılayışları Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (12. b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karip, E. (2000). *Çatışma Yönetimi* (2. b.). Ankara: Pagem Yayıncılık.
- Kaşıkçı, E. (2002). *Doğrucu Beden Dili*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Kaşıkçı, E. (2009). *Beden Dili*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Kaypakoğlu, S. (2008). *Kişilerarası İletişim: Cinsiyet Farklılıkları, Güç ve Çatışma*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Kelly, S. D., & Goldsmith, L. H. (2004). Gesture and right hemisphere involvement in evaluating lecture material. *Gesture*, 4(1), 25-42.
- Kmoth, N. (2003). *Körperrhetorik : eine Anleitung zum Gedankenlesen und -zeigen*. Münih: MVG Verlag.
- Korkut, F. (1996). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Gelistirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
- Kowalski, R., & Westen, D. (1995). *Psychology*. New Jersey: Wiley.
- Küçükahmet, L. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Basım Yayın Dağıtım.
- Kühn, C. (2002). *Körper-Sprache : Elemente einer sprachwissenschaftlichen Explikation non-verbaler Kommunikation*. Frankfurt: Lang.
- LaForge, R., & Suczek, R. F. (1955). The interpersonal dimensions of personality: III. An interpersonal check list. *Journal of Personality*(24), 94-112.

- Lambert, D. (2013). *Body Language 101: The Ultimate Guide to Knowing When People Are Lying, How They Are Feeling, What They Are Thinking, and More*. New York: Skyhorse Publishing.
- Landis, J., Ray, L. K., & Davis, L. (2006). *İletişim Becerileri*. (Y. Gelbal, Çev.) Ankara: HYB Yayıncılık.
- Layış, Ő. (2007). *Beden Dili*. İstanbul: Yakamoz Yayınları.
- Leaf, L. (2001). *Theoretical Knowledge Manual, Human Performance and Limitations*. Frankfurt: Jeppesen.
- Malcho, S. (2007). *Çocuk Beden Dili*. (R. S. Köseoğlu, Çev.) İstanbul: Delta Yayıncılık.
- Martinez, L., Falvello, V. B., Aviezer, H., & Todorov, A. (2016). Contributions of Facial Expressions and Body Language to the Rapid Perception of Dynamic Emotions. *Cognition and Emotion*, 30(5), 939-952.
- MEB. (2013). *Çatışma Çözme*. Milli Eğitim Bakanlığı: http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/18/731354/icerikler/catismac_ozme_247620.html adresinden alınmıştır
- Mutlu, E. (1998). *İletişim Sözlüğü* (3. b.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Oğuz, T. (2013). Bireylerarası İletişim. N. Orhon (Dü.) içinde, *İletişim Bilgisi* (s. 72-93). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Öksüz, C. (1997). İlköğretim Okulları Müdürlerinin Öğretmenlerle İletişim Sürecindeki Yeterlilikleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbent, S. (2007). Sınıfta Beden Dili. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 259-289.
- Özdemir, M. (2014). *Sessiz Güç: Beden Dili*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

- Öztan, N. (1994). Kişilerarası İlişki Tarzı Ölçeği geçerlik ve güvenilirliği. Y. Topsever, & M. Göregenli içinde, 8. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları* (s. 37-44). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Pease, A. (2002). *Beden Dili*. (Y. Özben, Çev.) İstanbul: Rota Yayınları.
- Pease, A., & Pease, B. (2008). *The Definitive Book of Body Language*. New York: Bantam Books.
- Pehlivan, K. (2005). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma. *İlköğretim Online*, 4(2), 17-23.
- Reca, Ö. F. (2007). *Bütün Yönleri İle Beden Dili*. İstanbul: Özbay Yayıncılık.
- Rigel, N. (1995). *Haber, Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Rigel, N. (2000). *İleti Tasarımında Haber*. İstanbul: Der Yayınları.
- Safran, J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in interpersonal theory: I. Theory. *Clinical Psychology Review*, 87-105.
- Sarbaugh, L. E. (1998). *Intercultural Communication*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Satir, V. (2001). *İnsan Yaratmak: Aile Terapisinin Başyapıtı*. (S. Yeniçeri, Çev.) İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Saussure, F. (1978). *Genel Dilbilim Dersleri I-II*. Ankara: TDK Yayınları.
- Schober, O. (2013). *Beden Dili: Davranış Anahtarı*. (S. Özbent, Çev.) İstanbul: Anon Yayınevi.
- Sharifabad, M. E., & Vali, S. (2011). A Comparative Study of Native and Non-Native Body Language: The Case of Americans' Kinesics vs. Persian English Speakers. *Journal of Intercultural Communication*, 26(1).

- Siyez, D. M. (2010). Kişilerarası İlişkilerin Başlangıcı ve Gelişimi. A. Kaya içinde, *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim* (s. 69-104). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sönmez, V. (1992). Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinlikleri. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 32-39.
- Sümbüloğlu, V., & Sümbüloğlu, K. (2000). *Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Şahin, N., Durak, A., & Yasak, İ. (1995). Kişilerarası İlişkiler Ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *VIII. Ulusal Psikolojik Kongres*. İzmir.
- Şen, S. (2006). Sınıf İçi İletişimde Beden Dili (Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Beden Dilini Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şen, S. (2006). Sınıf İçi İletişimde Beden Dili: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek lisesi Öğretmenlerinin Beden Dili Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şenyapılı, Ö. (1981). *Toplum ve İletişim*. Ankara: Turan Kitabevi.
- Tabak, R. (1999). *Sağlık İletişimi*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. S. Worchel, & W. G. Austin içinde, *Psychology of intergroup relations*. Chicago: Nelson-Hall.
- Talas, D. (2017, 28 05). *Beden Dilinde Baş Hareketinin Anlamları*. Bilgi Ustam: <http://www.bilgiustam.com/beden-dilinde-bas-ve-bas-hareketlerinin-anlamlari/> adresinden alınmıştır

- Tekinalp, Ş. (2003). *Camera Obscura'dan Synopticon'a Radyo ve Televizyon*. İstanbul: Der Yayınları.
- Telman, N., & Ünsal, P. (2005). *İnsan İlişkilerinde İletişim*. İstanbul: Epsilo Yayıncılık.
- Teoh, C., Regenbrecht, H., & O'Hare, D. (2011). The Transmission of Self: Body Language Availability and Gender in Videoconferencing. *Proceedings of the 23rd Australian Computer-Human Interaction Conference* (s. 273-280). ACM.
- Tubbs, S. L., & Moss, S. (1974). *Human Communication: An interpersonal perspective*. Random House.
- Turchet, P. (2014). *Bedenin İnce Dili: Sinergoloji*. (Y. O. Akyüz, & S. O. Kocaoğlu, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Tutar, H., & Yılmaz, M. K. (2003). *Genel İletişim*. Ankara: Nobel Basımevi.
- Tutar, H., Yılmaz, M. K., & Erdönmez, C. (2005). *İşletme Becerileri Grup Çalışması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türk Dil Kurumu. (2017, 05 28). *Büyük Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu: <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden alınmıştır
- Türkel, A. U. (2000). *Toplam Kalite Bağlamında Grup Dinamiği ve Çatışma Yönetimi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Vivian, J. (1995). *The Media of Mass Communication*. Boston: A Simon & Schuster Company Allyn & Bacon.
- West, R., & Turner, L. H. (2011). *Understanding Interpersonal Communication: Making Choices in Changing Times*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Wiggins, J. (1979). Psychological taxonomy of trait-descriptive terms: The interpersonal domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(37), 395-412.

- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- YÖK. (2017). *Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi*. Yükseköğretim Kurulu: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alınmıştır
- Yüksel, A. (2013). Kültür ve Sözsüz İletişim. C. Uluyağcı (Dü.) içinde, *Sözlü ve Sözsüz İletişim* (s. 126-149). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yüksel, A. (2013). Sözsüz İletişim. C. Uluyağcı (Dü.) içinde, *Sözlü ve Sözsüz İletişim* (s. 82-103). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Zeki, C. P. (2009). The importance of non-verbal communication in classroom management. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1443-1449.
- Zeybek, I. (2004). *Topluluğa Seslenme Metin Analiz Kitabı*. İstanbul: İd Kitap.
- Zielke, W. (1993). *Sözsüz Konuşma*. (E. Nermi, Çev.) İstanbul: Say Yayıncılık.
- Zillioğlu, M. (2007). *İletişim Nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi.

EKLER

EK – 1: Demografik Sorular

1. Yaşınız?

18-24 25-29 30-34 35-39 40-44 45-49

50 - 54 55 +

2. Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

3. Medeni durumunuz?

Evli Bekar

4. Kaç yıldır bu meslektesiniz?

1 yıl ve daha az 1-2 yıl 3-5 yıl 6-8 yıl 8-10 yıl

10-12 yıl 13-15 yıl 15 yıl +

EK – 2: Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği

Aşağıdaki ifadeler "SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?"	Tamamen tanımlıyor	Oldukça Tanımlıyor	Kısmen Tanımlıyor	Çok az Tanımlıyor	Hiç tanımlamıyor
İnsanların sözünde duracağına güvenirim.					
Kendimi iyi hissetmediğim zaman, bana ilgi ve şefkat gösterilmesinden hoşlanırım.					
Kendimi kolayca kaybedip, öfkelenebilirim.					
İnsanların benim hakkımdaki düşünceleri, benim duygularımı etkiler.					
Kimseye kolay kolay güvenmem.					
Karşımdaki insana duygularımı belli etmekte zorlanmam.					
Fikirlerimi söylemeden önce, başkalarının ne düşündüğünü bilmek isterim.					
Tartışma durumlarında konuyu kişiselleştirmem.					
Benimle ters düşen insanlardan öç almak isterim.					
Öfkelendiğimde ağzıma geleni söylerim					
İnsanların hareketlerimi yanlış yorumlamalarından endişelenirim					
Eleştirildiğim zaman otomatikman savunmaya geçerim.					
Bir kişi ile bir sorun yaşadığımda, sakın kafa ile düşünmeye, öfkelenmemeye çalışırım.					
Başkalarına güvenmenin beni sıkıntıya sokacağı düşünürüm.					
Öfkemi kolaylıkla kontrol edebilirim.					
Başkasının, haklı da olsa, beni eleştirmesine dayanamam.					
Bir başka insanın düşünce ve duygularından kolaylıkla etkilenirim.					
Bana dostta yaklaşılması, o kişi ile yakın ilişki kurmamı kolaylaştırır.					
Eğer bir insan ile geçmişte olumsuz, bir yaşantım olmuş ise, o İnsan benim gözümde hep haksızdır.					
Karşımdaki insanların beni inciteceklerinden korkarım.					
Diğer insanların hedeflerini kabul					

etmektense, kendi hedeflerimi kendim belirlemeyi tercih ederim.					
Sırlarımı paylaştığım insanların, sırlarımı tutacaklarına güvenirim.					
İnsanların beni kullandıklarını düşünürüm.					
Ailemden başka hiç kimseye güvenmem.					
Kızdığım kişiyi kolaylıkla affedemem.					
Hoşuma gitmese de diğerlerini memnun edecek şekilde davranırım.					
Karşımdaki insanın bakış açısını anlamada zorluk çekmem.					
Herkesin karşı çıkacağını bilsem de, Fikirlerimi ortaya koymaktan çekinmem.					
İnsanların beni önemsediklerini sanmam.					
Diğer insanlardan beklediğim tepkileri alamazsam, cesaretim kırılır.					
İnsanların iyi niyetli olmadıklarını düşünürüm.					
Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri, kendimi değerlendirmemde son derece önemlidir.					
Karşı taraftan sevgi alamazsam kendimi çaresiz hissedirim.					
Bir insanı önemsediyimi, ona ifade edebilirim.					
İhtiyacım olduğunda İnsanları yanımda bulacağımı biliyorum.					
Başkalarının önerileri, nasihatleri olmadan kendi kendime hedefler koymada zorlanırım.					
Konuşmalarım yapıcı ve olumludur.					
İnsanların yalan söylediklerine inanırım.					
Başkaları ile yakınlık kurmakta zorluk çekmem.					
Önemmediğim kişilerin beni onaylamaması, canımı acıtır.					
Önemmediğim kişilerin bana ne yapacağımı söylemesi, işimi kolaylaştırır.					
Olumlu duygularımı, karşımdaki kişiyle paylaşabilirim.					
Başkalarının benim gerçek düşüncelerimi bilmelerini istemem.					
Diğer insanlarla yakın ilişki kurduğumda kendimi iyi hissedirim.					
Etrafımda benden daha güçlü ya da zeki insanlar olduğunda, kolaylıkla kendime güvenimi kaybederim.					

Duygularımı kontrol altında tutmak benim için oldukça zordur.					
Tanımadığım insanlar arasında kendimi gergin hissedirim.					
Karşımdaki kişinin ihtiyaçlarını, göz önüne alırım.					
Karşımdakini olduğu gibi kabul etmede güçlük yaşıyorum.					
Yeni bir ortamda bile, insanlara güvenmek gerektiğini düşünürüm.					
Bir iş yaparken, karşımdaki kişinin de duygularını hesaba katarım.					
Problemlili durumlarda, başkalarını suçlama eğilimindeyim.					
İnsanların sadece kendi çıkarları ile ilgilendiklerini düşünürüm.					

EK – 3: Beden Dili Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Jestlerimi (el kol hareketleri) ders esnasındaki duruma göre ayarlamaya dikkat ederim.					
Öğrencilerin dikkati dağıldığında; ses tonlamamdaki değişikliklerle öğrencilerin derse odaklanmasını sağlarım.					
Mimiklerimi (yüz ifadeleri) kullanarak etkili ders anlatırım.					
Jestlerimi (el kol hareketleri) kullanarak etkili ders anlatırım.					
Duruşumla ders esnasındaki düşüncemi (konunun ehemmiyeti, zorluğu, kızma beğenme övme vb.) yansıtırım.					
Mimiklerimi (yüz hareketleri) ders esnasında kontrol ederim.					
Duruşumla dersi, daha iyi kontrol ederim.					
Ders esnasında önemli yerlerde vurgu yapmaya dikkat ederim.					
Derste öğrencilerin dikkatini toplamak için, sınıf içerisinde yerimi değiştiririm.					
Ders anlatım esnasında yüzümü öğrencilere dönerek etkili ders anlatırım.					
Kendimden emin bir duruş sergilerim.					
Kürsüde oturmak yerine ayakta daha iyi ders anlatırım.					
Ders anlatımında akıcı konuşarak dersimdeki dikkat dağınıklığını önlerim.					
Elbiselerimin temiz ve düzenli olmasına dikkat ederim.					
Giyimimdeki uyuma dikkat ederim.					

EK – 4: Etik Kurul Onay Belgesi

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

03.04.2017

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji (tezli) programı öğrencisi *Ayşenur GÜLENC'* in "*Kişiler Arası İletişimde Beden Dilinin Özellikleri*" konulu tezine anket çalışması yapması Etik Kurulumuzca uygun görülmüştür.

ETİK KURUL ÜYELERİ

ÜYE
Prof. Dr. Ercan AKYIĞI

ÜYE
Prof. Dr. Oğuz MAKAL

ÜYE
Prof. Dr. Firdevs ŞENEL

ÜYE
Prof. Dr. Selahattin SARI

ÜYE
Prof. Dr. Ebru URAL

ÜYE
Prof. Dr. Ülben EZEN

BAŞKAN
Prof. Dr. Bülak Ömür ÇAKIR

Beykent Üniversitesi İletişim Hattı: 444 1997 - 0850 340 34 34 - www.beykent.edu.tr

Fıyazöğür-Maslak Yerleşkesi: Aysazgaç Mahallesi Hadım Kuru Yolu Cad. No: 19, Şişli-Beşiktaş/İstanbul / Faks: (0212) 289 54 90
Beykoz Yerleşkesi: Cumhuriyet Mah. Gölpınar Yolu Cad. No: 3/A, Beykent Şişli of. Boşcapekmece 34500 İstanbul / Faks: (0212) 887 55 66
Taksim Yerleşkesi: Sırsızlar Cad. No:65, Taksim, Beşiktaş/İstanbul / Faks: (0212) 243 02 78 - info@beykent.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

7 Haziran 1986 tarihi, İstanbul İli doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi yine aynı ilde tamamladıktan sonra, 2005 yılında İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümüne kaydoldum. Eylül 2014 yılında da, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladım.

Özel ilgi alanlarım, beden dili, cinsel terapidir.

Yabancı dilim İngilizcedir.

Ayşenur GÜLENÇ